

15922

3

PROPOZYCJE I MATERIAŁY

INFORMACJA BIZNESOWA W BIBLIOTECIE

WYDAWNICTWO
SBP

**INFORMACJA
BIZNESOWA
W BIBLIOTECE**

POLISH LIBRARIANS ASSOCIATION

CONTRIBUTIONS AND MATERIALS

BUSINESS INFORMATION IN LIBRARIES

Conference Proceedings of the 2nd International
Symposium of Librarians,
Szczecin, 19-21 October, 1994.

WYDAWNICTWO
SBP

WARSAW 1995

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

PROPOZYCJE I MATERIAŁY

INFORMACJA BIZNESOWA W BIBLIOTECE

Materiały II Międzynarodowego Sympozjum
Bibliotekarzy
Szczecin, 19-21 października 1994 r.

WYDAWNICTWO

SBP

WARSZAWA 1995

Komitet Redakcyjny serii wydawniczej
<< **PROPOZYCJE I MATERIAŁY** >>
Stanisław CZAJKA (przewodniczący), Lucjan BILIŃSKI,
Jan BURAKOWSKI, Marcin DRZEWIECKI,
Janina JAGIELSKA, Janusz NOWICKI (sekretarz),
Ewa STACHOWSKA-MUSIAŁ, Maria WASIK-ŚWIDERSKA,
Elżbieta Barbara ZYBERT

Projekt graficzny okładki i strony tytułowej
Wydawnictwo SBP

Redaktor tomu
Mieczysław SZYSZKO

Tłumaczenia
Katarzyna DIEHL

Redakcja techniczna i korekta
Anna LIS

©Copyright by Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

ISBN 83-85778-35-7

15922 mafez

MLK

Publikacja wydana przy pomocy finansowej Komitetu Badań Naukowych

CIP - Biblioteka Narodowa

Informacja biznesowa w bibliotece : materiały II Międzynarodowego Symposium Bibliotekarzy, Szczecin 19-21 października 1994 r. / [red. t. Mieczysław Szyszko]. - Warszawa : Wydaw. SBP, 1995. - (Propozycje i Materiały / [Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich] ; 3)

Wydawnictwo SBP Warszawa 1995. Wydanie I. Nakład 1.000 egz.

Ark. wyd. 7,5 Ark. druk. 10,25

Skład i łamanie **OKLAND s.c.**

Druk i oprawa: Warszawska Drukarnia Naukowa, ul. Śniadeckich 8, 00-656 Warszawa

5.05.23 kp: SBP, 4 80,-

WPROWADZENIE

Biblioteki polskie, podobnie jak biblioteki innych krajów, uczestniczą w kulturowym i zarazem technologiczno-cywilizacyjnym procesie zmian. Osadzone w społecznym otoczeniu, pełniąc funkcje instytucji publicznych — biblioteki, bez względu na swój rodzaj, muszą więc reagować na nowe impulsy, nowe potrzeby i wymagania.

Ze względu na charakter zmian ekonomiczno-ustrojowych, biblioteki krajów Europy środkowo-wschodniej znalazły się w nurcie szczególnie dynamicznych przekształceń systemowych. Pojawiły się bowiem nowe czynniki, zarówno stymulujące rozwój tych instytucji, jak też łamiące dawne schematy i przyzwyczajenia. Zanik różnego rodzaju barier, ograniczeń, a przede wszystkim otwartość w sferze międzynarodowej współpracy, dają bibliotekom tego regionu szanse wykorzystania wszystkiego, co sprawdziło się i zasłużyło na miano nowoczesności. Jej głównym desygнатem w obszarze naszego, bibliotekarskiego działania jest szybka, ogólnie dostępna informacja.

Wymiana informacji w skali światowej, przepływ literatury — nie pozostają bez wpływu na całe dziedziny życia narodów: kształcenie, wykorzystanie wolnego czasu oraz tworzenie nowych wzorców kulturowych. Tym istotnym zmianom w życiu duchowym społeczeństwa towarzyszy wzmacnianie się wolnego rynku, mechanizmów konkurencji, inicjatywności; większą rangę zyskuje prywatny mecenat. Przekształca się struktura instytucji gospodarczych, ale też i naukowych. Rosną potrzeby edukacyjne, a w ślad za nimi nasila się konieczność kształcenia kadr specjalistów. Prognozy na najbliższe 10-15 lat zapowiadają niemal podwojenie liczby studentów i pracowników naukowych. Wszystko to znajdzie odbicie w funkcjonowaniu bibliotek; zwiększy też niewątpliwie rolę zawodu bibliotekarskiego.

Już dziś odczuwamy rosnący napór na usługi biblioteczne, zwłaszcza w ośrodkach akademickich. „Usługowa presja” nie omija także bibliotek publicznych. Coraz częściej postrzega się je jako placówki służące wspieraniu lokalnych organów władzy, samorządów, a zwłaszcza organizacji gospodarczych.

Tym zagadnieniom poświęcamy też rozważania zebrane i usystematyzowane w przekazywanej do rąk Państwa książce. Pragniemy udostępnić w niej szerszemu gronu Koleżanek i Kolegów te kierunki poszukiwań i praktycznych wdrożeń, które w dziedzinie informacji — są lub będą w najbliższym czasie — ważną stroną funkcjonowania bibliotek, wzmacniającą nie tylko ich humanistyczne, lecz i czysto utilitarne walory.

Pragnąc udostępnić polskiemu odbiorcy wiedzę na powyższy temat, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich wraz z Książnicą Pomorską w Szczecinie i Biblioteką Narodową kontynuują cykl międzynarodowych sympozjów poświęcony nowym zjawiskom i twórczym poszukiwaniom, które rodzą się w bibliotekarskim świecie.

Pierwsze szczecińskie sympozjum, którego pokłosiem jest publikacja *Biblioteki w społeczności lokalnej*, Wyd. SBP, odbyło się w październiku 1991 r. Jego tematyka skupiła uwagę bibliotekarzy 12 krajów, w tym m.in. Finlandii, Niemiec, Rosji, USA, Wielkiej Brytanii oraz innych państw europejskich. Zaprezentowano wówczas różnorodne, niekiedy specyficzne doświadczenia. Okazały się one, jak sądzę, przydatne w naszych, polskich warunkach, zwłaszcza w okresie burzliwych dyskusji o miejscu bibliotek publicznych w systemie zarządzania; ich usytuowaniu w strukturze samorządowej.

Już w toku pierwszego sympozjum narodziła się idea kontynuowania szczecińskich spotkań. Zaproponowano wówczas, aby tematyka kolejnego sympozjum dotyczyła działalności usługowej bibliotek, służącej ludziom szeroko pojmowanego biznesu. Pomysł ten zmaterializował się w obecnym naszym spotkaniu podejmującym temat „Biblioteki ośrodkiem informacji biznesowej”.

Sympozjum odbyło się w dniach 19-21 października 1994 r., zaś jego uczestnikami byli bibliotekarze z 11 krajów: Danii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski, Rosji, Słowacji, USA, Węgier i Wielkiej Brytanii.

W tym krótkim wprowadzeniu nie stawiam sobie zadania, którego celem byłaby charakterystyka prezentowanych w toku sympozjum materiałów. Ich przydatność oceniam sami czytelnicy. Pragnę jednakże zwrócić uwagę na niektóre problemy, budzące — jak mnieman — autentyczne zainteresowanie. Przypomnę zatem, iż Książnica Pomorska od 1991 r. współpracuje z Biblioteką Hrabstwa Dorset i systemem HATRICS w W. Brytanii, którego też jest od dwóch lat członkiem. Zrozumiałe jest, że referaty, przedstawione przez kolegów współpracujących z nami, były wysłuchane ze szczególną uwagą. Odnoszę tę myśl do Carletona Earla występującego nt. „HATRICS, jego rozwój oraz rola biblioteki publicznej w dostarczaniu informacji biznesowej”, jak też Bernarda Naylora podejmującego temat: „Biblioteki akademickie i wsparcie przemysłu lokalnego”. Wymienione referaty pokazują, jak obszerny może być zakres informacji oraz usług bibliotecznych służących biznesowi, wskazują też różnorodne uwarunkowania sprzyjające lub utrudniające rozwój tego typu usług.

Wiele nietradycyjnych elementów wniósł referat przedstawicielki USA Joanne Kosanke nt. „Biblioteka publiczna w służbie biznesu”. Wynika zeń, iż niemal cała struktura reprezentowanej przez referentkę Biblioteki Toledo w stanie Ohio, nastawiona jest na potrzeby informacyjne przedsiębiorców.

Rzeczową informację o działalności informacyjnej bibliotek przemysłowych w RFN przedstawił Ulrich Hüsch. Referent nie pominął związanych z tym kłopotów, wynikających z lokalnych uwarunkowań. Krytyczne, aczkolwiek odnoszące się nie tylko do RFN lub byłej NRD, akcenty zawała również w swym wystąpieniu Elisabeth Simon z Biura Stosunków Zagranicznych DBI w Berlinie.

Reprezentanci bibliotekarstwa Rosji omawiający dorobek i zamierzenia znanych placówek Moskwy i St. Petersburga — uświadomili uczestnikom sympozjum, jak gwałtownie zmienia się zakres usług bibliotekarskich w warunkach rynkowych. Zagadnienia te ujęto m.in. w referatach Olgi Putuliny i Jeleny Nieboгатikowej.

Kraje nadbałtyckie reprezentowali przedstawiciele Litwy i Łotwy. O doświadczeniach Litewskiej Biblioteki Technicznej w Wilnie mówił jej dyrektor Kazys Mackievičius, zaś o informacji biznesowej na Łotwie — Inara Mutule.

Wiele egzotyki dostarczył uczestnikom sympozjum referat Heli Saarinen z fińskiej Laponii. Okazało się, iż w tym tajemniczym kraju, znanym z szamanów,

wiedzm, skrzatów, nie mówiąc o św. Mikołaju, istnieje znakomicie funkcjonujący system informacji biznesowej, którego bazą są biblioteki.

Wkład strony polskiej do międzynarodowego dialogu był, jak sądzę, na miarę naszych obecnych dokonań. Syntetyczny obraz polskiej rzeczywistości bibliotekarskiej przedstawił przewodniczący Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Stanisław Czajka. Jest to spojrzenie wyostrzone, pozwalające dostrzec zarówno nasze — mimo wszystko — sukcesy, jak też ciągle jeszcze istniejące braki i trudności.

Referenci polscy odnieśli się do całokształtu informacji biznesowej w naszym kraju. Reprezentowali bowiem biblioteki akademickie takie, jak: Uniwersytet Szczeciński (Lidia Gabrielewicz, Ewa Szoplińska i Jolanta Goc) oraz Książnicę Pomorską (Stanisław Krzywicki). Funkcje Biblioteki Krajowej Izby Gospodarczej w Warszawie przedstawiła Irena Ziółkowska, kierownik tej placówki.

Końcowym akordem sympozjum było, utrzymane w towarzyskiej konwencji, spotkanie wszystkich uczestników bibliotekarskiego zgromadzenia w renesansowym podszczecińskim pałacu w Buku.

Dobra, twórcza atmosfera, otwartość dyskusji oraz zapowiedzi dotyczące wymiany materiałów i lepszej międzybibliotecznej współpracy — to pierwsze widoczne pozytywne rezultaty szczecińskiego sympozjum. Sądzę, iż z dorobku tego skorzysta w pierwszej kolejności Książnica Pomorska.

Jako jeden z organizatorów sympozjum pragnę w tym miejscu serdecznie podziękować wszystkim referentom za dostarczenie kształcących materiałów oraz przybycie do Szczecina.

Pragnę równocześnie podziękować sponsorom sympozjum, którymi byli:

1. Fundacja Edukacyjna Przedsiębiorczości, Łódź
2. Ministerstwo Kultury i Sztuki
3. Księgarnia Naukowa Lange und Springer, Berlin
4. Mikrofilm Center Klein, Berlin
5. Pomorski Bank Kredytowy, Szczecin
6. Szczecińska Agencja Turystyczna
7. Wydawnictwo Promocyjne „Albatros”, Szczecin
8. Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
9. Biblioteka Narodowa w Warszawie

Stanisław Krzywicki

Szczecin, listopad 1994 r.

Stanisław Krzywicki, dyrektor Książnicy Pomorskiej kieruje obradami w pierwszym dniu Sympozjum. W prezydium siedzą od lewej: Oleg Brykin, Konsul Generalny Rosji w Szczecinie, dr Marek Tałasiewicz, Wojewoda Szczeciński, Krystyna Kuźmińska, przedstawicielka Ministerstwa Kultury i Sztuki, dr Stanisław Czajka, Przewodniczący SBP i wicedyrektor Biblioteki Narodowej

WYSTĄPIENIE INAUGURACYJNE MARKA TAŁASIEWICZA —WOJEWODY SZCZECIŃSKIEGO

Panie Dyrektorze,
Panie Konsulu,
Panie i Panowie,

Temat sympozjum jest tak interesujący, iż nie powinienem wstępnej ceremonii przedłużać. Pragnę zatem stwierdzić, że w pełni dostrzegam wielorakie związki pomiędzy bibliotekami i biznesem.

Przynajmy, proszę Państwa, kto z nas nie kierował się myślą, że biznesmeni pod wpływem wyrzutów sumienia — za to, że bogacą się, powinni łożyć na utrzymanie bibliotek, te zaś winny gromadzić książki opisujące wzloty i upadki tychże biznesmenów. Jak się zdaje, ten typ informacji jest już osiągalny w każdej bibliotece.

Powróćmy jednak do meritum. Istnieją o wiele poważniejsze powody, aby informację biznesową w bibliotece dostrzegać i wzbogacać. Po pierwsze, jej ranga wynika z potrzeb. Każda większa firma, każde środowisko pragnie bowiem mieć własne bazy danych. Wartość tych baz zależy od ich wiarygodności i dostępności. Dążenie do posiadania własnych baz będzie też zapewne rosło. Proces ten wymaga jednakże kooperacji; nie może iść samopas. Muszą zatem powstawać swoiste centrale informacyjne, „bazy baz”, regulujące harmonijnie przepływ danych. Taka koordynująca baza powinna zawierać informacje możliwie najbardziej pełne, wszechstronne i jednakowo dostępne dla wszystkich potencjalnych użytkowników.

Nie znam wprawdzie szczegółowo materiałów sympozjum, które dziś rozpoczynamy, ale jak wiem, w toku jego obrad będzie mowa o systemach wymiany informacji oraz zintegrowanych systemach współpracy pomiędzy nimi. Uważam, iż jest to sedno podejmowanej problematyki, gdyż właśnie biblioteki tworzą naturalny system o wypróbowanych przez lata parametrach, możliwych do wykorzystania nie tylko w dzie-

dzinie masowego czytelnictwa. Na ich gruncie opanowano też lepiej, niż gdzie indziej, umiejętność gromadzenia, selekcji i udostępniania informacji. Tak więc na pytanie: gdzie należy szukać wspomnianej instytucji koordynującej, odpowiedź narzuca się sama: w bibliotekach, w dużych bibliotekach!

Drugi powód, który skłania do takiej lokalizacji i koncentracji danych informacyjnych, łączy się z faktem, iż biblioteki, dzięki fachowemu personelowi, są w stanie zapewnić odbiorcy należytą obsługę; zorientować go w nowych informacyjnych strukturach, zakresach, stopniach ich szczegółowości. Nie bez znaczenia jest także nawyk poszukiwania rzetelnych informacji w dużych bibliotekach.

Pogląd taki odnosi się również do informacji biznesowej. Utwierdza mnie w tym przekonaniu zasobność zbiorów bibliotecznych, które dotyczą choćby patentów. Sądzę, iż naszą rolą, rolą administracji państwowej jest wspomaganie tak rysujących się nowych informacyjnych możliwości.

To oczywiście, że realizacja takich lub innych programów pociąga za sobą koszty. Lecz i takie obowiązki spoczywają na państwie, instytucji promującej rozwój gospodarczy. Partycypacja w kosztach, jeszcze bardziej niż organa państwowe, winna interesować sponsorów, samorządy gospodarcze oraz dynamicznie rosnącą prywatną przedsiębiorczość. Mam nadzieję, iż obecność wśród nas dyrektora Zachodniopomorskiej Izby Gospodarczej, pana Bronisława Chitrowa, nie wynika tylko z jego miłości do książek, lecz także z biznesowych przesłanek.

Szanowni Państwo,

Przy wejściu do budynku, w którym odbywamy obrady, wita nas napis: „Książnica Szczecińska”. Niedługo powita Państwa, „Książnica Pomorska”. Zmiana, której oczekujemy, będzie widocznym dowodem wzrostu rangi tej zasłużonej dla polskiej kultury placówki, będzie zarazem wynikiem porozumienia wojewodów pomorskich, tworzących ponadlokalną instytucję służącą społeczności tych ziem. Najwięcej powodów do zadowolenia ma jednak ofiarny zespół Książnicy wraz z jej dyrektorem. Dzięki nim i rodzącym się w kręgu Książnicy inicjatywom spotykamy się, by krzewić twórczą myśl.

Niech rozpoczynające się obrady międzynarodowego sympozjum będą jeszcze jednym przyczynkiem do roli biblioteki w społecznym życiu naszego regionu i kraju.

Dziękując Panu Dyrektorowi Książnicy za zaproszenie do uczestnictwa w roboczym międzynarodowym spotkaniu bibliotekarzy — życzę Państwu pomyślnych obrad.

Dr Marek Tałasiewicz, Wojewoda Szczeciński, wita uczestników Sympozjum

BIBLIOTEKI POLSKIE WOBEC PRZEMIAN ZACHODZĄCYCH W POLSCE

Bibliotekarstwo polskie — mimo narodowej specyfiki — w ogólnych zarysach boryka się z podobnymi problemami, jakie są udziałem bibliotekarstwa krajów Europy środkowej i wschodniej przechodzących transformację ustrojową.

Patrząc z bieżącej, aktualnej i nieodległej 4-letniej perspektywy na sytuację polskich bibliotek, można w uproszczeniu sformułować pogląd, że dokonująca się w Polsce transformacja ustrojowa przyniosła ze sobą zarówno zjawiska korzystne, pozytywne, jak również wiele zagrożeń i tendencji niepożądanych w położeniu materialnym, społecznym i działalności bibliotek. Mówiąc inaczej, biblioteki nasze — jak na razie — na przemianach ustrojowych: politycznych, społecznych i gospodarczych zarówno straciły, jak i zyskały. Pragnęlibyśmy, aby w miarę upływu czasu korzyści i zyski dominowały nad stratami, by rozwój kraju i wzrost dochodu narodowego miał swe korzystne odbicie w położeniu materialnym bibliotek, by postęp gospodarczy i cywilizacyjny sprzyjał umacnianiu społecznego prestiżu książki, słowa drukowanego i związanych z nim instytucji.

Biblioteki należą do tych instytucji, których działalność, rozwój, a nawet tylko samo istnienie jest niemal w 100% zależne od wielkości i regularności dotacji. Biblioteki — nie licząc rzadkich na ogół przypadków, jakie tu i ówdzie mają miejsce — nie prowadzą działalności zarobkowej. Nawet jeśli ona występuje, to zawsze ma znaczenie marginesowe i z reguły w budżecie rocznym biblioteki dochody z niej wynikłe nie przekraczają 20%. Przypadki wyższych przychodów należą do wyjątków i są osiągane w warunkach różnych eksperymentów.

W Polsce dochody bibliotek uzyskiwane z różnego rodzaju odpłatnych usług — kserograficznych, fotograficznych, mikrofilmowych, płatnych kwerend, wypożyczeń kaset wideo, płyt kompaktowych i magnetofonowych, usług introligatorskich i drukarskich, sprzedaży własnych

publikacji i akcydensów — nie przekraczają zwykle 10%. A do normy należą wpływy w wysokości 5%.

Byt biblioteki zależy więc od jej organizatora, od jego zamożności i hojności. Zwykle jest nim w Polsce państwo, jego budżet, często samorząd, coraz rzadziej przedsiębiorstwo, związek zawodowy, organizacja społeczna.

Niemal zupełnie nie występuje w naszym kraju — znane w bogatym świecie zachodnim — zjawisko dotowania bibliotek przez prywatne fundacje, przemysł prywatny — słowem prywatny sponsoring. Wsparcie zaś finansowe z zagranicznych źródeł jest dostępne u nas w niewielkim stopniu i służy raczej tylko dużym bibliotekom naukowym. W tych warunkach położenie materialne polskich bibliotek zależy przede wszystkim od zamożności państwa i samorządów, ponieważ inne źródła w niewielkim stopniu decydują o stanie budżetów bibliotek.

Dobra sytuacja materialna państwa i samorządów może więc oznaczać — choć nie musi — dobrą sytuację bibliotek. Czy tak jest naprawdę, czy zamożne państwo i samorządy świadczą na rzecz bibliotek, zależy od polityki kulturalnej, społecznej państwa i samorządów, od ich stosunku do bibliotek, od praktykowanego modelu finansowania mającego często oparcie w prawie budżetowym, czy bibliotecznym lub w zakorzenionych zwyczajach zarządzania, w praktyce podziału budżetu przez parlament, instytucje i organy rządowe, bądź władze samorządowe (sejmiki, rady i zarządy).

Kryzys finansów państwa, wielkie wewnętrzne i zewnętrzne zadłużenie Polski, trudna, wolno ulegająca poprawie sytuacja gospodarcza kraju, sprawiają, że wszystkie bez mała instytucje budżetowe, w tym wszystkie niemal biblioteki, a w każdym razie ich zdecydowana większość, odczuwają silnie różnorakie trudności w organizowaniu i prowadzeniu działalności. Borykają się z niedostatkami funduszy na zakup zbiorów, sprzętu, środków na remonty, wyposażenie, wreszcie — na płace dla bibliotekarzy.

Sytuacja ta, choć nie omija wszystkich bez mała bibliotek, różnie kształtuje się w poszczególnych sieciach, typach bibliotek. Inaczej w szkolnych, samorządowych, publicznych, naukowych, związkowych i zakładowych.

Stan obecny bibliotekarstwa jest rezultatem nie tylko zróżnicowania resortowego, czy bieżącego zasilania w środki finansowe, ale też dziedzictwa historycznego, które zwykle nie bywa ani jednoznacznie pozytywne, ani negatywne.

W okres transformacji ustrojowej Polska weszła z bogatą i różnorodną siecią biblioteczną, z liczną kadrą i tradycyjnie na ogół, skromnie wypo-

sażoną biblioteką, o technologii manualnej, nie najlepszą bazą lokalową, z ogromną przewagą małych bibliotek i sporą liczbą punktów bibliotecznych, głównie na wsi — placówek słabych i po części anachronicznych.

W naszym kraju, z niewielkimi wyjątkami, nie prowadzono obsługi czytelników za pośrednictwem bibliobusów.

Ten stan rzeczy miał swe korzenie w półwiecznej bez mała praktyce uprawiania polityki kulturalnej państwa.

Sieć biblioteczna była budowana w przeszłości wg zasady „biblioteka najbliższej miejsca zamieszkania czytelnika” i dostosowywana do rozdrobnionej sieci osadniczej. Stąd tak wiele mieliśmy i mamy bibliotek małych. Dziś nie ulega wątpliwości, że ich geografia, wymaga znacznych korekt.

Pod względem wyposażenia technicznego, zastosowania automatyzacji, nowych technologii, łączności, bibliotekarstwo polskie jako całość dzieli znaczny dystans od bibliotekarstwa najbogatszych krajów. Nieźle na tym tle przedstawia się system kształcenia bibliotekarzy, formy doskonalenia zawodowego i poradnictwa metodycznego, choć i tu konieczne są zmiany, dalsze unowocześnianie programów kształcenia dostosowanych do nowych warunków gospodarczych, technologicznych, zmian społecznych i zawodowych.

W ostatnich latach rejestrowano w Polsce ponad 38.000 bibliotek różnych typów. W tym miejscu dodam, że w materiałach Unii Europejskiej podaje się, iż w państwach członkowskich Unii — w krajach „12” — działało w 1993 r. — 75.000 bibliotek.

Funkcjonujące w naszym kraju biblioteki posiadały księgozbiór liczący blisko 0,5 mld woluminów, około 20 mln czytelników (na 38 mln mieszkańców), wypożyczyły w 1991 r. około 300 mln książek i materiałów bibliotecznych.

Disponujemy dokładną statystyką za ostatnie 40 lat w przypadku tylko jednej sieci — bibliotek publicznych. Z lektury wynika, że poczynawszy od lat osiemdziesiątych, a szczególnie w latach dziewięćdziesiątych, utraciły one swą dynamikę rozwojową. Ze wszystkich podstawowych wskaźników charakteryzujących ich działalność w latach dziewięćdziesiątych notowały wzrost tylko w jednym — w liczbie wypożyczeń.

W 1993 r. działało w Polsce 9605 bibliotek publicznych, zaś ich liczba w stosunku do porównywalnego 1990 r. zmniejszyła się o 665 bibliotek.

Liczba punktów bibliotecznych — w stosunku do tego samego okresu — zmalała o 11.960 (68%), księgozbiory pozostawały prawie na tym

samym poziomie, albo też uległy niewielkiemu zmniejszeniu (o ponad pół miliona); liczyły ogółem prawie 136 mln woluminów. Liczba czytelników bibliotek publicznych wynosiła 6.671 tys. i zmniejszyła się o 752 tys.

Podobne tendencje regresu zanotowały w ostatnich latach biblioteki innych sieci: szkolnych, zakładowych, związkowych, naukowych. Tam również brak środków finansowych powodował zubożenie i likwidację wielu placówek, zmniejszenie zatrudnienia, ograniczenie zakupów nowości wydawniczych.

Bardzo trudną sytuację miały i mają zwłaszcza biblioteki szkolne, które podobnie jak szkoły są silnie zadłużone, odczuwają niedostatek funduszy na działalność. Jest to najliczniejsza sieć biblioteczna w Polsce. W 1991 r. było ich 21,5 tys., a księgozbiór liczył łącznie 158 mln jednostek.

Analizując dane za ostatnie lata, zauważamy, iż negatywne procesy regresu powoli wytracają swą dynamikę. W 1994 r. likwiduje się mniej bibliotek, więcej łoży na ich utrzymanie. Wiele wskazuje na to, że sytuacja bibliotek stopniowo się stabilizuje, choć nadal dramatycznie kształtuje się sprawa zakupów nowości bibliotecznych oraz zasilania w nowoczesne narzędzia pracy bibliotecznej.

Kryzys, który objął różne dziedziny naszego życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego, stosunkowo najlepiej znosiły duże biblioteki państwowe oraz pewna część bibliotek samorządowych zlokalizowanych w bogatych gminach.

Jak w świetle kształtujących się powyższych tendencji prognozować można przyszłość bibliotek w Polsce? Odpowiedź na to pytanie — jest niewątpliwie zadaniem trudnym. Wiele jest bowiem niewiadomych. Ale przyjmując, iż sytuacja bibliotek zależeć będzie w pierwszym rzędzie od stanu gospodarki, od możliwości finansowych państwa i samorządów, należy z pewną nadzieją oczekiwać stopniowej poprawy. Powolne ożywienie gospodarki, wzrost dochodu narodowego i inne korzystne tendencje ekonomiczne dają podstawę, by zakładać rozwój lub co najmniej stabilizację zależnych od tego dziedzin życia społecznego.

Należy oczekiwać, iż przemianom politycznym i gospodarczym towarzyszyć będzie precyzowanie polityki społecznej państwa. Konieczne jest zatem określenie roli polityki kulturalnej w nowych warunkach politycznych i społeczno-gospodarczych. Bibliotekarze liczą, że uściślone zostaną na najbliższe lata zadania państwowej i samorządowej polityki bibliotecznej, wskazane zostanie miejsce książki i dziedzictwa narodowego w podziale dochodu narodowego. Należy wierzyć, że na drodze planowania strategicznych zadań państwa ugruntowane zostanie miejsce bibliotek w systemie nauki i kultury.

W związku z głębokimi przemianami ustrojowymi i gospodarczymi bibliotekarstwo polskie wymaga zmian organizacyjnych, oraz systemu finansowego, unowocześnienia prawa bibliotecznego. Wiele z tych zmian już wprowadzono. Pracujemy nad nową ustawą o bibliotekach. Znaczący udział w przygotowaniu nowych przepisów ma nasza organizacja — Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, z którego inspiracji już w 1989 r. prace te podjęto.

Przyspieszenia, a zwłaszcza wsparcia finansowego, wymaga proces unowocześnienia technologii bibliotecznej. Kluczowe miejsce zajmuje tutaj automatyzacja bibliotek. Gotowość ku temu ze strony polskich bibliotekarzy jest znaczna, a zainteresowanie wdrażaniem automatyzacji stale rośnie. Wysiłek ten wspiera poprzez różne formy: wydawnictwa, konferencje, kursy — Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Przekształcenia ustrojowe w Polsce, choć nie zakończone, przyniosły ze sobą racjonalizację gospodarki narodowej, rozwój rynku i handlu. W ich następstwie w krótkim okresie powstał rynek komputerowy, zwiększyła się dostępność do nowoczesnych technologii, tak bardzo potrzebnych przy rozwiniętej komputeryzacji, międzynarodowej współpracy, wymianie bibliotecznej i informacji biznesowej. Rozwinęło się szkolnictwo związane z biznesem. Powstały całkiem nowe formy kształcenia dla potrzeb gospodarki rynkowej, praktycznie nieobecne wcześniej w Polsce — szkoły zarządzania i marketingu. Towarzyszy tym procesom eksplozja przedsiębiorczości, rozwój fachowego piśmiennictwa i zmiany zasobów informacyjnych bibliotek, wzrost krajowych i międzynarodowych baz danych.

To, w swej masie, zjawiska korzystne i oczekiwane. Na tym aspekcie przemian zyskuje wiele działów gospodarki narodowej i kultury, także biblioteki. Biblioteki polskie, mimo przedstawionych wyżej trudności i ograniczeń, coraz częściej i śміiej sięgają po niedostępne im w przeszłości — między innymi z powodu embarga będącego następstwem niedawnego jeszcze podziału politycznego i militarnego świata — technologie.

Nowy ład polityczny, którego symbolem stał się upadek berlińskiego muru, otworzył szeroko wrota współpracy międzynarodowej, także bibliotekarzy i bibliotek. Pragniemy, aby ten proces jednoczenia Europy się umacniał. Aby wśród równych demokratycznych państw nie było dyskryminacyjnych podziałów, nie było narodów drugiej czy trzeciej kategorii. Aby postęp techniczny, nowoczesność nie były dostępne jedynie bogatym.

W bibliotekarskiej działalności, nie powinniśmy, nie możemy gubić społecznej perspektywy tego, co robimy. Naszej pracy towarzyszyć musi świadomość jej społecznego sensu.

W Polsce, gdzie jest wiele potrzeb i niedostatku, ma miejsce duże bezrobocie — pomoc biznesowi nie zawsze jest właściwie rozumiana i doceniana. Trzeba to nastawienie zmieniać.

Myślę, że pomagając przedsiębiorczym ludziom biznesu, czynimy to nie dla przejściowej neoliberalnej mody, nie dla wąskich partykularnych celów wpływowej grupy społecznej, ani dla wielu innych słusznych technokratycznych powodów, takich jak ożywienie gospodarki, podniesienie jej efektywności, konkurencyjności, modernizacji i racjonalizacji procesów gospodarczych, finansów, bankowości i obrotu towarowego. Czynimy to w przekonaniu, że wychodząc naprzeciw potrzebom ludzi aktywnych pomagamy także sobie. Pomagamy tym, od których w niemałym stopniu zależy położenie materialne kraju, zamożność i byt bibliotek.

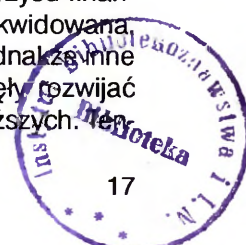
Stymulując procesy rozwoju informacji biznesowej, pobudzamy energię społeczną, której efekty służyć mają nie tylko strategicznym potrzebom przemian, ale również wielu wzniosłym, bliższym i dalszym, społecznym celom i pilnym potrzebom.

Nasze — polskie — doświadczenia w zakresie obsługi biznesu nie są zbyt wielkie, podobnie jak tradycje nowoczesnej gospodarki rynkowej. Znajdujemy się na etapie doskonalenia dostępnych nam metod pracy, poszukiwań nowych form działalności. Studiujemy doświadczenia krajów o bogatych tradycjach przedsiębiorczości i gospodarki rynkowej. Obsługa informacyjna biznesu oraz informacja ekonomiczna w polskich warunkach występowały do niedawna na marginesie działalności bibliotekarstwa powszechnego. Z reguły nie zajmowały się nią biblioteki publiczne.

Najbliższa z założenia była ona ośrodkom informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej działającym przy zakładach pracy, ośrodkach badawczo-rozwojowych oraz bibliotekom szkół ekonomicznych. Inne biblioteki — także naukowe — podejmowały ją rzadko lub wcale.

W Polsce działało w ostatnich latach (1991 r.) ponad 500 ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. Ich zbiory liczyły łącznie ponad 5 mln jednostek bibliotecznych (w tym 4 mln książek, blisko 1 mln czasopism). To jest nasza podstawowa baza biblioteczna najściślej związana, poprzez swoją dotychczasową działalność i doświadczenie, z upowszechnianiem wiedzy ekonomicznej, handlowej, z obsługą potrzeb biznesu. Uległa ona w ostatnich latach — wskutek kryzysu finansowego — pewnemu osłabieniu. Część ośrodków została zlikwidowana.

Potrzeby biznesu i związane z tym korzyści dostrzegły jednak inne biblioteki. Aktywność na tym nowym dla siebie polu zaczęły rozwijać zarówno biblioteki publiczne, szkolne, jak i biblioteki szkół wyższych. Ten

dencjom tym sprzyja aktywność organizacji biznesowych i coraz szerszy dostęp polskich instytucji do międzynarodowych baz danych.

W skali kraju dysponujemy — o czym mówiłem wyżej — bogatą siecią biblioteczną, liczną kadrą bibliotekarzy (ok. 50 tys. pracowników). To potencjalnie duże możliwości podejmowania ważnych, ze społecznego punktu widzenia, zadań.

W ostatnich latach, mimo wytracenia dynamiki rozwojowej bibliotekarstwo nasze, zwłaszcza duże biblioteki naukowe, nie zaniechały wysiłków zmierzających do zmodernizowania swego warsztatu, rozbudowy bazy i unowocześnienia systemu informacji.

Dzięki tym wysiłkom powiększa się stale liczba automatyzujących się bibliotek, zdolnych podejmować nowe zadania. Podstawę dla tego kierunku działalności stanowią, w pierwszym rzędzie, opracowania i programy krajowe — tańsze i przez to bardziej dostępne wielu naszym placówkom. Najszerze zastosowanie znajduje tutaj pakiet programowy MAK. Powstał on przed trzema laty w Bibliotece Narodowej w Warszawie i został do tej pory zakupiony przez ponad 300 polskich bibliotek. Konkuruje z nim dwa inne krajowe programy: SOWA i MOL, popularne wśród bibliotek szkolnych i publicznych. Duże biblioteki naukowe, uniwersyteckie automatyzują się w oparciu o zintegrowane systemy biblioteczne kupowane u dostawców zagranicznych. W Polsce zainstalowano już programy: VTLS, Aleph, Marguis. Ich zakup stał się możliwy głównie dzięki pomocy Fundacji Andrew W. Mellona.

Kontynuowana jest wielostronna modernizacja Biblioteki Narodowej, instytucji o szczególnym znaczeniu dla systemu bibliotecznego w Polsce. W jej programie automatyzacja zajmuje priorytetowe miejsce. W czerwcu 1994 r. Biblioteka Narodowa — po kilkuletnich staraniach — otrzymała grant na zakup zintegrowanego systemu bibliotecznego z Fundacji A. Mellona. Realizowane jest połączenie światłowodowe BN z siecią metropolitarną WARMAN, które umożliwi dostęp do baz danych BN wielu bibliotekom krajowym, uczestnikom systemu.

Dziś BN dysponuje kilkudziesięcioma bazami danych. Jej własne liczą ponad 0,5 mln rekordów. Te bogate w polskich warunkach zasoby informacyjne, nadal bardzo szybko są powiększane. Podstawowe bazy BN to centralny katalog książek zagranicznych (300 tys.) oraz bieżąca bibliografia narodowa (ponad 100 tys. rekordów). Zasoby informacyjne BN są w ostatnich latach powiększane także dzięki zakupom obcych baz danych na CD-ROM.

BN i inne duże polskie biblioteki dysponują dostępem do baz danych DIALOGU oraz bardzo wielu innych międzynarodowych systemów i baz danych (medycznych, rolniczych, technicznych, ekonomicznych).

Miarą korzystnych zmian w polskim bibliotekarstwie są również realizowane — mimo kryzysu — inwestycje i powiązana z nimi mechanizacja pracy bibliotecznej. W roku przyszłym kończy się budowa nowego gmachu BN w Warszawie (największej inwestycji bibliotecznej w dziejach Polski) oraz Biblioteki Śląskiej w Katowicach. Kontynuuje się rozbudowę obiektów wojewódzkich bibliotek (WBP w Bydgoszczy, Wałbrzychu, Chełmie, a także bibliotek szkół wyższych (Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Poznańskiego).

W przyszłym roku rozpoczyna się budowę nowego gmachu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Od następnego roku planuje się rozbudowę wielu dużych bibliotek naukowych, m.in. Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Książnicy Pomorskiej, kilku innych wojewódzkich bibliotek publicznych.

Zabiegi te — równoznaczne z rosnącymi nakładami na unowocześnienie bibliotek — wychodzą naprzeciw wielu naszym oczekiwaniom i potrzebom. Są następstwem dostrzegalnego wzrostu gospodarczego i odpowiedzią państwa na społeczne potrzeby nauki, a także informacji naukowej. Mamy zatem podstawy do kreślenia realnych planów i zamierzeń dotyczących współpracy międzynarodowej, rozwoju infrastruktury informacyjnej i unowocześnienia metod pracy polskiego bibliotekarstwa. Coraz częściej zaliczamy do nich rozszerzające się usługi dla gospodarki rynkowej i biznesu.

SUMMARY

Polish librarianship — similarly to other countries of Eastern and Central Europe — has recently been subject to significant changes. However, their operation still depends on central or local government subsidies. Any charged services in libraries, should they be provided, help to raise some income, which, however, will not exceed 20% of the library's annual budget.

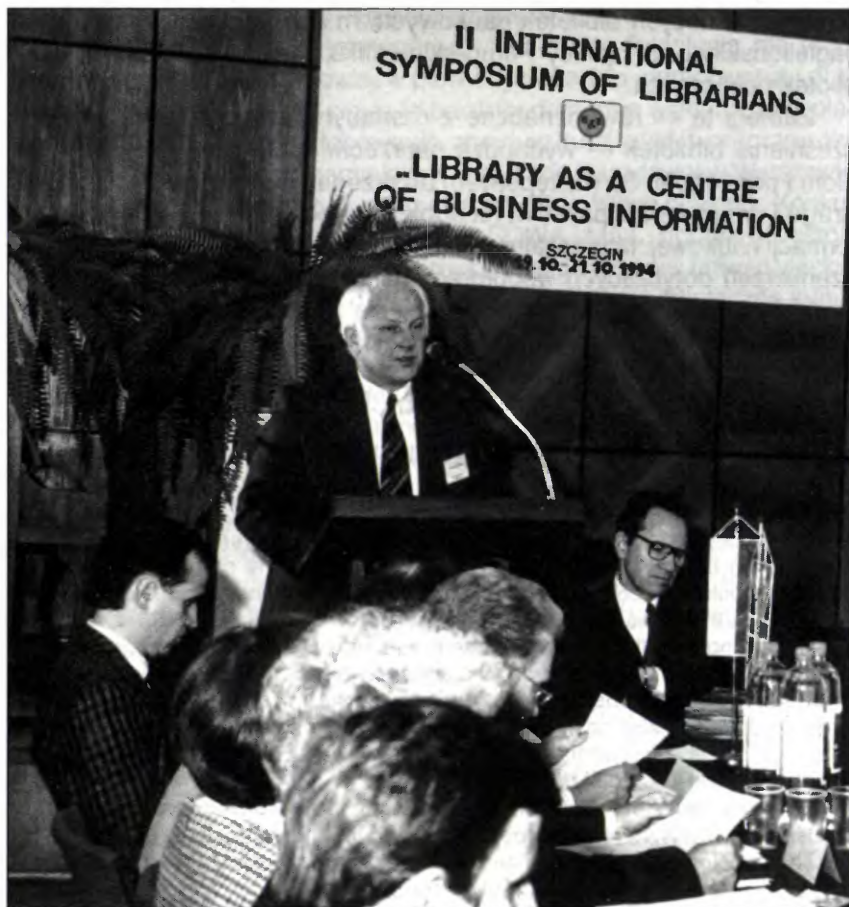
Regarding their technical equipment and automation Polish public libraries do not represent the highest, world standards. Nevertheless, the education of librarians and librarians' professional development programmes are well-organized. Poland also has a well-developed library network with 38,000 libraries of several types. Meanwhile in 1993 in the twelve countries of the European Union, there were 75,000 libraries.

The book resources of Polish libraries consist of about 0.5 billion volumes which are used by 20 million readers (per 38 million inhabitants).

The transformation of the system in Poland brought about the normalization of the national economy. Very rapidly a computer market was formed and since then the availability of new technologies has become obvious. This has been accompanied by libraries adding to their information resources domestic and international databases. This applies first of all to research libraries and to the

National Library in Warsaw. The Library develops its collections through purchases of databases on CD-ROM and access to DIALOG databases and other international information systems.

In Poland there are about 500 centers of information for science, technology and economics. Their collections put together number over 5 million volumes. They form the basis of economic and commercial information and business services.

Dr Stanisław Czajka, Przewodniczący Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, wygłasza referat na Sympozjum

I.

BIBLIOTEKI PUBLICZNE I BIZNES

HATRICS, JEGO ROZWÓJ ORAZ ROLA BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W DOSTARCZANIU INFORMACJI BIZNESOWEJ

Celem mojego wystąpienia jest przedstawienie rozwoju systemu informacji biznesowej HATRICS, opis sposobu jego działania oraz omówienie doświadczeń, których system ten dostarczył w ciągu ponad 30 lat swojego funkcjonowania. Szczególną uwagę zwrócę na znaczenie biblioteki publicznej w dostarczaniu informacji dla biznesu, a zwłaszcza na kluczową rolę jaką biblioteki te odegrały w rozwoju HATRICS. Chciałbym też wskazać na niektóre problemy i kwestie wymagające rozwiązań gwarantujących spójność systemów informacji biznesowej.

1. POCZĄTKI

W 1964 r. Bibliotekarz Miejski Southampton zorganizował spotkanie wszystkich instytucji powołanych do dostarczania technicznej i handlowej informacji na obszarze Southampton. Zgodzono się wówczas, że zachodzi pilna potrzeba stworzenia warunków dla wymiany informacji naukowej, technicznej i handlowej. Powołany został też komitet w celu sformułowania statutu organizacji, która mogłaby realizować tak nakreślone zadanie. Pierwsze jej walne zebranie miało miejsce 4 czerwca 1964 r. Zaaprobowano statut i nazwę nowej organizacji: Hampshire Technical Research Industrial Commercial Service — HATRICS.

Pod koniec pierwszego roku organizacja liczyła 45 członków, włączając w to wszystkie lokalne biblioteki publiczne, Uniwersytet w Southampton i inne uczelnie oraz pewną liczbę dużych przedsiębiorstw handlowych takich, jak: Esso Petroleum, IBM oraz instytucji publicznych w rodzaju Elektrycity Board czy Hospital Board.

2. ROZWÓJ HATRICES

2.1. Liczba członków HATRICES stale wzrastała, choć początkowo skupiali się oni przede wszystkim na południu Hampshire, w rejonie Portsmouth/Southampton. Liczba operacji w systemie wzrosła do ponad 2.000, regularnie ukazywał się biuletyn informacyjny. HATRICES organizował program specjalistycznych kursów, a także publikował pokaźną serię bibliografii na rozmaite tematy techniczne. Wśród publikowanych bibliografii były: Critical Oath Metods (Metody Ścieżki Krytycznej), Containerisation (Konteneryzacja), Cost Benefit Analysis (Analiza Kosztów i Zysków), Marketing, Fibre Optics (Światłowody), oraz Numerical Control of Machine Tods (Liczbowe Sterowanie Obrabiarek). Bibliografie te udostępniano członkom HATRICES oraz sprzedawano. Ich jakość była bardzo wysoka, osiągały więc znaczne ceny.

2.2. W drugiej dekadzie zarząd HATRICES przeniósł się do Zarządu Biblioteki Hrabstwa Hampshire w Winchester. Nowa Biblioteka Centralna w Portsmouth i Centralna Biblioteka Naukowa w Winchester stały się centrami HATRICES, a liczba członków zwiększyła się do 308, zaś liczba operacji — do 15.176. Trudności z zatrudnieniem w połączeniu z większą dostępnością informacji doprowadziły niestety do powolnego spadku liczby wydawanych bibliografii, a w końcu do zaniechania ich publikowania. Początek dekady lat osiemdziesiątych zbiegł się dodatkowo z kryzysem ekonomicznym. Dla HATRICES oznaczało to trudności w sprośowaniu wzrastającym wymaganiom.

2.3. Rok 1984 zapoczątkował okres gwałtownego wzrostu zainteresowania współpracą bibliotek i służb informacyjnych wspieranych przez projekt British Library i Capital Planning Information Ltd., w którym zbadano HATRICES. W roku 1985 zapadła decyzja by centrum HATRICES osadzić w Bibliotece Naukowej w Poole.

2.4. HATRICES nadal rozwijał się, ilość członków sięgała we wrześniu 1989 r. 450, liczba próśb o informację wzrosła zaś do 21.000. W latach osiemdziesiątych do HATRICES przyłączyło się kilka innych ważnych instytucji, włącznie z Uniwersytetem w Reading i Atomic Energy Authority (Zarząd Energii Atomowej). Dlatego Biblioteka Hrabstwa Somerset 14 listopada 1989 r. uruchomiła nowe Centrum HATRICES w Bibliotece Bridgewater, kolejne zaś w Bibliotece Franborough otwarto w marcu 1991 r.

2.5. Rada Hrabstwa Hampshire umocniła również swe związki z Europą, podpisując porozumienie: „Hampshire — Normandia”. HATRICES zyskał swych pierwszych francuskich członków w postaci Uniwersytetu

w Caen i Biblioteki Miejskiej tego miasta. 1 lipca 1992 r. uruchomiono centrum HATRICS w Bristolu. Z kolei współpracę z bibliotekami w Polsce i na Węgrzech nawiązano w 1993 r.

2.6. Kryzys ekonomiczny przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych dotknął południową Anglię silniej niż kryzysy poprzednie. Łączyło się to ze wstrząsami w Europie wschodniej i upadkiem przemysłu obronnego, dobrze rozwiniętego na tym obszarze. Pierwsze lata tej dekady charakteryzowały się więc spadkiem liczby członków HATRICS. Przedsiębiorstwa łączyły się lub likwidowały swoje służby informacyjne, by utrzymać wypłacalność. Wiele z nich zostało zlikwidowanych. Mimo to liczba próśb o informację wzrosła do prawie 24.000 (w 1992 r.) i wiele wskazywało na to, że biznes zaczyna coraz bardziej doceniać wagę dokładnej i aktualnej informacji.

3. CO TO JEST HATRICS?

3.1. HATRICS jest siecią informacji biznesowej i technicznej, zapewniającą swoim subskrybentom szybki dostęp do technicznej i biznesowej informacji, będącej w posiadaniu członków organizacji na danym obszarze. Sieć obejmuje szeroki krąg rozmaitych organizacji, od gigantów przemysłowych po małe specjalistyczne spółki, biblioteki publiczne, przedsiębiorstwa badawcze, instytucje rządowe i edukacyjne.

3.2. Z dzisiejszych 450 członków organizacji 80% stanowią przedsiębiorstwa działające na danym obszarze. Nacisk położony jest na współpracę i łączenie zasobów.

3.3. Co oferuje HATRICS? W zamian za coroczną subskrypcję, HATRICS oferuje lokalnym firmom serwis informacyjny, bazujący na zasobach większych bibliotek akademickich i publicznych oraz wszystkich członków korzystających z narodowych sieci informacyjnych. Szybkość w dostarczaniu danych jest sprawą podstawową.

3.4. Jak działa system? Członkowie telefonują, faksują lub piszą do jednego z centrów HATRICS zadając pytanie. Przygotowany i doświadczony personel rozpoczyna proces wyszukiwania źródła żądanej informacji. Używane techniki obejmują przeszukiwanie indeksów i streszczeń czasopism, wykorzystanie komputerów z międzynarodowymi bazami danych oraz konsultacje ze specjalistami. Personel odpowiada na pytania bezpośrednio lub dostarcza dokumenty z sieci HATRICS (albo spoza niej) w możliwie najszybszy sposób.

3.5. Czego oczekuje się od członków sieci? Warunkiem przystąpienia do sieci HATRICS jest zgoda członków na dzielenie się własnymi za-

sobami danych. Mają one zwykle formę naukowych i technicznych dokumentów, informacji lub ekspertyz. Informacje poufne przedsiębiorstw są oczywiście z umowy wyłączone. Niektóre z informacji HATRICS przepływają bezpośrednio pomiędzy członkami sieci. Katalog Zasobów HATRICS zawiera spis wszystkich członków wraz z rejestrem ich kontaktów.

3.6. Jakie źródła są dostępne?

Książki. HATRICS udostępnia miliony książek naukowych i technicznych. W przypadku tytułów nieosiągalnych w obrębie organizacji prośba o informację może zostać skierowana do systemu wymiany międzybibliotecznej, także do British Library.

Protokoły konferencji Związku Inżynierów Elektryków i Związku Inżynierów Mechaników znajdują się w Winchester, zaś inne protokoły dostępne są w British Library.

Artykuły z czasopism. HATRICS zapewnia dostęp do tysięcy tytułów. Podając właściwe dane można w ciągu kilku dni otrzymać fotokopie z uwzględnieniem ograniczeń narzuconych przez prawo autorskie.

Publikacje urzędowe. Wydawnictwa administracji państwowej, włącznie z Dziennikami Ustaw, aktami urzędowymi, rozporządzeniami gromadzone są w Bridgewater, Bristolu, Southampton, Portsmouth, Winchester i Bournemouth i mogą być szybko dostarczone do innych ośrodków HATRICS.

Patenty. Skrót y i streszczenia patentów brytyjskich dostępne są w zbiorach. Biblioteka Handlowa w Bristolu i Centralna Biblioteka w Portsmouth są narodowymi ośrodkami sieci informacji patentowej. Można zamówić tam pełną dokumentację brytyjską, patenty zagraniczne, czasopisma, formularze i informacje.

Normy. W ośrodku HATRICS gromadzone są kompletne zestawy norm brytyjskich. W zbiorach znajdują się też: Normy Amerykańskiego Stowarzyszenia Testów i Materiałów (ASTM), wojskowe; obrony Zjednoczonego Królestwa, Amerykańskiego Instytutu Paliw (API) oraz przepisy budowy kotłów i zbiorników ciśnieniowych Amerykańskiego Stowarzyszenia Inżynierów Mechaników (ASME), jak również niektóre zestawy wycofanych norm brytyjskich. Wiele innych zestawów norm można wypożyczyć.

Statystyki. W zbiorach znajdują się statystyki społeczne i ekonomiczne, włącznie z Monitorami Biznesowymi Zjednoczonego Królestwa (UK Business Monitors) i Kwartalnymi Przeglądami Ekonomicznymi (EIU Quarterly Economic Surveys) innych krajów.

Informacje na temat inflacji, dochodu narodowego, równowagi płatniczej i prognoz, udostępniane są bezpośrednio i niemal natychmiast.

Informacje na temat przedsiębiorstw. Informacja na temat przedsiębiorstw jest jedną z mocnych stron HATRICS. Połączone źródła zawierają zarówno brytyjskie, jak i zagraniczne katalogi handlowe i spisy telefonów. Karty EXTEL przechowywane są w Bristolu, Portsmouth, Southampton i Bournemouth. Wszystkie ośrodki mają dostęp do informacji finansowej i baz danych dotyczących wiadomości biznesowych. Zarejestrowane przedsiębiorstwa mogą szybko uzyskać szczegóły z ksiąg rachunkowych i inne dane znajdujące się w Companies House. Adresy, numery faksów i teleksów większości spółek krajowych i zagranicznych można łatwo uzyskać wraz z informacjami o nazwach handlowych i produktach.

Informacja Europejska. HATRICS udostępnia ustawy Rady Europy. Oficjalny organ Rady Europy znajduje się w Southampton i Winchester. Ośrodkami Dokumentacji Europejskiej są Uniwersytety w Reading i Southampton, Politechnika w Portsmouth. Centrum Informacyjne Europy południowej znajduje się w Centrum Administracyjnym Southampton, podlega bibliotece i ma powiązania z Izbami Handlowymi zarówno w Zjednoczonym Królestwie, jak i w Europie — szczególnie we Francji i Niemczech.

Informacja o eksporcie. Wszystkie ośrodki HATRICS posiadają informacje pomocne eksporterom, włącznie z taryfami celnymi Zjednoczonego Królestwa.

Informacje na temat rynku. Bristol posiada raporty Mintel i Euromonitor, a także niektóre inne na zasadzie ad hoc. Zarówno Bristol jak Southampton gromadzą raporty Keynote. Dane o badaniu rynku Wielkiej Brytanii znajdują się w Winchester, zaś badania Rynku Europejskiego w Southampton. Portsmouth, Bristol i Southampton dysponują danymi o Retail Business (Biznes Detaliczny).

Informacja o podróżach. Dotyczy informacji na temat Zjednoczonego Królestwa i świata. Obejmuje mapy, plany, rozkłady jazdy i spisy kwatery.

4. ZASTOSOWANIE SYSTEMU

4.1. Analiza zgłoszeń otrzymywanych w ciągu 1992 r. we wszystkich ośrodkach HATRICS wykazała, że największa ich liczba — ponad 60% — pochodziła od przedsiębiorstw. Inne główne typy zgłoszeń napływały z departamentów rządowych i urzędów, instytutów akademickich oraz służby zdrowia. Na większość zgłoszeń odpowiadano tego samego dnia, lecz skuteczność wszystkich ośrodków wahała się pomiędzy 72 a 55%. W niektórych ośrodkach na ponad 80% zgłoszeń odpowiadano

w ciągu 5 dni, choć niektóre trudniejsze pytania wymagały na udzielenie odpowiedzi 10 dni. Badania wykazały, że tylko niewielka ilość pytań — mniej niż 1% — pozostała bez odpowiedzi. Wiadomo też, że znacznie więcej problemów dotyczyło norm brytyjskich. Odpowiedzi na większość zgłoszeń pochodziły z książek, czasopism, komputerowych źródeł informacji (wliczając w to CD-ROM-y, patenty i publikacje rządowe). Interesujące jest także to, że podczas gdy na zdecydowaną większość pytań odpowiadały ośrodki HATRICS, to 15% wszystkich zgłoszeń było w rzeczywistości załatwianych przez członków HATRICS, przekazujących sobie wzajemnie informacje. Trzeba zauważyć również, że jedną z przyczyn trudności w uzyskaniu odpowiedzi tego samego dnia było nadmierne obciążenie personelu.

Wszystkie ośrodki HATRICS działają wspólnie ze służbami informacyjnymi bibliotek publicznych. Wyjątkiem jest tylko jeden z ośrodków posiadających zupełnie oddzielny zespół i tam właśnie poziom skuteczności jest znacznie wyższy. Ukazuje to korzyści płynące z posiadania specjalnego zespołu do obsługi sieci HATRICS.

5. JAK JEST ZORGANIZOWANY HATRICS?

5.1. HATRICS jest przede wszystkim organizacją członkowską, choć zależną w dużym stopniu od jednego czy dwóch kluczowych, wielkich uczestników. Zarządzany jest przez komitet wykonawczy, który reprezentuje największe organizacje i rodzaje placówek informacyjnych, będących członkami tego systemu. Komitet ten wyznacza małą grupę do zarządzania systemem na zasadzie „z dnia na dzień”. Rolą komitetu jest decydowanie o głównych kierunkach działania; ustalanie typu organizacji członkowskich, wysokości subskrypcji i innych opłat. Co roku odbywa się walne zebranie, w którym może uczestniczyć każdy z członków HATRICS prezentujący własne rozwiązania. W Ośrodku HATRICS w Winchester w Bibliotece Hrabstwa Hampshire działa organizator HATRICS, odpowiedzialny za administrowanie organizacją. Pozostała część personelu w ośrodkach HATRICS zatrudniona jest przez biblioteki.

6. ZNACZENIE I ROLA BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W SYSTEMIE

6.1. Biblioteki publiczne dały impuls i stały się wyjściową bazą działania systemu HATRICS w 1964 r. Są one nadal kluczowym uczestnikiem systemu, zaspokajającym potrzeby głównych ośrodków HATRICS, są też głównymi źródłami informacji dla całej sieci. HATRICS

jest jednak oparty w dużym stopniu o współuczestnictwo oraz wspólne użytkowanie rzadkich i drogich źródeł informacji. System nie mógłby działać bez współpracy pomiędzy jego użytkownikami. Niemniej jednak biblioteki publiczne na skutek działalności ośrodków HATRICS stały się dla tego systemu niezbędne.

6.2. Ludzie z innych krajów uważają często, że tak ważna rola biblioteki publicznej w dostarczaniu informacji biznesowej jest czymś niezwykłym. W Anglii żywa jest jednak długa tradycja biblioteki publicznej służącej za bazę służb informacyjnych biznesu, zwłaszcza w dużych ośrodkach przemysłowych. Liverpool i Sheffield stanowią tego wczesne przykłady.

Dysponując szeroką gamą ogólnych katalogów biznesowych i źródeł informacji, gromadzonych dla własnych potrzeb, biblioteka publiczna posiada materiały, które zawierają odpowiedzi na wielką ilość pytań płynących z sektora biznesu. Na przykład moja własna biblioteka udostępnia pełny zestaw norm brytyjskich, szeroki zestaw katalogów biznesowych i handlowych, zarówno brytyjskich jak i europejskich, serie statystyczne przynoszące informacje na temat biznesu i handlu oraz dużą ilość informacji na temat przedsiębiorstw, włącznie z danymi finansowymi na kartach EXTEL. Posiadamy też publikacje rządu brytyjskiego z dostępem do informacji Wspólnoty Europejskiej i szeroką gamę informacji turystycznej. Materiały te w połączeniu z zasobami największych bibliotek publicznych w Hampshire — szczególnie w Southampton, Winchester i Portsmouth — stanowią ogromny zasób źródeł.

6.3. Biblioteki publiczne pełniły zawsze określoną rolę w dostarczaniu szerokiego zakresu różnorodnych informacji zwykłym czytelnikom, dlatego też zapewnienie informacji na temat biznesu i handlu stanowi jedynie rozszerzenie ich funkcji. Personel największych bibliotek został przeszkolony w udzielaniu informacji, zaś biblioteki zostały wyposażone w telefony i faksy celem szybkiej komunikacji. I to jest główny powód, dla którego największe biblioteki publiczne są głównymi ogniwami systemu HATRICS, odpowiadającymi na przeważającą część zgłoszeń (czasem ponad 85%).

6.4. Nie umniejsza to znaczenia zasobów bibliotek uniwersyteckich i niektórych większych bibliotek sektora prywatnego, ponieważ kluczem do sukcesu HATRICS jest zdolność udzielenia odpowiedzi na szeroki zakres pytań, a tu potrzebny jest jak najszerszy zasób źródeł. Same biblioteki publiczne nie dysponowałyby z pewnością wystarczającymi dla tych celów zasobami.

7. ZWIĄZKI POMIĘDZY SZCZECINEM A HATRICS

7.1. W ślad za znaczącymi zmianami w Europie środkowej i wschodniej w 1989 r. rząd brytyjski uruchomił określone źródła finansowe dla wspierania demokracji i sektora biznesu prywatnego w krajach Europy środkowej, a następnie na obszarach byłego ZSRR.

Początkowo, głównym zadaniem było wspieranie brytyjskich spółek w Europie środkowej i wschodniej. Następnie uznano, że władze lokalne Wielkiej Brytanii powinny sprzyjać rozwijaniu współpracy z partnerami w Europie wschodniej i środkowej, w celu stymulowania rozwoju ekonomicznego, ale też i demokracji lokalnej. Plan rządu brytyjskiego nosił nazwę „Fundusz Know-How”, dotyczył bowiem dostępności brytyjskich doświadczeń i wiedzy w krajach Europy środkowej i wschodniej.

7.2. W czasie sympozjum, które miało miejsce w Szczecinie w 1991 r. dyskutowałem z dyrektorem Książnicy Szczecińskiej na temat doświadczeń w tworzeniu ośrodków informacji biznesowej w bibliotekach publicznych służących rozwojowi biznesu prywatnego w Regionie Szczecińskim. Złożono odpowiedni wniosek o fundusze do Rządu Brytyjskiego, który ostatecznie wyraził zgodę na proponowaną współpracę. W jej wyniku zarządy dwóch bibliotek ustaliły najodpowiedniejszy sposób rozwijania systemu informacji biznesowej w oparciu o Książnicę Szczecińską. Centrum informacji dla biznesu w Szczecinie otrzymało fundusze na wyposażenie komputerowe zgodnie z projektem. Najważniejszym jego składnikiem była jednak wymiana myśli i wzajemne wizyty przedstawicieli obu bibliotek w celu konkretyzacji tych pomysłów. Spodziewamy się, że dalsze fundusze rządu brytyjskiego pozwolą na objęcie obecnym systemem informacji biznesowej całego województwa szczecińskiego.

Podstawowym celem naszych działań w Szczecinie było stworzenie więzi z systemem informacji biznesowej w Dorset i umożliwienie dostępu — przede wszystkim za pomocą faksu — do informacji, które są trudno osiągalne w Polsce. Aby to umożliwić, Centrum Informacji dla Biznesu w Szczecinie stało się członkiem organizacji HATRICS i dzięki ośrodkowi w Poole (Dorset) ma dostęp do szerokiego zasobu źródeł HATRICS.

7.3. Ilość porozumień, jakie HATRICS mógłby zawierać, jest oczywiście ograniczona ze względu na efektywność obecnie działającego systemu. Można mieć nadzieję, że współpraca polegająca na wzajemnym dostarczaniu informacji pomiędzy wieloma organizacjami, której celem byłyby wzajemne korzyści, stworzy wzór rozwijania systemów organizacyjnych także gdzie indziej.

8. PROBLEMY WARTO PODKREŚLENIA

8.1. Fakt, że większość próśb o informację zaspokajana jest przez ośrodki HATRICS, stanowić może pewien problem. Ośrodki HATRICS działają w istocie w obrębie działów informacyjnych i naukowych bibliotek publicznych, które służą informacją zarówno szerokiemu kręgowi odbiorców, jak i HATRICS. Jedynie w Winchester zajmuje się tym specjalny pracownik. Pytania zgłaszane do HATRICS bywają często dość złożone, a wymagają szybkiej odpowiedzi. Wywiera to presję na personel biblioteki publicznej i może kolidować z jego zwykłymi obowiązkami. Członkowie HATRICS, którzy płacą za szybki serwis informacyjny, mają więc określone priorytety i personel musi zaakceptować konieczność szybkiej ich obsługi. Jest i tak, że z jednej strony HATRICS wymaga upowszechniania, z drugiej zaś — władze lokalne przeznaczają znaczne środki, szczególnie na obsadę stanowisk i bezpłatne dostarczanie materiałów dla HATRICS. Postrzegane jest to jako część ogólnej funkcji służb bibliotecznych oraz działalności ekonomicznej władz lokalnych. Niemniej jednak stwarza to kłopoty ze względu na budżet obsługi bibliotecznej, zwłaszcza w przypadku zmniejszonych limitów finansowych.

8.2. Osobny problem stanowi konkurencja ze strony innych instytucji, co stwarza ryzyko powielania efektywnej działalności informacyjnej. W Wielkiej Brytanii departament rządowy odpowiedzialny za rozwój handlu i przemysłu uruchomił projekt pod nazwą „Business Link”. „Business Link” jest niezależną organizacją finansowaną wstępnie przez rząd, a zapewniającą specjalistyczne doradztwo biznesowe. Wiąże się to z czymś więcej niż dostarczaniem informacji. Oczywiście jest więc, że tego rodzaju projekt może powielać działalność informacyjną organizacji typu HATRICS.

8.3. Po serii skarg na nieskoordynowany dostęp do informacji ze strony pierwszych ośrodków „Business Link” — które zorganizowane zostały w różnych miejscach Wielkiej Brytanii — departament rządowy wyraził zgodę na to, by następne ośrodki były tworzone we współpracy z władzami lokalnymi oraz lokalnymi Izdami Handlu i Przemysłu. W wyniku tych doświadczeń uznano, że „Business Link” powinien uzupełniać raczej, niż powielać istniejące systemy informacyjne biznesu.

8.4. W Hrabstwie Dorset biuro „Business Link” zostało utworzone w Poole, przy czym Rada Hrabstwa brała czynny udział w jego powstawaniu. Jednocześnie pracownik biblioteki został oddelegowany do pomocy w rozwijaniu usług biura i zapewnienia mu odpowiednich powiązań z HATRICS oraz zasobami informacyjnymi władz lokalnych. Pewne jest,

że tam, gdzie ośrodek HATRICS w Poole oferuje szybką i natychmiastową informację, użytkownicy korzystają raczej z niego, niż „Business Link”. „Business Link” utworzony został niedawno i tylko czas pokaże czy związki te są właściwe, a informacje udzielane lokalnemu biznesowi nie powielają się nadmiernie.

WNIOSKI

Próbowałem nakreślić obraz jednego ze specjalistycznych systemów informacji biznesowej. Szczególny nacisk chciałem jednak położyć na kooperacyjny charakter systemu, którego uczestnicy wyrażają zgodę na dzielenie się zbiorami w celu ekonomicznego sposobu wymiany informacji.

Chciałem także ukazać kluczową rolę, jaką biblioteka publiczna może odegrać w takiej organizacji. Mówiłem oczywiście o doświadczeniach brytyjskich, które niekoniecznie dają się zastosować gdzie indziej. Mimo to mam nadzieję, że przykład różnorodnych organizacji, spotykających się i dzielących źródłami z pożytkiem dla wszystkich stron, jest ideą godną naśladowania i realizacji w innych krajach.

SUMMARY

The Hampshire Technical Research Industrial and Commercial Service HATRICS was established in 1964. It is a system providing quick access to technical and business information owned by 450 members of this organization. Its members are both big enterprises, as well as small specialist companies, public libraries, research institutes and educational institutions. The condition to join the HATRICS network is to agree to share one's own information resources with other members. In 1985 a decision was made to localize the centre of HATRICS in the Research Library in Poole (Dorset County).

HATRICS makes available the following: books, articles from journals, patents, standards, statistical data, information on enterprises, acts of the Council of Europe, information on exports and the market, information on tourism. The basis of the HATRICS system were and still are public libraries; they are also the main information suppliers in the network. There are many European libraries that cooperate with the HATRICS system, including the Książnica Szczecińska in Poland. The analysis of the enquiries directed to the HATRICS system has shown that 60% of them comes from business people. The other enquiries come from governmental agencies, academic institutions and the health service.

Wojewoda Szczeciński odznacza Carletona Earla, przedstawiciela Wielkiej Brytanii odznaką „Gryfa Pomorskiego”

BIBLIOTEKI PUBLICZNE W SŁUŻBIE BIZNESU

Rozwój ekonomiczny stanowi żywy problem każdej społeczności w Stanach Zjednoczonych, zaś wspieranie przedsiębiorców i small biznesu przyczynia się do tego rozwoju. Biblioteka publiczna odgrywa tu znaczącą rolę. Dlatego chciałabym dzisiaj zapoznać Państwa z działalnością Biblioteki Publicznej Hrabstwa Toledo-Lucas, eksponując jej usługi dla small biznesu.

Obszar przemysłowy Toledo, miasta usytuowanego w północno-zachodniej części stanu Ohio, nad jeziorem Erie, obejmuje 14 hrabstw północno-zachodniego Ohio i południowego Michigan. Ludność Hrabstwa Toledo i Lucas liczy 462.361 mieszkańców. Toledo jest węzłem komunikacyjnym. Tutaj przecinają się główne autostrady międzystanowe łączące wschód z zachodem i północ z południem. Jest to także jeden z najruchliwszych węzłów kolejowych, zaś port Toledo jest największym międzynarodowym punktem przeładunkowym na obszarze Wielkich Jezior. Działa tu około 100 firm przewozowych, stanowiących część centrum transportowego Detroit (Michigan), z kolei Windsor (Ontario, Kanada) i rynek kanadyjski dzieli od Toledo godzina drogi.

W rejonie Toledo mieszczą się zarządy czterech korporacji Fortune 5 Hundred: Dans — części samochodowe, Owens — Illinois i Owens Corning — materiały budowlane i szkło oraz Irinowa — wyposażenie przemysłowe. Chrysler i General Motors mają w Toledo swoje fabryki i są tu największymi pracodawcami. Inne duże przedsiębiorstwa zajmują się produkcją szkła, części samochodowych, wyposażenia przemysłowego, przetwórstwem artykułów spożywczych i przemysłem petrochemicznym. Tu usytuowany jest także Uniwersytet Toledo z 24.540 studentami.

Biblioteka Publiczna Hrabstwa Toledo-Lucas (TLCPL) powstała w 1970 r. przez połączenie Biblioteki Miasta Toledo i Biblioteki Hrabstwa Lucas. Obsługuje 462.000 mieszkańców. Jest otwarta 65 godzin tygodniowo. Składa się z Biblioteki Głównej, usytuowanej w śródmieściu, 18 filii w mieście i hrabstwie oraz 2 bibliobusów mających 112 przystanków.

Biblioteka Publiczna Miasta Toledo-Lucas jest piąta w rankingu stanu Ohio z budżetem operacyjnym 16.532.299 dolarów, całkowitym przychodem 17.714.188 dol. i wydatkami rzeczowymi 3.938.552 dol. Roczny obrót przekracza 6 mln dol.

Biblioteka otrzymuje pomoc finansową od stanu Ohio. Inne fundusze pochodzą z podatków od własności w Hrabstwie Lucas.

Biblioteka Główna w śródmieściu Toledo jest podzielona na działy, z wyszkolonym i doświadczonym personelem. W większości przypadków zasoby materiałowe są wystarczające dla potrzeb lokalnego biznesu. Dział Nauk Społecznych posiada np. kopie praw i przepisów Stanów Zjednoczonych i stanu Ohio. Dział Nauki i Techniki jest jednym z 80 depozytariuszy patentów w Stanach Zjednoczonych. Patenty, poczynając od końca XIX w. do czasów obecnych, dostępne są w postaci kopii, mikrofilmów i CD-ROM-ów. Informacje znajdujące się w patentach mogą być kopiowane, faksowane lub przesyłane klientom biblioteki.

Mówiąc o Dziale Biznesu, jego usługach i zasobach, odwołam się do definicji small biznesu. „Small biznes można określić jako przedsięwzięcie zarządzane i kierowane przez jednostkę lub grupę, która bezpośrednio podejmuje ryzyko lub odnosi korzyści ze swoich działań”¹, przy czym używam tu zamiennie słów „przedsiębiorca” i „drobny biznesmen”.

Dział Biznesu zatrudnia 6 bibliotekarzy, którzy odpowiadają na około 4.000 pytań miesięcznie. Klienci mogą telefonować lub osobiście uzyskać potrzebną informację w bibliotece. Informacje liczące nie więcej niż 25 stron mogą być przesłane faksem za minimalną opłatą.

Rząd Stanów Zjednoczonych służy dużym zbiorem danych statystycznych. Co 10 lat przeprowadza się spisy ekonomiczne. Obejmują one handel detaliczny, produkcję, handel hurtowy, transport oraz przemysł: konstrukcyjny i usługowy. Dobrymi źródłami informacji są także wzory biznesowe Hrabstwa i badania dotyczące zarobków na danym terenie. Rząd dysponuje ponadto całym szeregiem innych statystyk. Dlatego codziennie otrzymujemy prośby o wykazy cen produkcyjnych i konsumenckich, interesanci proszą o dane dotyczące ludności, a także planów i statystyk przemysłowych.

Innym źródłem informacji na temat planów i statystyk przemysłowych są towarzystwa handlowe.

Co tydzień wyszukujemy setki adresów i telefonów przedsiębiorstw. Nasze zbiory stanowych katalogów przemysłu i Thomas Register of Manu-

¹ Douglas Greenwald, wyd. *The McGraw Hill Encyclopedia of Economics*, 2 wyd. (New York, McGraw Hill, Inc. 1994)

facturers (rejestr wytwórczości) zapewniają nam dostęp do wytwórców tysięcy różnych produktów. Specjalistyczne katalogi wielu dziedzin, na przykład produkcji obuwia, szkła, zabawek i gier, przetwórstwa artykułów spożywczych, przemysłu metalowego — pomagają nam znaleźć trudno dostępne informacje. Katalogi takie służą ponadto nie tylko jako spisy dostawców, lecz także jako rejestr potencjalnych klientów small biznesu.

Ponieważ od Kanady oddaleni jesteśmy zaledwie o godzinę drogi, posiadamy również kanadyjskie katalogi biznesowe i książki telefoniczne.

W rozwoju small biznesu ogromną rolę odgrywa marketing. Aby skutecznie wprowadzać swoje przedsiębiorstwo na rynek, biznesmen może więc potrzebować nazw agencji reklamowych; zgłaszać potrzeby promocyjne w czasopismach, gazetach lub w radiu i telewizji. Biblioteka służy wówczas informacją o cenach reklam we wszystkich mediach, informuje także o terminach i miejscach pokazów handlowych dla tych, którzy chcą reklamować swoje produkty. Dysponujemy również terminami międzynarodowych pokazów handlowych. Biblioteka posiada też zbiór katalogów przedsiębiorstw zagranicznych dla zainteresowanych eksportem lub importem. Dostępne są także inne międzynarodowe źródła informacji handlowej. W tym celu prenumerujemy wiele specjalistycznych czasopism i gazet przydatnych w dostarczaniu aktualnych informacji.

Jeżeli poszukiwania w zwykle używanych źródłach nie dają rezultatów, bibliotekarz może skorzystać z baz danych. Dwie najczęściej wykorzystywane to: Dun's Market Identifiers i Dun's Electronic Business Directory.

Odpowiadając na najczęściej powtarzające się pytania dotyczące small biznesu wydaliśmy „Small Business Resources” (Informator o smali biznesle). Informator ten wymienia źródła pomocne zwłaszcza dla początkujących biznesmenów; ułatwiają sporządzanie biznes planów oraz innych niezbędnych dokumentów finansowych. Nasz przewodnik po źródłach obejmuje zatem prace o sporządzaniu biznes planu, wskaźnikach finansowych, finansowaniu small biznesu, aspektach prawnych, księgowości i rachunkowości.

Opracowane zostały także informacje obejmujące zarządzanie small biznesem, tzw. biznesem domowym (home-based), koncesje, wykorzystanie komputerów w small biznesie oraz formularzy biznesowych. W przewodniku znajduje się wykaz ważniejszych lokalnych i stanowych agencji rządowych wraz z numerami telefonów.

Informator o small biznesie stanowi — jak widać — punkt wyjścia w poszukiwaniu szczegółowych informacji dla potrzeb określonego typu przedsiębiorstwa.

Aby efektywnie pomagać przedsiębiorcom, podejmującym indywidualną działalność biznesową, bibliotekarze muszą na bieżąco zapoznawać się z federalnymi, stanowymi i lokalnymi programami oraz źródłami wspierającymi small biznes. I tak, istnieją specjalne programy pomagające przedsiębiorcom-kobietom, a także biznesmenom, przedstawicielom mniejszości narodowych, odpowiadamy, z jakich specjalnych programów bądź pożyczek można skorzystać (finansowanie jest zawsze głównym problemem dla każdego początkującego przedsiębiorcy), do kogo należy się zwrócić, aby znaleźć odpowiednią nazwę dla nowych przedsięwzięć, gdzie należy starać się o lokalne i stanowe pozwolenia, czy w pobliżu funkcjonuje instytucja testująca produkty nowo powstałej firmy.

Realizując te zadania biblioteka współpracuje z wieloma specjalistycznymi instytucjami, np. z powstałą w 1953 r. Administracją Small Biznesu (SBA). Jej zadaniem jest pomoc, doradztwo, wspieranie i ochrona interesów small biznesu. Ze względu na swój charakter SBA jest prawdopodobnie najbardziej znana ze swoich programów pożyczek, realizowanych przy współudziale Guaranteed Loan Program. W jego ramach SBA nie przekazuje pieniędzy bezpośrednio przedsiębiorcom, lecz poręcza pożyczki udzielane biznesmenom przez banki i prywatnych wierzycieli.

Inną instytucją współpracującą z biblioteką jest powstały w 1977 r. Small Business Development Center Program (Program Centrów Rozwojowych Small Biznesu — SBDC). Jego celem jest wspieranie przedsiębiorców i potencjalnych biznesmenów poprzez doradztwo w sprawach zarządzania oraz szkolenie. Biblioteka i SBDC często sponsorują takie przedsięwzięcia.

Innym programem SBA jest rozwijanie smali biznesu wśród przedstawicieli mniejszości narodowych. Jego zadaniem jest spowodowanie, by początkujący amerykańscy biznesmeni wywodzący się spośród mniejszości narodowych odnosili jak najwięcej sukcesów. Mniejszość to, zgodnie z definicją SBA, Murzyni, Latynosi i Azjaci... lecz nie kobiety. Tymi ostatnimi — jak już wspomniano — zajmuje się specjalny program — Women's Business Ownership Program (Program dla kobiet zajmujących się biznesem).

W pracach biblioteki na rzecz biznesu poważną rolę odgrywa SCORE, Service Corps of Retired Executives (Zespół Emerytowanych Doradców Społecznych), sponsorowany przez Administrację Small Biznesu Stanów Zjednoczonych. Zespół składa się z mężczyzn i kobiet, które zrezygnowały z własnej udanej kariery w biznesie i mogą służyć doświad-

czeniu wszystkim potencjalnym przedsiębiorcom. Pomoc taka udzielana jest bezpłatnie.

SCORE oferuje również swym klientom warsztaty i doradztwo indywidualne. Bibliotekarze Działu Biznesu często proszeni są o wygłaszanie odczytów właśnie w ramach programów SCORE. Z kolei członkowie SCORE wiedząc jakimi środkami dysponują biblioteki publiczne, kierują do nich swoich klientów, te zaś rekomendują SCORE przedsiębiorcom.

Dział Biznesu Biblioteki Publicznej Hrabstwa Toledo-Lucas oferuje jedynie w swoim rodzaju usługi GPC, Government Procurement Center (Centrum Kontraktów Rządowych). Centrum to pomaga drobnym przedsiębiorcom w ustaleniu, czy rynek federalny odpowiada zakresowi ich spółek. Łączy się to zwykle z zabiegami o kontrakt rządowy. Niejednokrotnie proces ten może okazać się kłopotliwy dla przedsiębiorstwa nieprzywykłego do ubiegania się o kontrakty rządowe. Nie zawsze też osiąga się sukces za pierwszym „podejściem”. Usługi GPC mają więc zapobiegać ewentualnym niepowodzeniom. Koncentrują się one w trzech grupach problemowych:

- edukacji,
- uzyskiwaniu informacji,
- rozwojowi rynku.

W dziedzinie edukacji słuchaczom dostarcza się zwykle podstawowych informacji na temat federalnej procedury ubiegania się o kontrakt. Na prośbę klienta personel GPC przegląda pakiet federalnych ofert, zapoznając się ze wszystkimi jego wymaganiami, po czym biblioteka oferuje tak uporządkowany materiał swoim klientom. Udostępnia więc szeroki wybór dokumentów, norm handlowych, przemysłowych i in., kopie tych materiałów — jak już powiedziano — klient może otrzymać za pośrednictwem faksu, pocztą, bądź też odebrać je osobiście.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż dzięki usługom komputerowym GPC uzyskuje informacje na temat towarów sprzedawanych Departamentowi Obrony. Ten popularny rodzaj usług pomaga klientowi w ustaleniu cen przez dostarczenie danych na temat charakterystyk technicznych i dostawców produktów wchodzących w zakres zainteresowania wymienionego Departamentu.

Wszystkie kontrakty federalne w formie ofert skatalogowane są w „Commerce Business Daily”. Korzystanie z nich jest jednak nużące i wymaga codziennej kontroli. Kilka lat temu GPC umożliwiło zatem swoim klientom składanie wyprzedzających ofert. Wprowadzane są one do systemu PRONIO. Proponowane kontrakty w wysokości 1.000 dol. i powyżej kieruje się do systemu, a stosowne wykazy — dostarcza co-

dziennie klientom pocztą, faksem lub za pomocą elektronicznego przesyłania danych. Wszystkie koszty związane z PRONIO pokrywane są przez GPC, klienci nie ponoszą kosztów tej operacji, wnoszą natomiast symboliczną opłatę za usługi komputerowe, faksowanie i kopiowanie. Płacą zwykle poniżej 10 dol. miesięcznie.

Government Procurement Center sponsoruje także warsztaty szkoleniowe na tematy szczególnie interesujące firmy realizujące kontrakty rządowe. Miarą tego są globalne kwoty ilustrujące działalność GPC od lipca 1983 r. W ciągu 11 lat pracy, Centrum pomogło drobnym przedsiębiorcom w otrzymaniu kontraktów federalnych o wartości 160 mln dolarów.

Stany Zjednoczone ograniczają wydatki na obronę, lecz rząd federalny nadal dokonuje zakupu szeregu towarów i usług. Jak dotąd, w 1994 r. klienci GPC zawarli kontrakty na sumę 2.465.000 dolarów. Obejmowały one dostawę części elektronicznych, samochodowych, wyposażenia biur w meble i urządzenia, jak też usługi w zakresie druku oraz konsultacji dotyczących ochrony środowiska. Wśród 225 firm będących naszymi klientami, 15 zajmuje się właśnie ochroną środowiska.

Government Procurement Center dysponował w latach 1993/94 budżetem w wysokości 68.000 dol. Stan Ohio przeznaczył na ten cel 20.000 dol., Biblioteka Publiczna Hrabstwa Toledo-Lucas uzyskała zaś 32.000 dol. gotówką oraz 16.000 dol. z tytułu usług.

Zatem jasne, iż zmuszona jest szukać zbytu na swoje zasoby i informacje. Musi więc informować firmy o swoich zasobach, systematycznie wysyłać zestawy informacyjne do nowych członków Izby Handlu (Chamber of Commerce) i nowych firm. Biblioteka reklamuje się w lokalnych stacjach radiowych i lokalnych gazetach. Zaprasza nowo wybranych urzędników oraz nowych administratorów miasta i Hrabstwa do zwiedzania głównej biblioteki. Członkowie personelu działów biznesowych wchodzi w skład lokalnych grup biznesowych; wygłaszają prelekcje na zebraniach specjalistów czy przedsiębiorców, takich jak Kivans czy Rotary. Biblioteka jest też członkiem Toledo Area Chamber of Commerce (Izby Handlowej Okręgu Toledo). Jednak najlepszą reklamą jest dla nas, rzecz jasna, opinia zadowolonego klienta, który może oświadczyć nawet w towarzyskim kręgu, że informację biznesową otrzymał w bibliotece.

Mam nadzieję, iż przedstawiłam Państwu pełny obraz działalności Biblioteki Publicznej Hrabstwa Toledo-Lucas na rzecz small biznesu. Wierzę, że prawidłowe decyzje, będące po części i naszą zasługą mogą być podejmowane jedynie dzięki szerokiej, dokładnej i aktualnej informacji. A któż może służyć lepiej taką informacją niż bibliotekarze publiczni, od lat zajmujący się jej gromadzeniem.

SUMMARY

The Public Library of the County Public Library Toledo-Lucas was established in 1970 and ranks fifth in the state of Ohio. The state authorities give the library financial support. In the structure of the Library an important position is taken by the Business Department. The Department has 6 full-time staff members. They reply to about 4,000 enquiries per month. Particularly well-represented in the resources are state industrial catalogues and Registers of Manufacturers. The Library makes available also Canadian business catalogues. Through the library one may advertise firms and products. The activity of the Library is to a great extent small business-oriented. To cater to the needs of this category of users the data of the Small Business Administration are acquired, found among others, in the Small Business Ownership Program. Moreover, the Business Department of the Library provides services based on the data of the Government Procurement Centre. The Library advertises itself in local radio stations and newspapers.

Joanne Kosanke, przedstawicielka USA, przekazuje Książnicy Pomorskiej katalogi firm amerykańskich

W JAKI SPOSÓB BIBLIOTEKA PUBLICZNA ZASPOKAJA POTRZEBY ŚWIATA BIZNESU W DUŻYM MIEŚCIE?

Kopenhaga, stolica Danii liczy około 0,5 miliona mieszkańców. Biblioteka publiczna istnieje tu od ponad 100 lat. Posiada zbiory liczące około 700.000 książek, z których około 40.000 należy do działu naukowego.

Biblioteka, usytuowana w centrum miasta, otoczona jest przez wiele biur i małych firm, instytucji rządowych i publicznych, siedziby stowarzyszeń, wolnych zawodów itp. Jest tu wielu radców prawnych, księgowych, pracowników banków, agencji reklamowych, firm konsultingowych itd.

Dzięki bogatym zbiorom katalogów, materiałów statystycznych, przepisów prawnych, a przede wszystkim kompletnemu zbiorowi parlamentarnych prac legislacyjnych, czytelnicy ci często korzystają z naszych usług.

W Danii każda gmina ma ustawowy obowiązek zapewnienia usługi bibliotecznej, jednakże w 1993 r. do ustawy o bibliotekach dodano punkt rozszerzający działanie bibliotek o tzw. centra informacji. W praktyce dział naukowy, dysponujący znacznym zbiorem podręczników, był już takim centrum od wielu lat, ale zdając sobie sprawę z wagi tego rodzaju usług, wraz z wprowadzeniem na rynek nowej technologii, zaczęliśmy interesować się bliżej ideą informacji biznesowej. Wiedząc, że biblioteki akademickie, uniwersytety techniczne i biblioteki szkół biznesu służyły zawsze przedsiębiorstwom, postanowiliśmy również i my wyjść naprzeciw potrzebom małych biznesu.

W 1989 r., po sukcesie jednej z bibliotek w Jutlandii, w zachodniej części Danii, oferującej usługi informacyjne przedsiębiorstwom, Duńska Biblioteka Narodowa rozpoczęła w całym kraju kampanię pod hasłem „Usługi biznesowe bibliotek”. Jej celem było zwrócenie uwagi lokalnych polityków na potencjalne zasoby bibliotek publicznych oraz możliwości wykorzystania tych zasobów dla potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw.

Przyłączyliśmy się do tej kampanii, wykorzystując sprzyjającą atmosferę wokół bibliotek.

Przez pierwsze trzy lata otrzymaliśmy pomoc państwową w wysokości około miliona koron duńskich. Potem musieliśmy pokrywać wydatki z budżetu biblioteki.

Początkowo mogliśmy służyć tylko informacją opartą o katalogi i bazy danych zawierające wyselekcjonowane artykuły z duńskich gazet i periodyków. Zaczynaliśmy niemal od zera, lecz wkrótce uzyskaliśmy dostęp do baz danych zawierających katalogi bibliotek akademickich i uniwersyteckich. Kolejnym etapem było dotarcie do głównych baz danych biznesowych — a zwłaszcza tej, która rejestruje wszystkie przedsiębiorstwa w Danii. Inną bardzo użyteczną bazą stał się „Poltxt”, gdzie zgromadzono artykuły jednego z naszych głównych dzienników. Następnym krokiem było zdobycie haseł baz międzynarodowych, gdyż jako mały kraj nie posiadamy zbyt wielu baz własnych. Wybór padł przede wszystkim na największą bazę europejską — „Datastar” oraz amerykańską — „Dialog”. Stopniowo uzyskaliśmy możliwość korzystania z brytyjskiej bazy — „Profile”, niemieckich — „Gemios” i „STN” oraz bazy Komisji Europejskiej „ECHO”. W tym samym czasie zakupiliśmy kilka CD-ROM-ów, zawierających informacje biznesowe. Okazały się one bardzo przydatne. W ramach specjalnych subskrypcji wykorzystujemy te, które dają dostęp do adresów, różnorodnych wykazów oraz streszczeń artykułów z międzynarodowych pism biznesowych.

Zaprezentowałam Państwu to, co stanowiło podstawę i zarazem genezę usług biznesowych. Dziś zabiegamy aby nasze usługi były dostępne dla każdego, a to oznacza rosnącą ilość osób poszukujących informacji.

Z usług działu naukowego często korzystają studenci. Staramy się jednak, by w poszukiwaniu informacji, ta kategoria naszych użytkowników, wykazała maksimum samodzielności. Oni też najczęściej kierowani są do wyspecjalizowanych bibliotek akademickich.

Generalnie, naszymi głównymi klientami są przedstawiciele małego i średniego biznesu oraz osoby startujące w biznesie. Ciekawe jest to, iż ta nowa kategoria użytkowników często zjawia się w bibliotekach po raz pierwszy; wielu z nich prawie w ogóle nie korzystało przedtem z bibliotek. Lecz wielu z nich systematycznie je teraz odwiedza.

1. O CO PYTAJĄ UŻYTKOWNICY?

Po co właściwie ludzie do nas przychodzą? Co może zaproponować zwyczajna biblioteka, taka jak nasza? Czy może być pożyteczna dla małych i większych firm?

Na powyższe pytania nie sposób odpowiedzieć jednym zdaniem, ale spróbuję zilustrować zwyczajny dzień pracy w naszym dziale.

— Pewna firma telefonuje, aby dowiedzieć się, kto jest duńskim odpowiednikiem holenderskiej firmy produkującej detale do liczników gazowych.

— Przedsiębiorstwo pyta o numer telefonu innego przedsiębiorstwa, którego adresu nie zna (czasem nie wiadomo nawet w jakim kraju znajduje się to przedsiębiorstwo).

— Młody człowiek poszukuje informacji o firmie, w której ma zamiar ubiegać się o pracę.

— Duża firma prawnicza pragnie uzyskać kopie spraw z Sądu Rady Europy. Zbiór, którym dysponujemy umożliwia, spełnienie tego zamówienia.

— Kobieta pyta, czy ustawa Rady Europy dotycząca zabawek obejmuje również meble dziecięce, których produkcją zajmuje się interesantka. Otrzymuje do wglądu potrzebne zbiory przepisów prawnych i standardy, a także nazwisko i numer telefonu prawnika Federacji Konsumentów, z którym może się skonsultować. (Nigdy nie udzielamy rad — nie jesteśmy konsultantami — informujemy natomiast, gdzie taką radę można uzyskać.)

— Telefon z pytaniem, czy możemy służyć adresem „Bundesverband des Deutschen Schuheinzelhandels”.

— Interesant pyta, jak założyć własne przedsiębiorstwo.

— Firma konsultingowa prosi o kopie dokumentów Rady Europy dotyczących jakości wód powierzchniowych i morskich.

— Telefonuje bibliotekarz. Jego szef wyjeżdża tego dnia do Meksyku i potrzebuje krótkiej informacji na temat artystki Fridy Kahlo i adresu jej muzeum w Mexico City.

— Para młodych ludzi prosi o wykaz firm, które poszukują inżynierów mechaników.

— Telefon z pytaniem o zyskach pewnego szwedzkiego przedsiębiorstwa.

— Przedstawiciel firmy chce wiedzieć, kto jest właścicielem innej firmy i kto tę firmę dotuje.

— Prawnik żąda kopii prac parlamentu nad poprawką do przepisów prawnych, dyskutowaną przed kilku laty.

— Telefon z prośbą o odpowiedź, do kogo należy pewien znak graficzny. Rozmówca pragnie skontaktować się z producentem opatrującym swe wyroby tym znakiem.

— Kobieta pyta o klasyfikację sztucznych pereł. Sprowadziła je z zagranicy i wypełnia dokumenty celne. Nie dysponuje czasem na poszukiwanie odpowiednich przepisów.

Któregoś dnia zjawił się nawet Polak pytając, jak może skontaktować się z eksporterami duńskich krów! Na próżno usiłował wyjaśnić tę sprawę w Ministerstwie Rolnictwa.

Z kolei pewna, firma konsultingowa zażądała wszystkich informacji jakie byliśmy w stanie dostarczyć o pięciu czy sześciu powiązanych ze sobą przedsiębiorstwach. Było to jedno z najdroższych zamówień.

2. KIM SĄ UŻYTKOWNICY?

Jak mogli Państwo zauważyć, nasi użytkownicy reprezentują zarówno małe jak i duże przedsiębiorstwa. Koncentrujemy się jednak na tych, którzy składają zamówienia po raz pierwszy. Tym osobom udzielamy nawet krótkich lekcji. Uczymy ich, jak korzystać z głównych katalogów biznesowych, objaśniamy, jakiego rodzaju informacje mogą uzyskać w bibliotece oraz do czego służą CD-ROM-y. Kładziemy nacisk na to, jak posługiwać się nowoczesną biblioteką, nie pretendujemy natomiast do roli konsultantów w sprawach będących domeną samych przedsiębiorców.

Kończąc ten fragment referatu pragnę podkreślić, że urządzenia elektroniczne całkowicie zmieniły technikę informacyjną, nadając bibliotekom nowy wymiar. Wciąż jednak wiele danych potrzebnych biznesmenom nie znalazło się jeszcze w obiegu elektronicznym.

3. PŁATNOŚCI

Każdorazowo dostęp do zbiorów bibliotecznych lub CD-ROM-ów jest płatny. Oznacza to konieczność formułowania trafnych pytań. Pytania źle ukierunkowane podrażają koszt usługi. Biblioteka musi bowiem uzyskać zwrot wydatków. Płatne są kopie dokumentów, wydruki oraz ich transport. Nie pobieramy opłat za krótkie informacje naukowe. Darmowe jest oczywiście korzystanie z książek w trybie zwykłych wypożyczeń abonamentowych.

Rachunki, które wystawiamy, opiewają na sumy od 25 koron duńskich do 3-4 tysięcy. Związane jest to z różnorodnością klientów i ich potrzeb oraz skalą trudności poszczególnych zleceń.

4. STATYSTYKI

W godzinach otwarcia biblioteki, tzn. od 10.00 do 15.00 obsługujemy zazwyczaj 15-20 klientów.

W ubiegłym roku, gdy Biblioteka Główna uzyskała lepszy lokal — stała się bardziej widoczna. Zdecydowało o tym śródmiejskie położenie działu biznesowego. Po tej dyslokacji wskaźniki statystyczne obejmujące liczbę osób korzystających z naszych usług zwiększyły się o blisko 40%.

5. MARKETING

Nowe przestrzenne usytuowanie biblioteki zwiększyło jej popularność. Zabiegaliśmy również o swoistą reklamę eksponując bibliotekę na łamach prasy, a także rozprowadzając odpowiednie foldery.

Krąg odbiorców naszych usług systematycznie zwiększaliśmy poznając ich potrzeby. Jednakże najpoważniejszą gwarancją pojawiania się nowych klientów była — jak sądzimy — dobra jakość naszych usług, osiagana m.in. dzięki współpracy naszej placówki z bibliotekami naukowymi. W dziedzinie, o której mówiłam, staliśmy się niemal równorzędnymi partnerami.

Sądzę, iż dzięki działalności informacyjnej, którą prowadzimy, będziemy coraz bardziej znani nie tylko w Kopenhadze, lecz w całej Danii, zaś dzięki obecnemu sympozjum w Szczecinie, również bibliotekarze w Polsce poznają jedną z form naszej działalności.

SUMMARY

The Public Library in Copenhagen is 100 years old. Its collections number about 700,000 volumes, of which about 40,000 constitute a research department. The Library has rich collections of statistical materials, legal regulations and, first of all, a complete set of legislative documents of the Parliament. The major databases used by the Library are POLTXT (Denmark), DATASTAR and ECHO (Europe), DIALOG (USA), GEMIOS and STN (Germany). The Library has introduced charges for access to its collections. Depending on the scale of difficulty of a service the payment for services will range from 25 to 3- 4 thousand DKR.

USŁUGI INFORMACYJNE ZWIĄZANE Z BIZNESEM W LAPONII

Laponia to prowincja na tyłach Europy. Słynie swoją tajemniczą przeszłością. Ma swoich szamanów, wiedźmy, skrzaty, a także swą surową naturę. Jest wspaniała.

Jednakże biorąc pod uwagę jej aktualne życie gospodarcze, musimy wiedzieć, że jest to ubogi ląd na peryferiach Finlandii, rzadko zaludniony, zamieszkały zaledwie przez 200.000 ludzi. Można tu spotkać takąż samą liczbę reniferów. Ponieważ powierzchnia rozciąga się tu na 100.000 km kw., to na pół kilometra kwadratowego przypada jeden człowiek ze swoim reniferem.

Ale nie wszyscy ludzie posiadają własne renifery. W gruncie rzeczy bardzo niewiele je ma. Ludzie pracują w rolnictwie, w leśnictwie, niektórzy w przemyśle, a przeważająca część znajduje zatrudnienie w sektorze usługowym, handlowym, w turystyce, w transporcie, edukacji etc. Jest wielu bezrobotnych. Skalę bezrobocia w tym sezonie (1994) szacuje się na 20-25%.

W Laponii istnieje około 5.000 przedsiębiorstw. Większość z nich jest bardzo mała; 97% zatrudnia poniżej 20 pracowników; brak im wykwalifikowanej siły roboczej. Około 4.000 osób przechodzi co roku szkolenia na krótkich kursach, jak również w ramach długoterminowych programów reedukacyjnych.

Co roku powstaje wprawdzie 600-700 nowych firm, ale podobną ilość dotyka bankructwo. Informacja na temat biznesu jest zatem bardzo potrzebna.

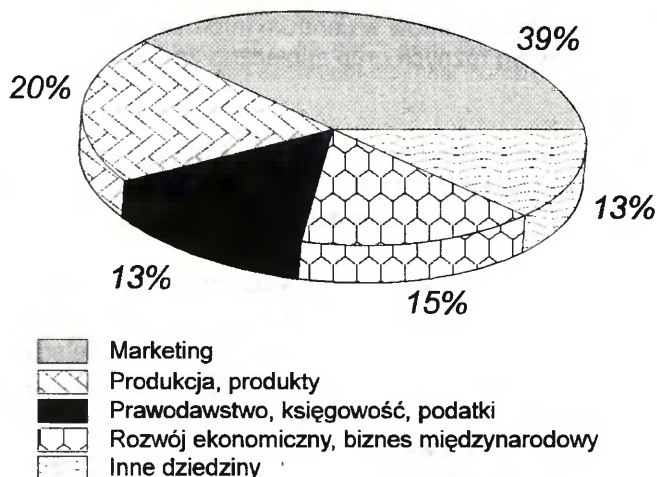
Aby pomóc naszym małym przedsiębiorcom, dwa lata temu staraniem biblioteki i Szkoły Handlowej powołano ośrodek obsługi biznesu w Rovaniemi. Ośrodek ten jest usytuowany w nowym budynku wspomnianej Szkoły Handlowej. Stanowi on zarazem filię biblioteki publicznej, pełniącą trzy różne funkcje:

- obsługi drobnych przedsiębiorców Laponii;
- biblioteki Szkoły Handlowej;
- biblioteki publicznej dla rejonu.

Źródła informacji wykorzystywane w tej pracy mają charakter tradycyjny, są to materiały drukowane (książki, dzienniki, czasopisma, broszury etc.), jak też bazy danych — fińskie i międzynarodowe. Korzysta się też z konsultacji praktyków-ekspertów. Doświadczenie szybko pokazało, iż bez pomocy fachowców pytania i problemy naszych klientów często nie znajdują odpowiedzi.

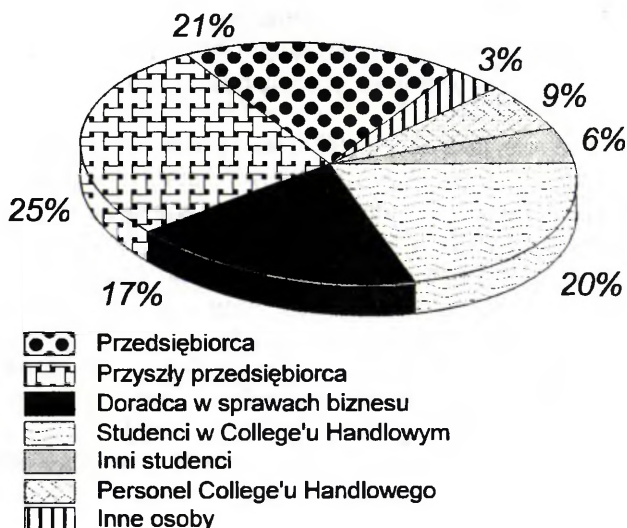
Ze względu na rolę, jaką spełnia biblioteka publiczna, zbiory literatury obejmują — oprócz materiałów specjalnych, statystyk, książek prawniczych, etc. — również popularne książki niebeletrystyczne i beletrystykę: sądzimy bowiem, że ludziom biznesu nie powinna być obca znajomość naszej kultury. Poza tym uważamy, że próg obsługi informacyjnej jest łatwiejszy do pokonania, gdy informacje są przekazywane w sposób nie odbiegający od normalnego rytmu pracy biblioteki.

Statystyka wykorzystania źródeł informacji podaje, że największym problemem naszych klientów jest marketing. 39% naszych zadań związanych jest z tą dziedziną. Tematy, o które bardzo często pytają klienci, to również ustawodawstwo, sprawy podatkowe, proces produkcyjny oraz informacje na temat wyrobów finalnych (patrz wykres).

Procentowy udział informacji związanych z biznesem pod względem tematycznym, wg danych z 18.03.1992 — 31.12.1993

Analizując skład profesjonalny naszych klientów, możemy stwierdzić, że połowa z nich to przedsiębiorcy lub osoby, które planują założenie własnej firmy (patrz wykres).

Procentowy udział klientów w centrum informacji związanej z biznesem wg różnych grup społeczno-zawodowych

Prawie jedną trzecią stanowią studenci i wykładowcy Szkoły Handlowej, zaś 17% to różnego typu doradcy związani z biznesem, pracujący na rzecz administracji publicznej, organizacji związanych z biznesem, bankami, etc.

Ponieważ — jak powiedziano — w Laponii poważny problem stanowi bezrobocie, najlepszą zapłatą za naszą pracę jest możliwość udzielenia pomocy w znalezieniu odpowiedniego, sensownego miejsca pracy, zarówno w firmach prywatnych, jak i w sektorze administracji państwowej. I mogą Państwo wierzyć lub nie — zdarza się to coraz częściej. Są to momenty, które satysfakcjonują każdego specjalistę od informacji.

Podsumowując nasze doświadczenia, możemy powiedzieć, że praca z nowymi „niekompetentnymi” klientami (to znaczy takimi, którzy nie są przyzwyczajeni do wyszukiwania i wykorzystywania informacji) okazała się bardzo wymagająca. Nauczyła nas nowych sposobów pracy z czytelnikami.

nikiem. W gruncie rzeczy musieliśmy opanować nowy styl pracy w bibliotece, mający na celu zapewnienie lepszej, szybszej i bardziej skutecznej obsługi oraz pomocy w dotarciu do szerszego zakresu źródeł informacji.

Nowy rodzaj obsługi bibliotecznej oraz nowa kategoria klientów przyczyniły się do zmiany wizerunku (image) biblioteki. Mamy poczucie, że nasze problemy są obecnie traktowane przez polityków i decydentów bardziej poważnie. Wiedzą oni, że biblioteka jest instytucją ważną zarówno w odniesieniu do kultury, edukacji i sztuk pięknych, ale też pełni ważną funkcję w świecie gospodarki. Oznacza to, że w bibliotekę warto inwestować.

SUMMARY

The Centre of Business Services in Rovaniemi was called into being in 1992. It is situated in the local School of Economics and at the same time it is the branch of a public library. The Library acquires data both in the traditional, print-on-paper form (books, newspapers, journals), as well as in the form of Finnish and international databases. About 40% of the replies relate to questions of marketing. Others refer to taxes and manufacturing. A significant portion of information services relate to the labour market and employment possibilities, because unemployment in Finland, and particularly in Lapland, reaches 20-25% of the population in the working age.

There is also a high demand for information on how to establish a new, usually small private company, as each year about 600-700 such small businesses are grounded. Also each year a similar number of small companies goes bankrupt.

INFORMACJA BIZNESOWA W BIBLIOTECIE PUBLICZNEJ W VENTSPILS (Tezy)

— Ventspils jest miastem portowym i zarazem ośrodkiem przemysłowo-transportowym Łotwy. Największymi przedsiębiorstwami są tu: „Ventspils Nafta” (transport ropy i jej produktów), Ventspils Port Plant (eksport płynnych chemicznych ładunków i produkcja nawozów mineralnych), Port Handlowy (eksport i import suchych ładunków). Ventspils zamieszkuje 475 tys. mieszkańców.

— W wyniku zmian, które zaszły na Łotwie w ostatnich latach, rośnie zapotrzebowanie na kompetentną i rzetelną informację. Takich niezbędnych informacji dostarcza mieszkańcom Ventspils Ośrodek Informacji Biblioteki Publicznej.

— Klientami Ośrodka są głównie kierownicy różnych przedsiębiorstw, spółek, studenci oraz ci mieszkańcy Ventspils, którzy potrzebują informacji.

— Celem i zadaniem Ośrodka jest bezpłatne dostarczanie użytkownikom biblioteki informacji nt.:

1. Biznesu.
2. Krajów skandynawskich (ośrodek jest filią Biura Informacyjnego Krajów Skandynawskich w Rydze).
3. Wielkiej Brytanii (Biblioteka Publiczna podpisała umowę o współpracy z biblioteką Rugby w Wielkiej Brytanii).
4. Możliwości studiowania w Stanach Zjednoczonych.
5. Ustawodawstwa Republiki Łotewskiej.
6. Postanowień i przepisów przyjętych przez Radę Miejską.
7. Publikacji o Ventspils, które ukazały się w łotewskiej prasie (dla potrzeb Rady Miejskiej).
8. Nowych książek (nauki społeczne, ekonomiczne, biznes), które wpłynęły do Biblioteki Narodowej.

— Informacja dostarczana jest zarówno komputerowo, w formie pisemnej, jak też ustnie i telefonicznie. Przydatność Ośrodka została potwierdzona w czasie jego 8-miesięcznej pracy. Zdecydowano się więc zwiększyć zakres jego działalności.

— Dzięki kontaktom z Agencją Podróży „Balta” w Rydze, będącej członkiem międzynarodowych organizacji Asta, Pata i in., możemy dostarczać informacje z zakresu turystyki.

W najbliższym czasie podejmiemy współpracę z największym przedsiębiorstwem w Ventspils — Portem Handlowym.

SUMMARY

The Center in the Public Library in Ventspils provides free of charge information services in the following areas:

- business,
- Scandinavian countries (the centre is a branch of the Information Bureau of Scandinavian countries in Riga),
- Great Britain (the Public Library signed an agreement on cooperation with the library of Rugby in Great Britain),
- studying possibilities in the United States,
- legislation of the Republic of Latvia,
- resolutions and regulations adopted by the Municipal Council,
- texts on Ventspils that were published in Latvian press (for the needs of the Municipal Council),
- new books (social sciences, economics, business) that were received by the National Library.

The users of the Centre of Information are usually the managerial staff of enterprises and companies, and university students.

Sala obrad II Międzynarodowego Sympozjum Bibliotekarzy w Szczecinie

II.

BIBLIOTEKI NAUKOWE I NOWE
POTRZEBY INFORMACYJNE

BIBLIOTEKI AKADEMICKIE I WSPARCIE PRZEMYSŁU LOKALNEGO

Pragnę przekazać garść danych dotyczących udziału Biblioteki Uniwersyteckiej w Southampton w pracach, których celem jest zaspokojenie potrzeb informacyjnych przemysłu lokalnego.

Działanie biblioteki na rzecz lokalnego biznesu stanowi wyraz szerszego strategicznego podejścia samego Uniwersytetu do jego zadań i funkcji. Uniwersytet w Southampton nie jest bowiem wieżą z kości słoniowej. A jeśli już w ogóle jest „wieżą” — to stanowi element składowy forticy lokalnego przemysłu i lokalnej działalności przysparzającej bogactwa. Wzmacnianie siły i potęgi tej placówki stanowi istotny aspekt tego, co czynimy.

Nastawienie, jakim kierujemy się w Bibliotece Uniwersytetu Southampton wobec potrzeb informacyjnych lokalnego przemysłu i przedsiębiorstw, wynika z globalnej wizji Uniwersytetu w społeczności lokalnej. Wynika też z szerokiego kontekstu uwarunkowań państwowych w skali Zjednoczonego Królestwa. Dlaczego jednakże współpraca biblioteki i rola, jaką w niej odgrywamy, rozwinęły się według takiego, a nie innego schematu?

Podjmując powyższy temat odwołam się do przykładu z dziedziny opieki zdrowotnej. Troska o zdrowie może wprawdzie wydawać się nieco oddalona od zagadnień przemysłu lokalnego; jednakże który czynnik składający się na sukces jakiegokolwiek przedsięwzięcia, może być ważniejszy niż siła robocza, uwarunkowana właściwą opieką zdrowotną. Uosabia ją zawód lekarza.

Niektórzy z nich uzyskali kwalifikacje niedawno, inni zdobyli zawód wiele lat temu, w latach pięćdziesiątych. Być może liczą dziś powyżej 60 lat, albo też zbliżają się do emerytury. Nie każdy z nich posiada w równym stopniu zaktualizowaną wiedzę medyczną, uwzględniającą wszystkie najnowsze osiągnięcia w tej dziedzinie. Czy zatem ktokolwiek z nas, szukający porady ze względu na swoje problemy zdrowotne, może być pewien, że zaordynowana terapia uwzględni aktualny poziom wiedzy? Z całą pewnością nie.

Aby móc spełnić to wymaganie, Krajowy Ośrodek Zdrowia w naszym regionie oraz Uniwersytet, wspólnie mianują kandydata na Dziekana Podyplomowych Studiów Medycznych. Funkcja Dziekana polega na zapewnieniu lekarzom takich możliwości dokształcania, które uwzględniają najnowsze osiągnięcia wiedzy. Oczywiście zdobywają oni tę wiedzę w Uniwersytecie. Uniwersytet może realizować to zadanie, ponieważ jest „kopalnią” ekspertyz medycznych i stanowi zarazem centrum prac badawczych w tej dziedzinie.

Wszystko, co powiedziałem na temat lekarzy, dotyczy wielu innych dyscyplin naukowych. Odnosi się do specjalistów w elektronice, aeronautyce, mechanice, chemii i fizyce. Wszyscy oni aktualizują swe umiejętności dzięki nauczycielom akademickim zatrudnionym w Uniwersytecie. Nie inaczej jest z kadrą parającą się biznesem.

Zaangażowanie Uniwersytetu w lokalną działalność nie ogranicza się jedynie do aktualizacji umiejętności i zwiększania kompetencji miejscowych przedsiębiorców. Przybiera ono wiele innych form. Niektórzy spośród nauczycieli sami są przedsiębiorcami. Część z nich to członkowie grupy, która oferuje usługi polegające na doradztwie; proponuje rozwiązanie problemów istotnych dla przemysłu. Ludzie ci tworzą rozległe pole współpracy Uniwersytetu z wieloma wyspecjalizowanymi instytucjami w sferze biznesu. Jedną z nich jest Izba Handlowa, organizacja gromadząca w swoich szeregach czołowych przedsiębiorców danego miasta bądź regionu. Wybrany ostatnio w Southampton Prezydent lokalnej Izby Handlowej jest właśnie profesorem Uniwersytetu. To prawda, iż jest profesorem niezwykłym, gdyż szczyci się znakomitą karierą zawodową u liczącego się producenta samolotów w USA. Jego obecna funkcja jest przykładem przenikania się nauki z przedsiębiorczością i biznesem.

Uniwersytet w Southampton jest instytucją krajową i zarazem międzynarodową. Rekrutuje studentów z całego Zjednoczonego Królestwa, choć 10% studentów przybywa zza oceanu. Jednak większość studiujących pochodzi z południa Anglii. Southampton jest również instytucją krajową i międzynarodową ze względu na realizowane tutaj prace badawcze.

Wymienione powyżej kwestie łączą się z pracą biblioteki uniwersyteckiej. Nasuwa się zatem logiczne pytanie: gdzie tkwią rezerwy biblioteczne, które mogłyby być dodatkowo wykorzystywane dla dobra społeczności lokalnej i jakie są te szczególne możliwości?

Zasadniczo, zawsze istniały trzy główne elementy gwarantujące pełną usługę oferowaną przez bibliotekę akademicką. Usługa ta jest możliwa dzięki fachowemu personelowi, zbiorom oraz pomieszczeniu. W ostatnich latach wyróżnił się jeszcze czwarty składnik: informacja elektroniczna.

To — jak możliwości powyższe są wykorzystywane przez społeczność lokalną, zależy w dużej mierze od charakteru i struktury tej społeczności.

Pod względem geograficznym Southampton jest usytuowane w centrum głównego obszaru miejskiego rozciągającego się wzdłuż południowego wybrzeża na przestrzeni około 60 mil. Inne ważniejsze skupiska ludności na tym przybrzeżnym obszarze to: Portsmouth, historycznie związane z Królewską Marynarką Wojenną oraz polityką obronną, a także Bournemouth, będące główną miejscowością turystyczną i wakacyjno-wypoczynkową. Rozwój budownictwa mieszkaniowego sprawił, że podróżując pomiędzy Portsmouth i Bournemouth, odległymi od siebie o około 60 mil, nie opuszcza się terenów zurbanizowanych.

Southampton leży w hrabstwie (okręgu administracyjnym) Hampshire. Jest to zarazem miejsce gdzie розміściły się władze lokalne.

Struktura gospodarcza hrabstwa jest dość zróżnicowana. Istnieje wiele gałęzi przemysłu, wprawdzie w postaci niewielkich przedsiębiorstw, lecz o wysokiej technologii. Coraz silniejsze stają się przedsiębiorstwa związane ze sferą usług, szczególnie w sektorze finansowym. Niestety, jawią się też pewne obawy, że zarówno na stan przemysłu, jak i zatrudnienie, niekorzystny wpływ może mieć zmniejszenie napięcia w stosunkach Wschód-Zachód; spada bowiem produkcja w sektorze zbrojeniowym. Powodu do zmartwień dostarcza również nowy magnes w postaci tunelu pod kanałem La Manche, który może stanowić dla naszego regionu poważną konkurencję gospodarczą.

Tak postrzegane czynniki natury społeczno-gospodarczej uwzględnić musi Biblioteka Uniwersytecka. Przede wszystkim zmuszona jest gromadzić zbiory zawierające dane o wynikach prac badawczych podejmujących problematykę lokalną. Niezależnie od ciągle wzrastającej rangi techniki informacyjnej, oznacza to nadal prenumeratę wielu dzienników i innych druków. W naszym przypadku prenumerata obejmuje ponad 6.000 tytułów. Niestety, kiedy patrzę na półki i widzę zarówno bieżące, jak też dawne roczniki — dochodzę do wniosku, iż nie są one w zbyt intensywnym użyciu. Główną tego przyczyną był kiedyś brak odpowiedniego, ogólnie dostępnego sprzętu do kopiowania. Dziś takie przeszkody nie istnieją, lecz stare przyzwyczajenia czytelnicze jakby pozostały. Udostępniamy zbiory, ale ciągle czujemy niedosyt, gdyż są one wykorzystywane tylko częściowo. Bardziej praktykowane jest zamawianie fotokopii, a następnie dostarczanie ich użytkownikom, pocztą, faksem lub pocztą elektroniczną. Pragnę podkreślić, iż jest to jedna z głównych form uczestnictwa w systemie HATRICS. Biblioteka Uniwersytecka działa

na tym polu w silnej konkurencji. Stwarza ją Ośrodek Dokumentacyjny Biblioteki Brytyjskiej (BLDSC). Rezultat tej zdrowej — o czym jestem przekonany — konkurencji to obniżenie kosztów usług, a zarazem ich szybsza realizacja. Zwiększa się także efektywność wypożyczeń międzybibliotecznych, stanowiących jedną z form działalności usługowej Biblioteki Uniwersyteckiej — również na rzecz biznesu. Nie zmienia to jednakże mojej oceny, iż nadal nie wykorzystujemy w pełni możliwości. Nasze zbiory dzienników nie są np. tak dobrze znane, jak być powinny.

Istniejących możliwości nie wykorzystuje — jak sądzę — również system HATRICS.

Wszystko zaś rozbija się o brak spójnych zarządzeń dotyczących możliwości składania zamówień na usługi informacyjne poza Uniwersytetem. Czeka nas więc konieczność rozstrzygnięcia, w jaki sposób elektroniczna forma zamówień mogłaby być rozszerzona na cały kraj, tym bardziej, że same katalogi biblioteczne dostępne są w krajowym systemie informacji komputerowej.

Pewną dysfunkcjonalność można dostrzec również w sieci HATRICS. Trudności występują już w fazie szkolenia bibliotekarzy, którzy nie zawsze są w stanie zgłębić tajniki wiedzy technicznej. Tymczasem te dziedziny wymagają podejścia pełnego wyobraźni i innowacji. Sieć HATRICS, np. w niewielkim stopniu wykorzystuje technikę elektroniczną. Dlatego stoimy wobec potencjalnego wyzwania, polegającego na przekształceniu sieci „ludzkiej” na sieć „elektroniczną”.

Inny problem wynika ze skali sieci HATRICS, składającej się z około 400 zbiorowych członków. W sposób oczywisty główne zadanie koncepcyjne polega na wprowadzeniu różnorodnych innowacji w czterystu placówkach. Tymczasem nie wszystkie z nich do takich innowacji są przygotowane. Występuje znaczna różnica w ich wielkości, kompetencjach personelu etc. Aby uniknąć decyzji nietrafnych, uciekamy się często do działań pilotażowych. Pozwala to usuwać błędy, które pilotaż skutecznie eliminuje już we wstępnej fazie realizacji danego projektu. Musimy również mieć pewność, że korzyści, wynikające z nowego sposobu działania, mogą objąć wszystkich uczestników sieci względnie szybko, gdy tylko okażą się skuteczne na mniejszej próbie. W przeciwnym razie, musielibyśmy przyjąć do wiadomości fakt, że doskonalenie i unowocześnienie sieci zdecydowanie przekracza nasze możliwości i środki, co byłoby odkryciem bardzo nieprzyjemnym i na które musielibyśmy szybko zareagować.

Kończąc omawianie zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej jako zasobu zasilającego sieć, chciałbym jeszcze odnieść się do innych aspektów naszej polityki gromadzenia i udostępniania. Również wśród książek, a nie tylko wśród czasopism znajdujących się w zbiorach biblioteki, pewne grupy publikacji uważane są za szczególnie silny atut. Jednym z przykładów są British Official Publications (Brytyjskie Publikacje Urzędowe). Jesteśmy pewni, że członkowie konsorcjum, którym potrzebna jest informacja z oficjalnie wydanych źródeł brytyjskich, mogą znaleźć je w naszych zbiorach. Poza tym, mamy personel dysponujący odpowiednią wiedzą. Dobry fachowiec może szybko odnaleźć potrzebne dane, co nie zawsze jest łatwym zadaniem w przypadku publikacji urzędowych. Z drugiej strony, są pewne obszary zbiorów, np. patenty i normy, w których jesteśmy zdecydowanie słabi, słabsi niż można by oczekiwać od biblioteki służącej społeczności akademickiej, prowadzącej tak wiele badań na potrzeby przemysłu. Wyjaśnić zjawisko może częściowo fakt, że takie możliwości ulokowane są gdzie indziej w sieci, co jakby uzupełnia nasze braki. Na przykład, zbiór patentów w bibliotece publicznej w Portsmouth jest zasobem ogólnodostępnym, co redukuje nasze wydatki w tej dziedzinie.

Innym istotnym zasobem Biblioteki Uniwersyteckiej są umiejętności, wiedza i doświadczenie jej pracowników. Zatrudniamy ok. 35 pracowników z pełnym przygotowaniem zawodowym. Ze względu na wielką różnorodność potrzeb użytkowników posiadających przeważnie wysokie wymagania intelektualne — muszą oni dysponować wieloma umiejętnościami, dużą wiedzą i doświadczeniem. Jednak, w przeciwieństwie do oprawnych tomów czasopism, które zalegają na półkach, choć w tym czasie mogłyby znaleźć się w rękach użytkowników biblioteki spoza Uniwersytetu, naszym pracownikom bardzo rzadko brakuje zajęć. Dlatego nie możemy oddać się w pełni pracy na rzecz środowiska biznesu i przemysłu. Wynika to z faktu, że różne potrzeby często są ze sobą sprzeczne, o czym już wcześniej w moim wystąpieniu wspominałem. Przytoczę pokrótce kilka przykładów tego, co moglibyśmy robić i tego, co rzeczywiście robimy.

Biblioteka Uniwersytecka zajmuje się wyszukiwaniem informacji w trybie online już od prawie dwudziestu lat. W tym okresie udało nam się zaproponować biznesmenom i przemysłowcom dostęp do niektórych służb online. Uważamy, że słuszną decyzją było wprowadzenie opłat za te usługi, obejmujących nie tylko nasze koszty (opłaty telekomunikacyjne oraz opłaty za korzystanie z baz danych), ale również zapłatę za pracę naszych pracowników. Mamy również duże osiągnięcia, jeżeli

chodzi o przekazywanie wiedzy fachowej naszych pracowników specjalistom ds. informacji w handlu i przemyśle na różnych szkoleniach i w trakcie specjalnie zorganizowanych wizyt w bibliotece. Nie uważamy jednakże usług wyszukiwania informacji online dla przemysłu za priorytetowe zadanie i jest nam niekiedy trudno przeznaczyć czas naszych pracowników na ten cel, nawet jeżeli klient jest zdecydowany za taką usługę zapłacić. Naszym celem jest to, aby członkowie konsorcjum informacyjnego potrafili samodzielnie wyszukiwać informacje, a nie to, aby zachęcać ich do trwania w stanie permanentnego uzależnienia od naszych usług. Dużą satysfakcję sprawia nam przekonanie, że inni członkowie konsorcjum mogą omawiać z nami przyszłość elektronicznego dostępu do informacji z pozycji partnera dysponującego porównywalną wiedzą.

Wyszukiwanie danych w trybie online jest coraz bardziej powszechne ze względu na dużą różnorodność usług i możliwości, które pojawiają się w wyniku coraz większego otwarcia sieci elektronicznych. Mamy tutaj do czynienia z całym obszarem nowej wiedzy w zakresie informacji, którą możemy wnieść do naszego konsorcjum. Nasza własna społeczność akademicka oczekuje od nas, że będziemy buszować w sieciach, wynajdywać nowe źródła informacji przydatne jej w pracy, że będziemy mieli tę łatwość i pewność siebie „elektronicznego podróżnika”, posiadającego paszport do sukcesu w korzystaniu z bogactw informacji znajdującej się w sieciach.

Jest jeszcze jeden nowy obszar wiedzy, którą przekazujemy kolegom-członkom naszego informacyjnego konsorcjum podczas sesji szkoleniowych i wizyt w bibliotece. Jest to obszar, w którym wiedza fachowa naszych pracowników jest szczególnie ważna, daje bowiem lepsze rozeznanie na temat tego, które z wielu źródeł informacji w sieciach są wartościowe, a które nie. Umiejętność odróżniania tzw. śmieci jest niezwykle przydatna.

Współpraca w konsorcjum lub sieci nie może opierać się na założeniu, że wśród ich użytkowników istnieją niewyczerpane pokłady hojności i dobrej woli. Stworzenie odpowiednich ram finansowych dla funkcjonowania konsorcjum i sieci jest więc jednym z najistotniejszych wymogów. Jest to szczególnie ważne dla członków, którzy potencjalnie są głównymi dostawcami informacji do sieci, ale którzy muszą otrzymać zapewnienie, że ich uczestnictwo w sieci nie narazi ich na nieograniczony i niezaspokajalny wzrost popytu użytkowników zewnętrznych, oczekujących na ich usługi. Stworzenie finansowych ram jest również bardzo przydatne z tego względu, że wprowadza ekonomiczną miarę faktyczne-

go zapotrzebowania i zasadności wprowadzania określonych usług. Ocena finansowego kontekstu danej usługi może odbywać się w sposób wyłącznie numeryczny. Oczywistym przykładem może być tutaj analiza kosztów utrzymania personelu. Można też przeprowadzić analizę polegającą na zestawieniu marginalnego wykorzystania danego materiału z kosztem jego dostarczania. Jednak taka ocena powinna również uwzględnić odpowiednie czynniki, które znacznie trudniej określić w kategoriach finansowych. Takim czynnikiem jest na przykład dobra wola, która może procentować dla Uniwersytetu, jeżeli wyraża się w pomaganiu miejscowym kręgom biznesowym oraz spełnianiu roli instytucji otwartej na świat zewnętrzny. Ważne jest, aby przyjąć proste zasady ustalania ewentualnych opłat. Nałożenie zbyt biurokratyzowanego reżimu ich pobierania, może zniszczyć wszelkie konsorcja bibliotek.

Typowa transakcja w dziedzinie informacji polega na dostarczeniu kopii artykułu z czasopisma lub szybkiej odpowiedzi na zapytanie telefoniczne w wykonaniu osoby, która posiada daną informację „pod ręką”. Są to czynności, których cena jest niewysoka, nawet jeśli za prostą odpowiedzią kryje się cała infrastruktura informacji. Koszt takiej czynności może jednak urosnąć ponad wszelką miarę, jeśli doda się do niej złożoną biurokratyczną machinę pobierania opłat. Dlatego tak ważne jest poszukiwanie prostych mechanizmów. Raz jeszcze najważniejsze okazuje się wyważenie całej sytuacji. Naiwne systemy pobierania opłat mogą przesunąć ciężar zapotrzebowania na informację i dostarczanie informacji w mało konstruktywnych kierunkach. Mogą narazić dostawców informacji na obciążenia, które trudno będzie uzasadnić lub wręcz udźwignąć. Skomplikowane systemy pobierania opłat mogą zdusić naturalną chęć współpracy, która w środowisku związanym z informacją jest silna i na której opierają się wszystkie wspólne przedsięwzięcia.

Proste i skuteczne mechanizmy nie zawsze są same w sobie najlepszym rozwiązaniem, tym bardziej, że personelowi będzie prawdopodobnie przybywało pracy i to dość gwałtownie, w postępie liniowym albo geometrycznym. Dodatkowych pracowników można zatrudnić jedynie wtedy, gdy przyrost pracy będzie dość wyraźny. Dziś pracownicy niepełnoetatowi zdecydowanie pomagają bibliotece reagować w sposób elastyczny na różne zapytania. Ale nawet w tej sytuacji elastyczność jest niewspółmierna do wahań popytu na różne usługi, które pracownicy starają się wykonać. Sieć należy prowadzić zatem z dużym wyczuciem zależnie od jej obciążenia. Tylko w ten sposób można zachęcać do uczestnictwa w sieciach takie instytucje, jak biblioteki uniwersyteckie.

Wiążą się z tym inne, różnorodne aspekty funkcjonowania biblioteki. Oto niektóre z nich. Prawie żadne z zadań, które realizujemy na rzecz sieci HATRICS nie jest wykonywane przeze mnie osobiście. To pracownicy biblioteki odgrywają najważniejszą rolę. Dlatego ważne jest, aby rozumieli, czym jest nasza współpraca z HATRICS. Jeżeli im się tego nie wyjaśni, będą uważali współpracę z HATRICS za nieprzyjemny, pracochłonny i bezsensowny ciężar. Z tego powodu pracownicy powinni uzyskać miarodajne wyjaśnienie idei leżącej u podstaw uczestnictwa biblioteki w systemie pomocy miejscowemu przemysłowi; choćby takie wyjaśnienie, jakie zawarte jest w niniejszym referacie. Należy im też zagwarantować, że dodatkowe obciążenie pracą wynikające z uczestnictwa w sieci HATRICS będzie uznawane i nie wymknie się spod kontroli. Muszą ponadto istnieć właściwe kanały komunikacji z kierownictwem biblioteki, po to, by trudne i potencjalnie drażliwe pytania na temat ogólnego obciążenia pracą oraz ewentualnego priorytetu zapotrzebowań płynących z sieci, trafiły do odpowiednich osób.

HATRICS nie jest jedyną siecią, do której należy Uniwersytet w Southampton. Pełnimy również funkcję biblioteki wspierającej w zakresie wypożyczeń Ośrodek Dostarczania Informacji British Library. Jesteśmy też aktywnymi członkami Południowo-Zachodniego Regionalnego Systemu Bibliotecznego i drugą największą biblioteką wypożyczającą w tej sieci. Pojawia się zatem pytanie: czym odznaczają się nasze stosunki z HATRICS i jej pozostałymi uczestnikami? Dlaczego po prostu nie zachęcamy uczestników HATRICS do korzystania z naszych zasobów informacyjnych poprzez inne systemy, o których wspominałem? Odpowiedź na to pytanie jest — jak sądzę — ważniejsza dla biblioteki publicznej niż dla biblioteki Uniwersytetu. Biblioteka publiczna jest przecież dostępna dla każdego. Czy nie lepiej byłoby korzystać po prostu z biblioteki publicznej tak samo jak wszyscy inni użytkownicy i to nieodpłatnie, zamiast uiszczać opłatę członkowską oraz ponosić koszty wynikające z sieci?

Odpowiedź można znaleźć w koncepcji priorytetowego traktowania określonych użytkowników. Bez istnienia sieci, biblioteka publiczna nie miałaby motywacji do szybszej obsługi użytkownika biznesowego. Musiałby czekać w kolejce tak samo jak inni. Lecz jest mało prawdopodobne, aby taki sposób obsługi zdał egzamin w przypadku biznesu, gdzie należy dotrzymać terminu itd. Tak więc opłata za członkostwo w sieci oznacza, że zapytania pochodzące od członków są traktowane pierwszoplanowo. Ta sama zasada obowiązuje w stosunkach Biblioteki Uniwersyteckiej z innymi członkami sieci spoza biznesu. Uznajemy

potrzebę pilnych odpowiedzi na pytania, ponieważ wynikają one z zapotrzebowania zgłoszonego przez miejscowe firmy oraz dlatego, że szybka obsługa jest tym, co zwiększa reputację sieci wśród jej członków.

Jest jeszcze jeden aspekt wiążący się z potrzebą ugruntowania statusu i reputacji Uniwersytetu w lokalnej społeczności. W interesie Uniwersytetu leży poszukiwanie okazji do angażowania się w życie regionu. Promowanie miejscowego przemysłu poprzez dostarczanie informacji to tylko jeden z przykładów takiego zaangażowania.

Wynika z tego, że wspomaganie sieci jest przydatne dla miejscowych przedsiębiorców, jak i dla samego Uniwersytetu — choć dla każdego z nich w inny sposób. Przyjmując taką, a nie inną politykę świadczenia usług, Biblioteka i Uniwersytet działają zgodnie z koncepcjami realizowanymi przez rząd.

Rozpocząłem swój referat od stwierdzenia, że Uniwersytet w Southampton nie jest tzw. wieżą z kości słoniowej. Podkreślenie tego nie było nigdy tak ważne jak teraz. Stanowisko rządu w tej sprawie jest jasne: w przeszłości uniwersytety zbyt często zachowywały się tak, jakby mogły ignorować potrzeby krajowe, a przekonanie że po prostu realizują swą misję było wystarczającym uzasadnieniem dla ich istnienia. Uniwersytety, co należy podkreślić — nie są zadowolone z takiej oceny przez władze państwowe. Jednak musiały ustosunkować się do działań swoich krytyków w rządzie. Musiały zareagować na wszelkiego rodzaju naciski. Dokonują więc zmian w kierunkach kształcenia oraz bardziej dostosowują je do aktualnego zapotrzebowania na rynku pracy. Jeżeli chodzi o prace naukowo-badawcze, to czysta nauka nadal otrzymuje wsparcie, choć nie jest ono już tak hojne jak w przeszłości.

Większy nacisk kładzie się obecnie na nauki stosowane, na badania bliskie potrzebom rynkowym. Zarówno od strony dydaktycznej, jak i naukowej, chodzi o zbliżenie uniwersytetów do sfery produkcyjnej, do przemysłu i handlu. Pomagając miejscowym firmom i zakładom, biblioteka zaczyna odgrywać twórczą rolę w ogólnym dążeniu do zwiększenia dochodu narodowego i poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej kraju.

SUMMARY

The work of the Library of the University in Southampton is correlated with the needs of the region and its social and economic structure. The Library is one of the major parts of the HATRICS system. It has 35 members of staff who represent a full range of professional qualifications. Various services, including information retrieval, particularly online, have been provided by the Library for 20 years. The services are charged. The charges cover not only the costs of telecommunications, but also of time and work invested by library staff. The Library makes available its print-on-paper resources, as well as the data in other formats. Its collections include, among other things, six thousand titles of journals. Apart from making available library collections, the University produces expert's reports concerning technology (industry, new technologies), as well as medicine. The latter cooperates with the Chamber of Commerce and provides post-graduate training programmes. The directions in which the University should develop are discussed by the author in a strict correlation with the Government policy and the needs of the region where the University operates and where it plays a major part in the region's cultural life.

UDZIAŁ BIBLIOTEK AKADEMICKICH W ROZWOJU GOSPODARCZYM REGIONU

Nowy ład ekonomiczny w polskiej gospodarce powoduje stały wzrost zapotrzebowania na informację naukową. Przebudowa systemu gospodarczego sprawia, że przedsiębiorstwa muszą stać się firmami zdolnymi do szybkiego reagowania na zapotrzebowanie rynku, do tworzenia nowych wartości oraz ich weryfikowania. Skuteczne zarządzanie firmą jest niemożliwe bez aktualnych i w miarę dokładnych informacji o jej otoczeniu, zapewniających integrację marketingu i produkcji. Stanowi to dzisiaj podstawę sukcesu każdej firmy.

O sytuacji na krajowym rynku informacji zdecydował więc nie tylko rozwój nauki, ale i zasadnicza zmiana sektora przemysłu i biznesu oraz zmiana nastawienia wobec ekonomiki rynkowej w krajach całego bloku postkomunistycznego. Informację lokuje się dziś na równi z takimi zasobami jak energia czy bogactwa naturalne, albowiem potencjał gospodarczy kraju przejawia się nie tyle w dysponowaniu przedmiotami już wykonanymi i opanowanymi produkcyjnie, co w górowaniu poziomu nauki i techniki. Stwierdzenie „uczyć się trzeba przez całe życie” nie obowiązywało u nas nigdy w większym stopniu niż obecnie. Należy pamiętać, że niewystarczające i opóźnione informacje o procesach i zjawiskach zachodzących w gospodarce i jej otoczeniu oraz nieumiejętność ich twórczego wykorzystania we właściwym czasie, jest jednym z czynników wpływających na powstanie błędów, opóźnień, nieuzasadnionych kosztów i strat; prowadzi do zwiększenia dystansu w stosunku do tych, którzy umiejętności te nabyli. Każda działalność powinna być poprzedzona rzetelnymi przygotowaniem informacyjnymi. Informacja naukowa jest koniecznym czynnikiem gospodarowania, umożliwiającym lepsze wykorzystanie możliwości rozwoju stworzonych przez postęp naukowo-techniczny.

Przedsiębiorstwo dnia dzisiejszego może liczyć na egzystencję w przyszłości tylko wtedy, gdy posiada zdolność do ciągłych innowacji. Warunkiem tej zdolności jest, jak wiemy, kreatywność podbudowana

wiedzą. Jak nigdy dotąd wzrasta zapotrzebowanie na niekonwencjonalne myślenie, szybkie i trafne podejmowanie decyzji. Te zaś zależą od dostępu do odpowiednich informacji. Są one niezbędne dla efektywnej realizacji przedsięwzięć gospodarczych, generowania zysku, alokacji kapitału, marketingowej ofensywy na pozycje konkurencji, poszukiwania szans w niszach rynkowych. Logistyka, strategia biznesu wymagają wiedzy i sztuki menadżerskiej. Charakterystyka spółek, ich zadania oraz znaczenie w procesie komercjalizacji gospodarki, struktura i kompetencje organów obligatoryjnych i fakultatywnych, zakres uprawnień i obowiązków organów kontrolnych, informacje dotyczące analizy finansowej, biznes planu — to dziedziny najczęściej interesujące czytelników ze sfery szeroko pojętego biznesu.

Konkurencyjność firmy jest uwarunkowana oparciem jej produkcji na nowoczesnych technologiach. Wynikiem ich wprowadzania jest innowacyjność wyrobów oraz zastosowanie metod umożliwiających oszczędne dysponowanie surowcami, energią i pracą, co zapewnia niskie koszty jednostkowe. Wymiana informacji technologicznych staje się równoległa do wymiany towarów, a sama informacja jednym z najcenniejszych artykułów na świecie. Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci prawie wszystkie kraje poszukiwały dróg i sposobów stymulowania wzrostu liczby małych firm rozpoczynających swą działalność w gospodarce, ponieważ właśnie mały biznes jest iskrą życia we współczesnej ekonomii. Firmy te, mając jednak bardzo ograniczone zasoby, są bezbronne wobec załamów rynkowych. W związku z tym wprowadzenie zasad gospodarki rynkowej powoduje, że małe firmy zainteresowane są szczególnie sprawdzonymi i z powodzeniem stosowanymi przez innych metodami działania.

Informacja o zaistniałych faktach oraz związkach między nimi — jest nieodzowna przy podejmowaniu racjonalnych decyzji. Jest ona zresztą potrzebna na wszystkich szczeblach zarządzania, poczynając od skali mikroekonomicznej po makroekonomiczną. Sprawne zarządzanie wymaga nie tylko znajomości faktów ale i umiejętnego rozszyfrowania szerszego kontekstu rzeczywistości, która je kreuje. W działalności każdej firmy ważne są informacje związane z programowaniem jej przyszłości, tworzeniem własnej wizji przedsiębiorstwa z uwzględnieniem jego otoczenia. Informacje pozwalają szybko i elastycznie reagować na zmieniające się warunki rynkowe. Menadżerom potrzebna jest w miarę precyzyjna, wielostronna i aktualna wiedza umożliwiająca szybkie posługiwanie się danymi, analizowanie alternatywnych rozwiązań i przygotowanie rozsądnych decyzji. Cenna jest zwłaszcza wiedza o strate-

gicznych zmianach wprowadzanych przez instytucje centralne, zamierzeniach placówek naukowo-badawczych, postępie naukowo-technicznym w danej branży i gałęzi przemysłu, rozwoju międzynarodowych stosunków gospodarczych, finansowych, handlowych, ruchu cen, do-stawcach czy odbiorcach.

Właściwej jakości informacje (systematyczne, obszerne, aktualne) może zapewnić tylko placówka stale zasilana, w nowe wartościowe dokumenty dotyczące zwłaszcza środowiska zewnętrznego firmy. Informacje te umożliwiają analizę wydarzeń i zjawisk, które zwykle mają zasadnicze znaczenie dla kreowania polityki rynkowej przedsiębiorstwa i strategii jego rozwoju. Praktyka wykazuje, że im bogatszym zakresem informacji dysponuje przedsiębiorstwo, tym łatwiej może kontrolować rzeczywiste potrzeby, tym pewniej kształtować swoją przyszłość. Niezależnie od pozycji firmy na rynku istnieje zawsze ścisły związek między jej sukcesem a posiadanymi przez nią informacjami. Aby przetrwać — i oczywiście rozwijać się — małe firmy poszukują więc informacji o nowych technologiach, rozwiązaniach produkcyjnych i organizacyjnych. Korzystając z usług bibliotek akademickich zmuszają je do tworzenia nowych źródeł informacji i uzupełniania źródeł już istniejących. Stawiają im coraz większe wymagania, przyczyniając się (pośrednio) do stosowania w nich nowych technologii informacyjnych. Właśnie m.in. w odpowiedzi na te zapotrzebowania biblioteki akademickie przekształcają się w ośrodki informacyjno-dokumentacyjne.

Konieczność posiadania lepszej informacji o osiągnięciach świata powoduje zapotrzebowanie na literaturę. Ale informacja ma wartość dopiero wtedy, kiedy jest dostępna. Biblioteki dążą więc do kompleksowej obsługi swoich użytkowników. Chcąc efektywnie zarządzać zbiorami muszą korzystać również z technologii elektronicznej. Biblioteki akademickie Szczecina robią to — w miarę swoich możliwości — już dziś. Starają się pomóc swoim czytelnikom rozwiązać dylemat eksplozji informacji (ilość rejestrowanej wiedzy podwaja się co 7 lat) oraz problem coraz krótszego jej „cyklu życiowego”. Aby nie stać się tylko magazynami dziedzictwa kulturalnego, pragną dostosować się do nowych warunków i wymagań użytkowników. Udostępniają 17 abstraktowych i bibliograficznych baz danych na CD-ROM-ach. Dzięki czemu ich czytelnicy mają dostęp do informacji o aktualnej, światowej literaturze z niemal wszystkich dziedzin będących przedmiotem zainteresowań sfery gospodarczej. W gospodarce i biznesie bardzo ważne jest śledzenie możliwie wszystkich publikacji i opracowań przydatnych w pracy zawodowej. Informacja jest podstawą każdego niemal przedsięwzięcia. Nie ma chyba prze-

sady w stwierdzeniu, że dla efektywnego działania najważniejsza jest wiedza na temat, gdzie i jaką informację, przepis lub dane techniczne można znaleźć.

Funkcje pośredników między wiedzą zawartą w dokumentach, a poszukującymi jej użytkownikami, pełnią służby informacyjne. Stanowią one system zorganizowany dla uzupełnienia nieformalnych przepływów informacji powstających między ludźmi w naturalnych kontaktach społecznych. Ogniwem tego systemu są biblioteki akademickie. W ostatnich latach ujawniło się ogromne zapotrzebowanie na usługi informacyjne, świadczone przez wyszkoloną kadrę. Aby ułatwić dostęp do zasobów informacyjnych zgromadzonych m.in. w naszych bibliotekach, zdecydowano o budowie Miejskiej Sieci Komputerowej dla środowiska szczecińskiego i udostępnieniu jej nie tylko uczniom, ale też ludziom biznesu, administracji i gospodarki lokalnej. Dzięki owej sieci informacje dostępne będą wszystkim zainteresowanym niemal natychmiast. Przyczyni się to niewątpliwie do dalszego wzrostu wpływu informacji naukowej na rozwój gospodarczy regionu.

Każde przedsiębiorstwo, m.in. na podstawie zdobytych w trakcie badań marketingowych informacji, opracowuje swoje strategie działania. Warunkiem skutecznego marketingu jest oparcie go na informacjach umożliwiających wspieranie kierownictwa przedsiębiorstwa w procesie podejmowania decyzji. Ważnym ich źródłem są m.in. roczniki statystyczne, branżowe, patenty, normy, czasopisma fachowe oraz zagraniczne źródła informacji wtórnych, obejmujących publikacje dostępne głównie w bibliotekach akademickich. Placówki te zobowiązane są do zapewnienia warsztatu dla realizacji zadań dydaktycznych i naukowo-badawczych uczelni. Nie mogą zrezygnować z gromadzenia wartościowej, aktualnej literatury krajowej i zagranicznej nawet w warunkach ostrego kryzysu. Biblioteki akademickie wraz z funkcjonującymi w ramach ich struktur ośrodkami informacji naukowej są więc doskonałymi bankami informacji dla rozwijającego się przemysłu. Niedaleka już wizja automatyzacji bibliotek naukowych — budowa Miejskiej Sieci Komputerowej Szczecina, o której wspominałam wcześniej — poszerzy ich możliwości, otwierając wszystkim zainteresowanym dostęp do informacyjnych systemów krajowych i międzynarodowych.

Obserwacje prowadzone w bibliotece Uniwersyteckiej w Szczecinie wykazały, że użytkownicy ze świata biznesu poszukują informacji niezbędnych do konkretnych zadań, nad którymi aktualnie pracują. Niemal wszyscy za najcenniejsze źródło informacji uważają czasopisma. Tylko niewielka część spośród nich wie o istnieniu baz danych na CD-ROM-ach

czy innych światowych bankach danych. Ta grupa użytkowników właściwie nie korzysta z poczty elektronicznej czy sieci komputerowych. Jednak ceniący swój czas ludzie biznesu — mimo wysokiej oceny tradycyjnych źródeł informacji, po zaprezentowaniu im możliwości baz danych na CD-ROM, wykazują duże zainteresowanie możliwościami ich wykorzystywania.

Biblioteki akademickie zmuszone są do świadczenia usług na rzecz ludzi przedsiębiorczych. W związku ze wzrastającymi kosztami funkcjonowania bibliotek, wyłania się zatem ekonomiczny aspekt ich działalności. Jeśli nie będą umiały dostosować się do nowych warunków, staną się kosztownym luksusem. W Szczecinie funkcjonuje pięć bibliotek akademickich (Uniwersytecka, Politechniki, Wyższej Szkoły Morskiej, Akademii Rolniczej i Akademii Medycznej). Będąc placówkami ogólnodostępnymi, świadczą usługi informacyjne wszystkim zainteresowanym. Ich księgozbiór — ok. 2.7 mln woluminów i jednostek — w ok. 40% jest źródłem informacji dla biznesu i gospodarki regionu. Biblioteki akademickie Szczecina udostępniają ok. 3 tys. tytułów czasopism, w tym ponad 850 tytułów naukowych czasopism importowanych, przy czym, biorąc pod uwagę treść prawa Bradforda, można stwierdzić, że ok. 55% z nich zawiera informacje interesujące użytkowników ze sfery gospodarczej. Bibliograficzne i abstraktowe bazy danych CD-ROM, nabywane przez biblioteki akademickie Szczecina, w około 70% są źródłami informacji dla zainteresowanych działalnością gospodarczą i handlową. Najważniejszymi są Ekonlit i Wilsonbusiness oraz PAIS INTERNATIONAL — poświęcona m.in. problemom społeczno-politycznym, samorządu terytorialnego, ekonomiki, finansów i biznesu, czyli problemom istotnym dla działalności gospodarczej i samorządowej regionu.

Bazą godną polecenia jest też Choise — Current Reviews for Academic Libraries — zawierająca zwięzłe opracowania krytyczne z zakresu 44 dyscyplin naukowych (w tym nauk interesujących biznes). FSTA (Food Science and Technology Abstract), dotycząca m.in. procesów technologicznych i produkcyjnych oraz kontroli jakości artykułów spożywczych. AGRICOLA, która może być przydatna dla zainteresowanych produkcją rolniczą, dotyczy bowiem m.in. gospodarki zwierzęcej, finansów rolnych, zarządzania. Biblioteka FIM oraz Ośrodek Informacji Patentowej Politechniki Szczecińskiej udostępniają na CD-ROM: ACCESS (zgłoszenia patentowe do EPO), ESPACE-EP (teksty zgłoszeń patentowych do EPO), ESPACE DE (pełne teksty dokumentów niemieckich od 1991 r.), ESPACE PRECES (teksty europejskich opisów patentowych) i najnowszy nabytek Biblioteki baza CAPS — patenty amerykańskie. Ponad 40% odwiedza-

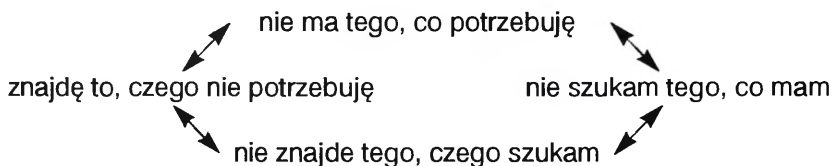
jących Bibliotekę FIM, to zgodnie z przeprowadzonymi badaniami, użytkownicy ze sfery gospodarczej regionu. Nie będę wymieniała wszystkich baz CD-ROM. Pragnę jedynie zwrócić uwagę na bogactwo oferowanych w nich informacji. Zainteresowanych działalnością gospodarczą odsyłam do naszych bibliotek.

Dla zainteresowanych literaturą w języku polskim w niemal wszystkich bibliotekach uczelnianych opracowywane są komputerowe kartoteki dotyczące piśmiennictwa leżącego w polu działalności danej uczelni. Zainteresowany taką informacją użytkownik może ją otrzymać za symboliczną opłatą. Wiadomości dotyczących tych usług udzielają odpowiednie biblioteki. Ponadto np. Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego poza najnowszym księgozbiorem prawniczym, bieżącymi czasopismami oraz własnymi komputerowymi kartotekami informującymi o najnowszej literaturze dotyczącej aktualnych problemów i rozwiązań prawno-administracyjnych opublikowanych w czasopismach gromadzonych w Bibliotece — udostępnia bazy danych na dyskietkach zawierające orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego i Sądu Najwyższego. Niezwykle interesująca jest działalność na rzecz „małego biznesu” prowadzona w Bibliotece Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego. Działalność ta jest przedmiotem odrębnego komunikatu.

Ważnym źródłem wiedzy dla sfery gospodarczej naszego regionu są informacje zawarte w dokumentach dla gospodarki morskiej, dotyczących m.in. transportu morskiego, rybołówstwa z biologią morza i przetwórstwem rybnym gromadzonych w Bibliotece Wyższej Szkoły Morskiej.

Sprawą, być może dyskusyjną, jest działalność Biblioteki Akademii Medycznej, udostępniającej m.in. bazę MEDLINE na CD-ROM w wersji sieciowej. Myślę jednak, że została ona dostrzeżona przez osoby otwierające apteki, w Szczecinie częściej niż przed laty. Nie posiadam niestety, wiarygodnych informacji, w jakim stopniu prowadzący tego typu działalność gospodarczą korzystali z usług wspomnianej biblioteki gromadząc potrzebne im informacje.

Moim zdaniem, możliwości bibliotek naukowych w zakresie świadczeń usług dla szeroko pojętego biznesu i gospodarki regionalnej nie są w pełni wykorzystane. Nie wszyscy jeszcze doceniają znaczenie informacji dla uzyskania sukcesu gospodarczego. Myślę, że w warunkach gospodarki rynkowej, bardzo ważne jest efektywne wykorzystanie czasu pracy menadżera i niedopuszczenie do powstania zjawiska tzw. diabelskiego kręgu zilustrowanego poniżej:

Prof. R. Pearse z Boston University określa to jako „pełne wiadro potu”. Wysuwa hasło „pracuj inteligentniej a nie dłużej”. Myślę, że można dodać: wykorzystaj informację naukową, oszczędzisz czas. Znane na całym świecie powiedzenie brzmi: „czas to pieniądz”. Myślę, że nie będzie błędem stwierdzenie: informacja to pieniądz. Oczywiście dobra, uzyskana w odpowiednim czasie i właściwie wykorzystana.

Literatura:

- Barometr gospodarczy Businessmana*. Businessman 1993 nr 5.
- Bartusch A., Gałczyński J.: *Zarys organizacji systemu informacji o gospodarce morskiej*. APID 1980 nr 4.
- Bednarska D.: *Znaczenie małego biznesu i przyczyny jego upadku*. „Przegląd Organizacji” 1993 nr 8.
- Bielawska A.: *Potrzeba, warunki i możliwości kształcenia menadżerów małych firm*. Acta Universitatis Lodziensis Folia Oeconomica 1993 nr 129.
- Biznes plan*. Firma 1992 nr 6.
- Bukowska K.: *Mały raport o małym biznesie*. Rynki Zagraniczne 1993 nr 87.
- Filar E.: *Biznes plan*. Warszawa POLTRX 1992.
- Górski A.: *Wdrażanie postępu naukowo-technicznego a informacja naukowa*. Prace INTE 1987, s. 83.
- Grudzewski W.M.: *Business plan — podstawowy instrument we współczesnym kierowaniu firmą*. Ekonomika i Organizacja Pracy 1991 nr 9.
- Janiak G., Pąkalska M.: *Business plan*. Zarządzanie 1991 nr 8-9.
- Jasińska T., Mielcarek Z.: *Informacja naukowa niezbędnym czynnikiem reformowanej gospodarki*. APID 1981 nr 5/6.
- Narkiewicz J.: *Sytuacja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstw small businessu w Polsce*. Wiadomości Statystyczne 1993 nr 8.
- Nęka E.: *Twórcza firma — czyli jak nie psuć dobrych pomysłów*. Businessman Magazine 1993 nr 2.
- Pokorska B.: *Etyczne dylematy biznesu*. Handel Wewnętrzny 1993 nr 1-2.
- Towarnicka H.: *Popieranie inwestycji małych i średnich*. Przegląd Organizacji 1993 nr 10.
- Usługi komputerowe w zakresie informacji naukowej*. Akademia Rolnicza w Szczecinie. Informator. Szczecin 1994.
- Zajączkowski T.: *Propozycje Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Uniwersytetu Szczecińskiego* (maszynopis powielony).

SUMMARY

Academic libraries in Szczecin make available 17 abstracting and bibliographic databases on CD- ROM. To provide a better access to the resources of the local libraries a decision was made to establish a Municipal Computer Network. It will serve not only local businesses, but also the administration and economy of the region.

In Szczecin there are 5 academic libraries (University, Institute of Technology, Higher Maritime School, Academy of Agriculture, Academy of Medicine). Their collections number about 2.7 million volumes, and the collections of serials - 850 titles. The most frequently used databases are: EKONLIT, Wilson Business, PAIS International. A database worth recommending is also CHOICE - CURRENT REVIEWS FOR ACADEMIC LIBRARIES and FOOD SCIENCE AND TECHNOLOGY ABSTRACT (FSTA). Also the following are used: AGRICOLA and several databases containing patent descriptions, i.e. ESPACE- EP and ESPACE DE. Almost all academic libraries prepare small automated files of specialist literature.

INFORMACYJNO-BIBLIOGRAFICZNA OBSŁUGA BIZNESMENÓW

Centralna Naukowo-Techniczna Biblioteka w St. Petersburgu jest jedną z największych bibliotek specjalistycznych w Rosji i największą w tym mieście.

Księgozbiór o tematyce technicznej składa się z 1,5 mln jednostek i był gromadzony z myślą o potrzebach przedsiębiorców oraz różnych organów administracyjnych i służb miejskich. Zbiory gromadzono w ścisłej korelacji z zasobami innych bibliotek takich, jak: Rosyjskiej Biblioteki Narodowej, Biblioteki Rosyjskiej Akademii Nauk, Uniwersyteckiej Biblioteki Miejskiej. Uwzględniono też stan posiadania poszczególnych fachowych bibliotek przedsiębiorstw. Składają się one na tzw. zbiory federalne i nie mają swoich odpowiedników w innych bibliotekach. Spójność taką gwarantował gromadzony przez bibliotekę egzemplarz obowiązkowy.

Znaleźć tam też można: normy techniczne, katalogi przemysłowe, sprawozdania z badań naukowo-technicznych i doświadczalno-konstruktorskich, przekłady literatury naukowo-technicznej oraz informatory.

Biblioteka obsługuje praktycznie wszystkie przedsiębiorstwa i organizacje w mieście, oraz znaczną część przedsiębiorstw północno-zachodniej części kraju. Głównymi użytkownikami zbiorów są pracownicy działów inżynieryjno-technicznych, nieco rzadziej naukowcy-teoretycy, a to z powodu, iż biblioteka jest zorientowana na prace wdrożeniowe i konkretne zastosowania. Wielu czytelników rekrutuje się spośród studentów i racjonalizatorów-praktyków.

Przekształcenia ekonomiczne w kraju, rzecz jasna, pociągnęły za sobą zmiany w działalności samej biblioteki. Wejście przedsiębiorstw w sferę gospodarki rynkowej, zmiana form własności, spowodowały, że pracownicy biblioteki musieli znaleźć nowe rozwiązania w zakresie kompletowania zasobu oraz poszerzenia zakresu oferowanych usług. Zmienił się bowiem charakter potrzeb oraz grono klientów zgłaszających pod naszym adresem swe zapotrzebowania.

W pierwszej kolejności skompletowana została literatura z dziedziny ekonomii. Biblioteka już wcześniej uzupełniała ten zbiór, lecz nowa jakość odbiorców owej literatury spowodowała konieczność jego wzbogacenia. W charakterze konsultanta wystąpił tu znany ekonomista, ówczesny wiceprezydent St. Petersburga, a obecnie wicepremier Rosji, A. B. Czubajs.

Już w 1990 r. opracowano 19 tematów, które obecnie rozrosły się do 41. Dotyczą one głównie problematyki regionalnej, handlu i marketingu.

Przeprowadzone prace umożliwiły stworzenie bazy danych „EKONOMIKA”, działającej wg programu MARC. Bazie tej podporządkowanych jest ponad 50 źródeł, zaś elektroniczny katalog włączony jest do federacyjnego systemu informacyjnego „INFORM-RESURS” i służy jako baza dla innych, pokrewnych organizacji w Rosji.

Prowadzona w bibliotece systematyczna analiza potrzeb pomaga doskonalić pracę naszego zespołu oraz korygować uzupełnianie zbiorów. M.in. postanowiliśmy zwrócić szczególną uwagę na kompletowanie różnego rodzaju informatorów, zarówno krajowych, jak i zagranicznych, ale też i książek adresowych z Rosji oraz tzw. bliskiej zagranicy (głównie państwa nadbałtyckie).

Tak zbudowany, wielofunkcyjny aparat informacyjno-wyszukiwawczy umożliwia szeroki wachlarz usług. Pozwala go rozszerzać i aktualizować. Dziś możemy naszym specjalistom przedłożyć 27 rodzajów usług, pośród których do najbardziej popularnych należy informacja handlowo-przemysłowa. Przedsiębiorcy poszukują najczęściej partnerów, zarówno w Rosji, jak i poza nią; chcą mieć dane o rynkach zbytu i je badać. Często więc udzielamy informacji adresowej o firmach zagranicznych. Zazwyczaj są to firmy niemieckie i fińskie, gdyż ten kierunek kontaktów gospodarczych rosyjskich przedsiębiorców dominuje. Udzielane przez nas informacje dotyczą ponadto: cen, przepisów celnych oraz podatkowych.

Pilnujemy, aby tego rodzaju dane były aktualne, zaś informacja szybka, dokładna i w miarę możliwości obudowana odpowiednią dokumentacją. Aby uzyskać pożądaný efekt, biblioteka publikuje serię „Dossier Biznesmena”. W każdym, kolejnym wydaniu tej serii zamieszczane są najnowsze dokumenty dla specjalistów od prywatyzacji, podatków i certyfikatów na wyroby przemysłowe. Dla początkujących biznesmenów i menadżerów przeznaczone jest wydawnictwo pt. *Co powinien wiedzieć szanujący się menadżer*.

Na prośbę przedsiębiorców opublikowany został poradnik: *Partnerstwo w interesach*, zawierający wykaz przedsiębiorstw i organizacji gospodarczych regionu wraz z danymi o ich produkcji bądź usługach.

Od dwóch lat wspomagamy organizację seminariów, sympozjów, wystaw i różnego rodzaju promocji. Odbývają się one głównie w Centrum Informacji Naukowo-Technicznej.

W 1994 r. przygotowano razem z Biblioteką Narodową Rosji nowy rodzaj informatorów nie mających — jak dotychczas w naszym kraju — swego odpowiednika. Pozycje te zawierają bibliografię (do danego tematu), zestaw pełnych dokumentów, przegląd specjalistycznych artykułów i komentarzy oraz słownik terminów. Opublikowano też informatory o papierach wartościowych, wekslach, pożyczkach, a także sposobach i zasadach likwidacji spółek. Struktura oferowanych poradników-informatorów, ich tematyka i zakres opracowywane były przez fachowców, poprzedzone zaś zostały ekspertyzą sporządzoną przez naukowe autorytety i praktyków.

Jest zrozumiałe, że realizacja tak rozległych zadań usługowych wymaga od pracowników biblioteki profesjonalnych umiejętności. Dlatego utworzono specjalną grupę, do której obowiązków należy opracowanie odpowiedzi na szczególnie złożone i trudne pytania. W skład wymienionego zespołu wchodzi bibliotekarze z wyższym, specjalistycznym wykształceniem, pracujący nie mniej niż 15 lat w zawodzie. Ponadto przy bibliotece powołano zespół ekspertów reprezentujący takie dziedziny, jak: ekonomia, prawo i nauki techniczne. Ekspersi mogą służyć bibliotekarzom konsultacją w zależności od potrzeb.

Ostatnio biblioteka zaoferowała jeszcze jeden rodzaj usług. Są one przeznaczone dla powstających firm. Mają postać bazowych zbiorów związanych tematycznie z nowymi przedsięwzięciami przemysłowymi oraz danymi, które te przedsięwzięcia mogą charakteryzować bądź opisywać, a tym samym służyć jako materiał pomocniczy do podejmowania optymalnych decyzji. W chwili obecnej opracowujemy właśnie taki „bazowy zbiór” dla Republikańskiego Towarzystwa Akcyjnego „Szybkie Magistrale”. Towarzystwo zamówiło w bibliotece kompletny zestaw literatury rosyjskiej i obcej opublikowanej na powyższy temat. Podobny zestaw literatury sporządzamy dla rosyjsko-szwedzkiej firmy produkującej turbiny gazowe.

Nasza biblioteka, jako pierwsza w Rosji, wprowadziła rozliczenia z czytelnikami wynikające z rozrachunku gospodarczego. Już od 1986 r. placówka finansowana jest ze środków, które sama potrafi wypracować. Był to dla nas niezwykle trudny okres poszukiwań i starań. Trudny — ponieważ byliśmy instytucją, która swoim doświadczeniem przecierała drogę innym. Dziś tym doświadczeniem możemy służyć wielu placówkom. Zainteresowanie naszymi osiągnięciami wyrazili koledzy z Polski,

Węgier, Niemiec, Chin. Mamy kontakty z Francją, USA i z państwami b. ZSRR, z którymi nasza biblioteka nie utraciła kontaktu.

Przed „pierestrojką” obsługiwaliśmy organizacje i przedsiębiorstwa miasta, teraz służymy znacznie większemu kręgowi odbiorców rekrutującemu się spośród średniego i małego biznesu. Magnesem, który ich przyciąga do naszej instytucji i to bez specjalnej reklamy — jest jakość naszych usług. Działamy w myśl dewizy — my pomagamy przedsiębiorcom, a oni pomagają bibliotece.

SUMMARY

The Central Research and Technical Library in St. Petersburg is one of the biggest libraries in Russia of such type. The collections of technical literature consist of 1.5 million volumes.

Basic business information is provided by the EKONOMIKA database. The database uses data coming from over 50 sources of information and the electronic catalogue is incorporated in the information system of the Federation INFORMRESURS.

The Library publishes two series “Businessman's Dossier” and “What a Good Manager Should Know”.

The Library was the first in Russia to introduce charges for services that are calculated on the basis of costs.

INFORMACJA BIZNESOWA W BIBLIOTEKACH ŁOTWY

W pół wieku po zawładnięciu przez ZSRR, państwa bałtyckie odzyskały niepodległość. Są one na początku głębokich zmian społeczno-ustrojowych. Tym samym ich polityczna niepodległość ma swe ekonomiczne implikacje.

Pierwszym krokiem Łotwy w kierunku globalnych przemian ustrojowych była ustawa parlamentarna z 27 lipca 1989 r. o suwerenności ekonomicznej republiki. Podobny do ustaw estońskiej i litewskiej, akt wprowadzał nowe zasady własności oraz dokonywał zmiany systemu centralnego planowania na rzecz gospodarki rynkowej. Prywatna własność została usankcjonowana prawnie. Nowa waluta, instytucje finansowe oraz kontrola handlu zagranicznego pozostały domeną państwa. W dwa miesiące po majowej (1990 r.) proklamacji niepodległości, rząd zaprezentował pierwszy program reform gospodarczych. Został on uchwalony w 1991 r.

Zarówno program reform gospodarczych, jak i zmiany w ustroju dowodzą naszej niezależności. Uważamy, iż przekształcenia pozwalające na użycie nowych makroekonomicznych instrumentów mogą być skuteczne tylko pod warunkiem, że granice kraju i jego terytorium są kontrolowane przez suwerenne władze państwowe.

Zmianom w życiu politycznym i ekonomicznym towarzyszy zwiększone zapotrzebowanie na informację gospodarczą. Każdego dnia zarówno do bibliotek naukowych, jak też publicznych i specjalnych zgłaszają się osoby zainteresowane problematyką biznesu. Są to specjaliści od marketingu, poszukujący najnowszej literatury dla celów kształceniowych, a także czysto utylitarnych; ułatwiających dystrybucję, pozwalających poznać potrzeby rynku lokalnego, charakteryzujących poszczególne regiony Łotwy i in. Właściciele nowo powstających spółek, firm, małych przedsiębiorstw usługowych poszukują zazwyczaj informacji z różnych dziedzin prawa; zabiegają o dane dotyczące możliwości uzyskania pomocy rządowej w przedsięwzięciach inwestycyjnych.

Odpowiedzi na pytania uzyskuje się coraz częściej dzięki biznesowym zbiorom bibliotecznym.

Głównymi placówkami gromadzącymi literaturę przydatną dla świata biznesu są: Biblioteka Narodowa, Akademicka Biblioteka Łotwy, Biblioteka Patentowo-Techniczna, biblioteki wyższych instytucji oświatowych, biblioteki specjalne i kilka bibliotek publicznych.

Niestety mankamentem jest to, iż głównym źródłem finansowania zbiorów są dotacje prywatnych i społecznych fundacji (Sabre Foundation, Soros Fund. etc.) oraz zagranicznych ambasad. Pozyskiwanie środków finansowych jest więc naszą stałą troską. Korzystamy także ze wsparcia osób prywatnych. Jednym ze źródeł jest wymiana książek z innymi bibliotekami.

Biblioteki pozyskują zarówno teoretyczną, jak i praktyczną literaturę z dziedziny marketingu, rachunkowości i podatków, finansów, bankowości, ubezpieczeń, handlu nieruchomościami oraz polityki inwestycyjnej. Oczywiście gromadzimy dzieła takich klasyków jak C. McConnell, P. Samuelson, R. Pindyck, A. Marshall, lecz ubolewamy, że literatura nie zawsze jest najnowsza. Z powodów finansowych biblioteki nie mogą uzupełniać swoich zbiorów dostatecznie szybko i operatywnie.

Jeśli wcześniej pracownicy naukowo-techniczni i studenci byli zainteresowani tematami ogólnymi, tak teraz poszukiwania są bardziej sprecyzowane, a tematy bardziej określone (lokaty kapitału, reklama w transporcie, kwestie prawne, ekonomiczne aspekty bankructwa, edukacja biznesowa, zarządzanie personelem, techniki bankowe, socjalna osłona ludzi).

Najlepsze kontakty w dziedzinie informacji biznesowej nawiązała Biblioteka Narodowa Łotwy z Bankiem Światowym. Od końca 1992 r. jest ona depozytariuszem i jedną z najlepiej finansowanych organizacji Banku Światowego. Od 2 lat regularnie otrzymuje i oferuje czytelnikom literaturę sygnowaną przez ten bank.

W czytelni nauk społecznych znajduje się odpowiedni zestaw książek w języku angielskim. Użytkownicy zbioru zainteresowani są literaturą z zakresu ekonomii, finansów i handlu. Cenią zwłaszcza publikacje zawierające rezultaty badań Banku Światowego i jego filii, np. „World Bank Country Studies”, „Latwia. The Transition to Market Economy”, „World Bank Technical Papers” itd. Posługujący się informacją biznesową poszukują także odrębnych, specjalistycznych wydawnictw w rodzaju: „Guide to International Business Opportunities”, „Banking Institutions in Developing Markets”. Często wykorzystywane są także roczniki statystyczne Banku Światowego.

Trudności, z jakimi mamy do czynienia, łączą się z dostarczaniem literatury w języku łotewskim. Tu pragniemy wykorzystać doświadczenia litewskie. Dwa lata temu litewska fundacja Open Society Fund opracowała program publikacji w języku litewskim fundamentalnych dzieł humanistycznych i społecznych XX wieku. Łotwa przygotowuje podobny program, lecz będzie on obejmował serie o tematyce biznesowej, podręczniki dla small biznesu, jak też książki o praktycznym zastosowaniu wiedzy w handlu detalicznym, zarządzaniu finansami, w marketingu i bankowości.

Odbiorcy informacji, którzy rozpoczynają działalność gospodarczą, zainteresowani są katalogami przedsiębiorstw. Na bieżąco udostępniamy im: The Kompass, Europages, A Gale Trade Names Directory, United Kindgom Exports, The East-West Business Directory, Das Deutsche Firmen-Alphabet, Code Diplomatique Consulaire. Zrealizowanie wszystkich postulatów nie jest jednak możliwe, gdyż w naszym zbiorze dobrze reprezentowane są jedynie kraje Europy północnej.

Bibliotekarze i poszukujący informacji biznesowej korzystają z renomowanych czasopism światowych. Biblioteka Narodowa Łotwy otrzymuje 145 tytułów czasopism i 12 dzienników z dziedziny ekonomii (m.in. „Euro-money”, „The Economist”, „Business central Europe”, „Harvard Business Review”, „Journal of Common Market Studies”, „Journal of International Money and Finance”, „The World Bank Economic Review”, „Die Bank”, „Financial Times”.

Prenumerata czasopism — niestety — nie jest koordynowana, tak więc niektóre tytuły są reprezentowane w każdej bibliotece, inne zaś nie występują w żadnej z nich. Aby ułatwić pracę czytelnikom użytkownikom, Biblioteka Narodowa systematycznie uzupełnia katalog czasopism zagranicznych w innych łotewskich bibliotekach. Obejmuje on zbiory za lata 1959-1994. Chcąc pomóc użytkownikom bibliotekarze tworzą kartoteki artykułów prasowych. Największa kartoteka dotycząca tematyki ekonomicznej znajduje się w czytelni nauk społecznych Biblioteki Narodowej i w Bibliotece Patentowo-Technicznej. Kartoteka wycinków prasowych obejmuje ponad 100 tematów. Są one zgromadzone w Oddziale Parlamentarnym Biblioteki Narodowej. Czterdzieści z nich odnosi się do kwestii ekonomicznych. Przykładowo są to:

- opis ekonomiczny republik bałtyckich;
- wiadomości rynków światowych;
- prywatyzacja (doświadczenia świata);
- finanse;
- międzynarodowe organizacje finansowe;

- podatki;
- reformy gospodarcze;
- aktywność prywatnych przedsiębiorstw.

Oddział Parlamentarny Narodowej Biblioteki Łotwy został założony w 1991 r. Jego zadaniem była pomoc deputowanym Rady najwyższej (Saeima) i personelowi Rady Ministrów w poszukiwaniu potrzebnych informacji. Obecnie oddział współpracuje z ambasadami oraz prywatnymi instytucjami i przedsiębiorstwami różnych państw. Oddział Parlamentarny publikuje też specjalistyczne spisy alfabetyczne. Jednym z nich jest spis książek „New Acquisitions on Social Science” (miesięcznik) wydawany od 1993 r., drugim — „Index of Periodical Abstracts and Social Sciences” (dwumiesięcznik), wydawany od 1992 r. Ten ostatni zawiera informacje z filozofii, prawa, historii, ekonomii. Materiały usystematyzowane są wg zasad UKD. Podobny spis (kwartalnik) „Economic and Business Questions” sporządzany jest od 1994 r. przez Akademicką Bibliotekę Łotwy, 98% literatury w tym spisie jest w języku angielskim. Biblioteka dysponuje własnym komputerowym programem związanym z tym zasobem, co ułatwia wyszukiwanie potrzebnej informacji.

Czasopisma wykorzystywane są także do udzielania informacji o cenach światowych. Najczęściej poszukiwane to ceny: oleju, ropy naftowej, gazu, zbóż, cukru, mięsa. Informacje na temat rynków finansowych uzyskujemy w kilku agencjach: BALTIA, J TAR TASS, BNS, SWH td oraz w towarzystwach LIA AS, NeoNetWork. DATA SERVICE Frame Ltd.

Popularną formą informowania są wystawy książek. Przyciągają one publiczność, gdyż aktualna literatura biznesowa jest poszukiwana. Najnowszą — przygotowaną przez Bibliotekę Narodową — usytuowano w Centrum Biznesu Łotwy, nadając jej tytuł: „Jak przeżyć w świecie rekinów — czyli Wschód w literaturze biznesowej”. Inna interesująca ekspozycja została zorganizowana przez Akademicką Bibliotekę Łotwy pod tytułem: „Ryga — finansowa metropolia w przeddzień nowego wieku”.

Informacja jest jednym z kluczowych źródeł we wszystkich biznesowych organizacjach. Technikę komputerową stosuje się tu od 30 lat, lecz usługi — ukierunkowane na wykorzystanie systemów informacyjnych nasiliły się w ostatniej dekadzie. To jest tendencja światowa. Na Łotwie komputery w bibliotece dopiero wchodzi w użytkowanie. Całokształt tego przedsięwzięcia ujęto w „Projekcie automatyzacji łotewskich bibliotek” (zob. załącznik 1). Przewiduje on automatyzację bibliograficznej i informatycznej obsługi w naukowych, publicznych i specjalnych bibliotekach oraz instalację i wdrażanie systemu automatyzacji (Automated Library System) w komputerowej sieci lokalnych bibliotek (Lokal Area Net-

work Base. Network Technology). Pomyślano też o stworzeniu szeregu sieci (Library Network) obejmującej państwa bałtyckie (VIA BALT INFO NET).

Dużą pomocą w gromadzeniu i użytkowaniu informacji są bazy danych na CD-ROM-ach. Nic dziwnego, że specjaliści informacji biznesowej coraz częściej i skuteczniej posługują się nową techniką. Informacja zaś może być zrealizowana dzięki INTERNET. Najlepszy zbiór CD-ROM-ów posiadają Biblioteka Narodowa Łotwy i Biblioteka Saeima (zob. załącznik 2). Pełnotekstowe bazy danych i katalogi największych bibliotek na CD-ROM-ach są więc do dyspozycji czytelników.

Najwięcej pytań dotyczy prawa gospodarczego. Dlatego Biblioteka Narodowa Łotwy szczególnie dba o kartotekę ustawodawczą prawa łotewskiego i międzynarodowego. Ponadto dysponujemy bazą danych stworzoną przez Software House Riga NAIS, zawierającą źródła ustawodawstwa łotewskiego od 4 maja 1990 r. Niniejsza baza zawiera także najważniejsze konwencje międzynarodowe. Z informacji NAIS użytkownicy mogą korzystać bezpłatnie.

Załącznik 1

PROJEKT AUTOMATYZACJI ŁOTEWSKICH BIBLIOTEK — GŁÓWNE KIERUNKI

1. Projekt automatyzacji Biblioteki Narodowej Łotwy.
2. Sieć komputerowa łotewskich bibliotek.
3. Stworzenie sieci bibliotek w Państwach Bałtyckich dzięki BALT*INFO*NET.

I. PROJEKT AUTOMATYZACJI BIBLIOTEKI NARODOWEJ ŁOTWY

Pierwszy etap

GENERALNE ZADANIA

1. Stworzenie Łotewskiej Narodowej Bibliografii DB (włączając książki, analityczne opisy).
2. Stworzenie DB z bibliograficznymi opisami zagranicznych wydań przechowywanych w Bibliotece Narodowej.
3. Dostęp do zewnętrznej bibliograficznej DB poprzez INTERNET.
4. Instalacja i użycie CD-ROM DB.

ROZWÓJ PROJEKTU AUTOMATYZACJI W BIBLIOTECIE NARODOWEJ ŁOTWY

1. Wybór i instalacja Automatycznego Zintegrowanego Bibliotecznego Systemu (Automated Integrated Library System) w Narodowej Bibliotece Łotwy (1 etap włącza katalogowanie i nabytki);
 - a) analizy istniejących technik katalogowania nabytków i oddziałów,

- b) ocena i analizy istniejących systemów automatyzacji biblioteki (GEAC, VTLS, KIRI, ALEPH, LIBERTAS, PICA, ITD.),
Badanie w zakresie najnowszych technik dotyczących rozwoju bibliotek w USA i Zachodniej Europie.
- Wybór systemu automatyzacji stosownie do potrzeb Biblioteki Narodowej Łotwy:
 - c) nabycie sprzętu (minikomputer, terminale, PCs. sprzęt komunikacyjny, CD-ROM, czytniki itd.),
 - d) wprowadzenie automatycznej techniki w procesie katalogowania, zakupu,
 - e) zrealizowanie zakupu sprzętu i oprogramowania.
- 2. Nabycie CD-ROM DB z bibliotek zagranicznych (Biblioteka Kongresu, Narodowa Bibliografia Krajów Zachodniej Europy, Międzynarodowe Centrum Informacji itd.).
- 3. Realizacja i dostęp do zewnętrznego DB przez INTERNET4. Szkolenie personelu biblioteki;
 - a) funkcjonowanie Automatycznego Systemu Integracji Biblioteki,
 - b) dostęp do CD-ROM DB,
 - c) dostęp do zewnętrznej bibliograficznej DB poprzez INTERNET.

Drugi etap

1. Wdrożenie automatycznej techniki dla łatwego i szybkiego dostępu do Bibliografii Narodowej DB.
2. Wdrożenie automatycznej techniki do procesu krążenia.
3. Realizacja udostępnienia Narodowej Bibliografii DB użytkownikom zewnętrznym.
4. Rozwój lokalnej sieci (CD-ROM Local Area Network).

II. KOMPUTEROWA SIEĆ BIBLIOTEK ŁOTEWSKICH

1. Automatyzacja bibliograficznej i informacyjnej służby w naukowych, publicznych i specjalnych bibliotekach:
 - a) rozwój oddzielnych stacji roboczych na bazie PC w procesach bibliograficznym, zakupu i obiegu,
 - b) instalacja i wdrożenie Systemu Automatyzacji Bibliotek na bazie Sieci Bibliotek Lokalnych,
 - c) stworzenie lokalnego katalogu.
2. Sieć techniczna wdrażana w łotewskich bibliotekach:
 - a) instalacja i rozwój systemu konwersji informacyjnej pomiędzy bibliotekami,
 - b) wsparcie technicznych procesów połączeń bibliotek przez sieć.

III. TWORZENIE SIECI BIBLIOTEK W PAŃSTWACH BAŁTYCKICH PRZESZ BALT*INFO*NET

1. Wdrożenie i rozwój systemu konwersji informacji pomiędzy różnymi bibliotekami.
2. Wsparcie automatycznej techniki dostępu biblioteki do DB poprzez BALT*INFO*NET.

WYKAZY CD-ROM

Wykaz CD-ROM w Bibliotece Akademickiej Łotwy

1. **BEILSTEIN CURRENT FACT** on Chemistry.
Q. I-II/1990 : Q. I/1991
Organical Chemistry.
2. **LISA** (Library and Information Science Abstracts).
1969 - Sept. 1992
Information. Bibliographical Sciences.
3. **ADONIS** Document Delivery Services.
1993 N 1 - 56
ADONIS Document Delivery Services.
1994 N 1 - 13
Full texts on Chemistry.
4. **NIT** (New Information Technological Conference Proceedings).
1987; 1989-1991.
5. **BIOTECHNOLOGY** Citation index
Jan. - June 1992.
6. **BIOCHEMISTRY & BIOHYSICS** Citation index
Jan. - Feb. 1993.
7. **CHEMISTRY** Citation index
Jan. - Oct. 1991.
CHEMISTRY Science Citation index
Jan. - June 1992.
8. **MATERIALS** Science Citation index
Jan. - Aug. 1992
Chemistry.
9. **NEUROSCIENCE** Citation index
Jan. - Oct. 1992.
10. **SCIENCE** Citation index with abstracts
1992; 1993: 1994
11. **The CD-ROM Directory**
1992; 1993
Cataloge of 2500 Databases. Programms. Books.
12. **Handbuch lieferbarer CD-ROMs**
1993
CD-ROM. CD-I. Multimedia Disks.
13. **CCIS** Computerized Clinical Information System
Vol. 75
Practical Medical Information.
14. **ABI/Inform**
Jan. 1989 - Sept. 1992
Information of Banks, Economics, Technical Sciences etc.
15. **IC/Discrete Parameter Database**
May - June 1993
Parameter Database on Integral Microschems.

16. **VMD** Vendor Master Directory
May - June 1993
Information on Technical Production Organizations.
17. **HP** Support Assistant
Aug. 1993
Technical and Services Information of Hewitt Packard.
18. **REHADAT** Informations system zur beruflichen
Catalogue of Medical Rehabilitation.
19. **Astrophysics on Disc**
Vol. 1, 1993
Data of Astronomical Tables.
20. **MEDLINE** on Silver Platter
Jan. - Nov. 1993
Bibliographical Information on Medicine and Pharmacology.
21. **SPRINGER** Complete Catalogue
May 1993
Full Catalogue of Books of SPRINGER Publishing House.
22. **CDMARC** Bibliographic
Jan. 1993
Catalogue of the US Congress Library.

Wykaz CD-ROM w Bibliotece Parlamentarnej Łotwy

1. **NATIONAL TRADE DATA BANK**
Information on Commerce, Economics and Statistics
2. **ENCYCLOPEDIA of ASSOCIATIONS**
15 Volumes
3. **Facts on File**
Information and New Digests of Persons. Organizations etc.
4. **ProQuest**
Anotation from Important Newspapers and Journals of US
5. **CELEX**
to Aug. 1993
Legislater of EC
6. **COMPUTER SELECT**
Full text Information on Computers Ziff — Davis Publishing

Wykaz CD-ROM w Bibliotece Narodowej Łotwy

1. **CDMARC** Bibliographic
1969 - Oct. 1993
Catalogue of the US Congress Library.
2. **Deutsche Nationalbibliographie**
1986 - Nov. 1993
More than 900,000 notes.

3. **BNB** on CD-ROM
1986 - Nov. 1993
National Bibliography on Great Britain.
More than 1 million notes.
4. **BamC**
1986 - Sept. 1993
National Bibliography on Denmark.
5. **Science Citation Index**
Jan. - June 1989; Jan. - June 1990; Jan. - Sept. 1991; Jan. - Sept. 1992;
Jan. - Sept. 1992.
6. **Social Sciences Citation Index**
Jan. - Sept. 1991; Jan. - Sept. 1992; Jan. - Sept. 1993.
7. **UNESCO Databases**
UNESBIB :Documents and Publications of UNESCO
AIDA :Education of preventive measures against AIDS
LAUDOC :Higher education
IBEDOCs :Education
ICOMMOS :Museums, Monuments
DARE :Organizations and Periodicals in Social Sciences
ENERGY :Saved and renewed on Energy
ISISDIF :Micro CDS/ISIS programbases keepers
UNESDATA :UNESCO Databases
UNESIS :UNESCO Regional Office Information Services
8. **CATALOGUE** 1994
Electronic Catalogue of Elsevier Science Publishers
9. **MLA** International Bibliography
1981 - June 1992
10. **IntIEC** CD-ROM
1981 - Apr. 1993
Bibliography of Washington Joint Bank — Fund Library
11. **OCAAT**
1996 - May 1991
Ontario Colleges of Applied Arts & Technology & Ryerson
Polytechnical Institute
12. **Whitaker's BOOKBANK** CD-ROM Service
to May 1993
13. **GPO** on SilverPlatter
1976 - Oct. 1993
Publications of the US Government
14. **SilverPlatter** Information
- Information of SilverPlatter Database
- ERIC Database 1982 — Sept. 1993
15. **RSWB**
1980 - June 1993
Raumordnung Städtebau Wohnungswesen Bauwesen

16. **PsycLIT**
1987 - Sept. 1993
Database on Psychology
17. **MEDLINE**
1966 - 1994
Bibliographic Database of National Medicine Library of the USA
18. **EUROCAT**
1994
Database on EC Legislation
19. **McCarthy**
1994
Full texts Database on Business
20. **PAIS** on CGD-ROM
1972 - 1994
Information on Politics, Economics and Social Sciences
21. **Index translationum**
1979 - 1994
Bibliography

SUMMARY

Changes in the political and economic life of Latvia, and, what is most important, the regained independence caused that the demand for economic information grew.

The main institutions that acquire literature for business are: The National Library of Latvia, The Academic Library of Latvia, The Patent and Technical Library and other special libraries.

The main source of financing the collections are private foundations and grants. Such assistance has been offered by the Sabre Foundation, Soros Foundation and several others. The best contacts concerning business information have been established by the National Library of Latvia with the World Bank.

Computers are gradually becoming more widely used in Latvia. The document containing the programme of Latvian libraries is appended to this article. One of the appendices also gives a list of CD-ROMs, which are available in the libraries of Latvia.

DZIAŁ INFORMACJI O ORGANIZACJACH HANDLOWYCH W ROSYJSKIEJ BIBLIOTECIE NARODOWEJ

Rosyjska Biblioteka Narodowa (przed rokiem 1993 — Państwowa Biblioteka Publiczna im. Sałtykowa-Szczedrina) jest drugą co do wielkości biblioteką powszechną w Rosji. Została założona w 1795 r. jako Biblioteka Publiczna Imperium Rosyjskiego. Obecnie jej zasoby obejmują ponad 31 mln dokumentów, rocznie odwiedza ją przeszło 1,5 mln czytelników.

Podobnie jak wszystkie duże biblioteki świadczy tradycyjne usługi bibliograficzno-informacyjne. Są one, jak wszystkie inne usługi biblioteczne, finansowane z budżetu państwa, zgodnie z konstytucyjnym prawem gwarantującym każdemu obywatelowi dostęp do informacji niezależnie od jego możliwości finansowych. Obecnie biblioteki mają już podstawy prawne umożliwiające tworzenie sieci płatnych usług i zawieranie kontraktów ze wszystkimi rodzajami przedsiębiorstw. Mimo to główne typy usług bibliograficznych są nadal wolne od opłat.

Dzisiejsza Rosja charakteryzuje się przede wszystkim tendencją do dalszego rozwoju i pogłębiania gospodarki rynkowej. Wpływa to dość istotnie na rozwój bibliotek, które muszą przystosować się do nowych warunków. Proces tworzenia rynku informacji o produkcji i usługach postępuje bardzo szybko. Pojawiają się nowe struktury, alternatywne dla instytucji państwowych (bibliotek, ośrodków informacyjnych dawnego systemu informacji techniczno-naukowej), do których można zaliczyć firmy konsultingowe, zorientowane przede wszystkim na udzielanie informacji ekonomicznej, prawnej i finansowej, ośrodki analizy informacji, różne organizacje konsultingowe zapewniające informacje o badaniach naukowych, informacyjne firmy zajmujące się pośrednictwem; zaspokajające potrzeby małego i średniego biznesu.

Zgodnie z tradycją dział bibliograficzno-informacyjny zorientowany jest na wyszukiwanie i udostępnianie dokumentów, a nie na świadczenie

usług informacyjnych czy wykorzystywanie informacji zawartych w tych dokumentach. Stanowi to zarówno mocną, jak i słabą stronę biblioteki. Słabością jest ograniczenie działalności konsultingowej jedynie do wyszukiwania dokumentów, siłą — fakt, że informacja nie jest oderwana od źródła, co pozwala użytkownikowi na rozszerzenie próśby o informację. Dlatego właśnie naturalnym rezultatem poszukiwania własnych rozwiązań w mającym powstać systemie podziału pracy, stało się tworzenie takiego nośnika informacji jak baza danych, która znalazła już swoje miejsce na rynku.

Szacunkowe dane ośrodka techniczno-naukowego „Informregister” oparte na pracach dotyczących tworzenia komputerowych baz danych wykazują, że w 1993 r. w Rosji istniało około 20.000 baz danych na różne tematy, z czego około 15.000 w sektorze gospodarki państwowej. W przybliżeniu jedna czwarta baz danych to produkty komercyjne, sprzedawane na rynku informacji. Dane te są jedynie przybliżone, ze względu na wzrastającą liczbę wykonawców i zmienność baz danych. Dystrybucją handlową zajmują się zarówno wykonawcy jak i dystrybutorzy.

Jak dotąd, w naszej bibliotece działa 10 baz danych stanowiących jedynie w swoim rodzaju sposób gromadzenia danych.

System informacyjno-badawczy „St. Petersburg-Leningrad” składający się z kilku autonomicznych baz danych, zawiera informacje z dziedziny historii, ekonomii, kultury i ekologii miasta. W trakcie powstawania są następujące bazy danych:

- Architektura miasta, zawierająca ponad 40.000 opisów bibliograficznych; oprócz spisów książek obejmuje także analityczny wykaz rzadkich źródeł, kolekcję małych wydań starych periodyków.

- Świątynie St. Petersburga.

- Nazwy miasta St. Petersburg-Leningrad, zawiera nazwy ulic, placów i innych wiele razy przemianowanych obiektów. Opierając się na jednym wariantie można znaleźć wszystkie inne nazwy danego miejsca.

- St. Petersburg w publikacjach prasowych, adnotowuje opisy bibliograficzne artykułów z czasopism, ukazujących różne aspekty życia miasta, poczynając od grudnia 1991 r. do tworzenia bazy wykorzystuje się materiały z czasopism lokalnych, krajowych i zagranicznych.

- Inkunabuły Rosyjskiej Biblioteki Narodowej, baza ta zawiera opisy starodruków, które znajdują się w naszej bibliotece w ilości około 6.000. Obecnie opisanych jest około 1.000.

- Baza „Skrócony katalog wydawnictw seryjnych w Rosji 1801-1825”, będzie zawierała pełne informacje o około 300 czasopismach, gazo-

tach, kalendarzach, almanachach; w pracę zaangażowanych jest pięć rosyjskich bibliotek.

- Biblioteki rosyjskie przed rewolucją.
- Notatniki prowincji i regionów Imperium Rosyjskiego.
- Informacje o osobach wymienionych w adresowo-kalendarzowej części notatników (prowincje Oloniec i St. Petersburg).
- Rosyjskie wydawnictwa bibliograficzne.
- Elektroniczny katalog wystaw Rosyjskiej Biblioteki Narodowej.
- System kredytowo-finansowy w Rosji i za granicą.
- Żydzi i problem żydowski w Rosji, 1890-1945.

Praktycznie wszystkie bazy danych w naszej bibliotece zostały stworzone do użytku wewnętrznego dla potrzeb usług bibliotecznych świadczonych w czytelniach, w celu przygotowywania źródeł do druku, do badań naukowych na polu biznesu i nauki w bibliotekach. Oznacza to, że informacje w nich zawarte nie były przeznaczone do sprzedaży i dystrybucji handlowej. Z tego też powodu nie prowadziliśmy żadnych badań mających na celu poznanie możliwości i wymagań potencjalnego rynku. Nie prowadziliśmy też akcji reklamowej ponieważ wymagałoby to głęboko sięgających zmian w całej strukturze istniejącego w tym czasie działu informacyjnego. Zmiany te zaś nie mogły być finansowane z budżetu państwowego.

Dodatkową przeszkodą było całkowite niepowodzenie próby utworzenia w bibliotece autonomicznego, samowystarczalnego działu (przedsięwzięcie zespołowe), którego jedynym zadaniem miało być świadczenie płatnych usług bibliograficznych. Nie spełnił on pokładanych w nim nadziei. Wiadomo bowiem, że wysokiej jakości usługi konsultingowo-informacyjne wymagają połączonych wysiłków wszystkich służb bibliotecznych i nie mogą być świadczone w izolacji.

Dla naszego wewnętrznego rynku usług informacyjnych charakterystyczne są trzy główne kategorie wymagań, przede wszystkim zapotrzebowanie na informację biznesową, która obejmuje:

- informację finansową i giełdową, o notowaniach giełdowych i udziałach; kursach walut, stopie dyskontowej, rynku towarów i inwestycji, cenach. Zazwyczaj informacje takie otrzymujemy z giełdy, jej specjalistycznych służb informacyjnych, przedsiębiorstw zajmujących się pośrednictwem, banków;
- informację statystyczno-liczbową, ekonomiczną, demograficzną i społeczną w formie tymczasowych zestawień, modeli prognostycznych i szacunków. Ten rodzaj danych uzyskujemy od służb państwowych, a także od firm badawczo-informacyjnych;

— informacje handlowe o przedsiębiorstwach, firmach, korporacjach, ich orientacjach i produkowanych towarach, cenach, majątku, powiązaniach rynkowych w kraju i za granicą, układach z innymi firmami, leaderach, informacje typu „who is who” itd.

Sedno sprawy tkwi w tym, że wszystkie wymienione tu typy informacji biznesowych to informacje pisemne. Czynności wykonywane w związku z ich wyszukiwaniem, analizą i dystrybucją wymagają specjalnych metod pracy, zatrudnienia dużej liczby ekonomistów i specjalistów od marketingu. W swej działalności opierają się oni na bliskich kontaktach ze strukturami, które z racji swej specjalności są producentami informacji handlowych, giełdowych i finansowych oraz wiadomości biznesowych. Stworzenie takiego działu w bibliotece jest w zasadzie możliwe, ale, jak to już zostało powiedziane wyżej, nie byłoby to rozsądne z wielu powodów. Głównym z nich jest to, że pomimo wzrastającej roli biblioteki jako źródła informacji, musi ona pozostać biblioteką, należy więc zachować równowagę pomiędzy jej tradycyjnymi funkcjami i rolą informacyjną.

Nasza biblioteka nie byłaby w stanie stworzyć rynku informacyjnego dla masowego odbiorcy, na który składają się:

— nowości i literatura — informacje z agencji prasowych, czasopism elektronicznych, informatorów, encyklopedii;

— informacje konsumenckie i rozrywkowe dla użytku domowego — wiadomości lokalne, prognozy pogody, ruch drogowy, gry, oprogramowanie, giełda, ogłoszenia o kupnie i sprzedaży, spisy hoteli i restauracji, kursy wymiany walut, wypożyczalnie samochodów itd.

Pozostaje jeszcze sektor rynku informacji związany ze sprzedażą i dystrybucją informacji dla specjalistów. Tradycyjnie jest to:

1. Informacja zawodowa; dane dla różnego rodzaju rzeczywistych i potencjalnych użytkowników rozmaitych specjalności: lekarzy, prawników, wojskowych, inżynierów itp.

2. Informacja specjalna: dokumentacyjna, bibliograficzna, streszczenia, informatory, dane nauk stosowanych, gałęzie produkcji, dziedziny ludzkiej aktywności. Ten rodzaj informacji jest tradycyjnie dostarczany przez naszą bibliotekę (jak i przez inne biblioteki naukowe).

Następnym etapem naszej działalności było określenie aktualnych tematów, na które istnieje zapotrzebowanie. Niezmiernie ważne było zapewnienie środków na ich opracowanie. Powszechnie wiadomo, że w warunkach rynkowych cena informacji i wydawnictw informacyjnych jest uzależniona od popytu. Ta prawidłowość pozwala instytucjom zajmującym się informacją (m.in. bibliotekom) określić sposoby tworzenia

i udostępniania informacji. W rezultacie analizowania dokumentów wpływających do naszych zasobów i badania potrzeb naszych klientów opracowano projekt rynku usług informacyjnych St. Petersburga. Naszymi klientami są banki, instytucje finansowe i inne firmy, zainteresowane otrzymaniem informacji o systemie finansowym, budżecie, podatkach, systemie kredytowym, operacjach bankowych, akcjach, operacjach giełdowych, dokumentach ubezpieczeniowych.

Od 1992 r. informacje komercyjne są gromadzone w bazie danych: „System kredytowo-finansowy”. Jak już wspomniałam, statut Biblioteki Narodowej zobowiązuje ją do dostarczania bezpłatnych informacji osobom prywatnym, instytucjom kulturalnym i oświatowym finansowanym z budżetu państwa. Dla przedsiębiorstw wprowadziliśmy zasadę płacenia za usługi na podstawie umowy między stronami. Typowa umowa została opracowana w naszej bibliotece. Określa ona temat, zobowiązania uczestników, koszt usługi i warunki płatności.

Lista usług oferowanych klientom obejmuje:

- stały dostęp do comiesięcznej bibliografii: „System kredytowo-finansowy w Rosji i za granicą” za lata 1992-1994;

- comiesięczne informacje o nowej literaturze na ten temat wydanej w Rosji i za granicą;

- obsługę pojedynczych zleceń (baza danych ma szeroką tematykę, obejmuje wszystkie nauki społeczne).

Poza tym, włączamy do listy usług prawo do wypożyczeń międzybibliotecznych. Daje ono klientom możliwości wypożyczenia dokumentu lub jego skopiowania.

Ten, a nie inny rodzaj informacji oferowany przez nas na rynku wynika z następujących przyczyn:

1. Biblioteka Narodowa Rosji otrzymuje, zgodnie z rosyjskim prawem, egzemplarz obowiązkowy każdego druku wydanego w naszym kraju. Pracownicy działu bibliograficzno-informacyjnego śledzą cały ruch wydawniczy, wyłączając czasopisma. Każde wydanie jest inwentaryzowane „de visu”, tak więc użytkownik może być pewny, że nic nie zostało pominięte.

2. Biblioteka Narodowa Rosji ma wystarczające środki na gromadzenie całości literatury ekonomicznej. Z literatury zagranicznej baza rejestruje monografie, artykuły, statystykę. Produkcja wydawnicza, prawie we wszystkich obcych językach, jest rejestrowana. Wszystkie opisy zagranicznych wydawnictw znajdujące się w bazie mają tłumaczenia tytułów i krótkie streszczenia. Opisy bibliograficzne posiadają sygnatury. Jeśli istnieje potrzeba, każdy dokument może być szybko skopiowany

i wysłany pocztą elektroniczną lub faksem do każdej instytucji w St. Petersburgu lub okolicy.

3. Analiza wpływających dokumentów jest dokonywana przez specjalistów — w tym ekonomistów. Obecnie biblioteka posiada kilku znaczących klientów, np. banki, które wolą zwracać się do nas. Naszym zadaniem nie jest jednak ciągle rozszerzanie liczby klientów, ponieważ zysk nie jest celem powyższych działań. Czasami jednak prowadzimy kampanię reklamową, która przyciąga nowych klientów.

Nasze usługi reklamujemy w następujący sposób:

- pracownicy uczestniczą w sympozjach, konferencjach, seminariach ekonomicznych. Biblioteka bierze udział w spotkaniach organizowanych przez „Centrum Biznesu” w St. Petersburgu i St. Petersburgski Instytut Ekonomii i Finansów;

- na wszystkich wystawach i targach handlowych prezentujemy literaturę ekonomiczną;

- prowadzimy kampanie reklamowe w bibliotece;

- publikujemy ogłoszenia w miejscowej prasie.

Po zakończeniu reklamy prasowej zanotowaliśmy wzrost zainteresowania naszymi usługami. W rezultacie sprzedaż danych z bazy „System kredytowo-finansowy” jest jedną z najbardziej dochodowych usług świadczonych przez naszą bibliotekę.

W planach biblioteki jest rozszerzenie działalności powiązanej z tworzeniem baz danych i ich dystrybucją. Dlatego, na początku przyszłego roku, planujemy utworzenie medycznej bazy danych. Zgromadziliśmy już duży zbiór źródeł z tej dziedziny. Działy bibliograficzno-informacyjne bibliotek naszego miasta posiadają medyczne bazy danych na CD-ROM-ach i są w stanie zaspokoić potrzeby większości klientów. Gorzej jest z informacją na temat rodzimej literatury medycznej. Tak więc biblioteka zdecydowała się pełnić funkcję centrum informacyjnego o aktualnych trendach w medycynie.

Wydaje się nam, że usługi informacyjne mają przyszłość. Rolą biblioteki w społeczeństwie jest nie tylko ochrona wartości kulturalnych, lecz także udostępnianie ogromnej ilości dokumentów z poszczególnych działów nauki. W ten sposób zasoby biblioteki przyczyniają się do powiększania wiedzy jej użytkowników.

SUMMARY

The Russian National Library (until 1993 - The Saltikov-Shchedrin State Public Library) was founded in 1795. Its resources embrace 31 million documents. Annually the Library is visited by 1.5 million readers.

The Library has 10 databases. Together they form the information and research system "St. Petersburg-Leningrad".

Information services related to business are provided in the following areas:

- financial and stock exchange information (currency exchange rates, discount rates, prices),
- statistical and numerical data (economic and demographic data),
- business information on enterprises, products and business relationships in the country and abroad;

List of services made available to users includes:

- steady access to a monthly bibliography "Crediting and Financial System in Russia and Abroad";
- monthly newsletters on new books;
- customer-tailored services.

The Library cooperates with the Business Centre and the Institute of Economics in St. Petersburg.

USŁUGI INFORMACYJNE BIBLIOTEKI EKONOMICZNEJ UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO NA RZECZ ŚRODOWISKA EKONOMICZNEGO

Biblioteka Ekonomiczna funkcjonuje w systemie biblioteczno-informacyjnym Uniwersytetu Szczecińskiego od 1985 r. Organizacyjnie podlega Bibliotece Gł. Uczelni. Wcześniejsza działalność Biblioteki Ekonomicznej datuje się od 1946 r. Początkowo przez 10 lat działała w ramach Akademii Handlowej i Wyższej Szkoły Ekonomicznej jako biblioteka główna, a potem przez 30 lat jako biblioteka wydziałowa Politechniki Szczecińskiej.

Aktualnie pełni dwie funkcje:

— Uczelnianej biblioteki międzywydziałowej działającej na rzecz pracowników i studentów Uniwersytetu Szczecińskiego, a szczególnie Wydziału Ekonomicznego oraz Wydziału Transportu i Łączności. W br. akademickim (1994/95), na wymienionych wydziałach studiuje ponad 6.000 osób.

— Jako najzasobniejsza biblioteka ekonomiczna w Regionie, została powołana w 1985 r. przez ówczesnego ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, do pełnienia funkcji placówki współpracującej z Centralną Biblioteką Ekonomiczną i Centralną Biblioteką Statystyczną w ramach specjalizacji zbiorów, ze specjalnością: ogólnoekonomicznej regionalnej biblioteki publicznej. (Było to prawne usankcjonowanie stanu faktycznego, ponieważ już wcześniej, przez 30-letni okres działalności w Politechnice Szczecińskiej, Biblioteka Ekonomiczna pełniła rolę biblioteki publicznej.)

W związku z powyższym, placówka obsługuje również środowisko ekonomiczne spoza uczelni: ludzi biznesu, pracowników firm prywatnych i państwowych, studentów innych uczelni, a szczególnie studentów Zachodniopomorskiej Szkoły Businessu oraz uczniów średnich szkół ekonomicznych.

Wypełniając zadanie biblioteki współpracującej z centralnymi, Biblioteka Ekonomiczna służy też pośrednio ekonomistom w kraju poprzez przekazywanie informacji do centralnych katalogów ekonomicznych, wymianę wydawnictw oraz wypożyczenia międzybiblioteczne.

Obserwujemy, że aktualne zmiany i przeobrażenia gospodarcze są przyczyną zwiększonego zapotrzebowania na szybką informację w sferze biznesu ze strony wszystkich grup użytkowników, a szczególnie ze strony osób początkujących w biznesie lub stawiających pierwsze kroki na giełdzie. Poszukują oni informacji i publikacji przydatnych w pracy zawodowej, ułatwiających prowadzenie własnej działalności gospodarczej, czy też służących doskonaleniu profesjonalnemu.

Tematyka gromadzonego księgozbioru uwzględnia potrzeby wszystkich grup użytkowników. Obok podręczników i skryptów oraz literatury naukowej zgodnej z kierunkami studiów, gromadzimy w dużym zakresie pozycje wąskotematyczne, dotyczące spraw biznesu. Można więc w bibliotece znaleźć pozycje szczególnie poszukiwane, omawiające: zarządzanie i kierowanie firmą, reguły gry rynkowej, sztukę negocjacji, zasady rachunkowości w dużych i małych firmach, likwidację i wycenę przedsiębiorstw, kwestię giełd i papierów wartościowych, czy też zagadnienia prawne związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Stan księgozbioru na dzień 31.XII.1993 r. wynosił 163.000 wol., w tym 133.000 wol. wyd. zwartych i 31.000 wol. wyd. ciągłych. Aktualnie wpływa do biblioteki 427 tytułów wyd. ciągłych, w tym 77 tytułów czasopism z państw zachodnich.

Z czasopism polskich dużym powodzeniem cieszą się takie jak: „Transformacja Gospodarki”, „Prawo i Finanse w Biznesie”, „Business Week” — w wersji polskiej, „Prawo Przedsiębiorcy” czy „Analizator Giełdowy”. Natomiast z zagranicznych: „Small Business Economics”, „Survey of Current Business”, „Business Week International”, „Betriebswirtschaftliche Forschung und Praxis”, „Wirtschaft und Statistik”, „Wirtschaftsdienst”.

Gromadzimy też takie źródła informacji jak roczniki statystyczne krajowe i zagraniczne, dzienniki urzędowe, katalogi norm, różnego rodzaju katalogi i adresy firm, np.: Branżowy Katalog Firm, Panorama Firm — wybranych województw, Banki w Polsce, Firmy Joint Ventures w Polsce, Kto jest kim w szczecińskim biznesie.

Z uwagi na skromne środki finansowe na zakup księgozbioru, prowadzimy bardzo ścisłą współpracę w zakresie polityki gromadzenia zbiorów z pracownikami naukowymi wydziałów. Wszystkie zamawiane pozycje są konsultowane. Od wielu lat funkcjonują: komisja biblioteczna

składająca się z pracowników naukowych, decydująca o prenumeracie czasopism zachodnich oraz konsultanci, przedstawiciele poszczególnych katedr i zakładów, na bieżąco oceniający planowane zakupy.

Znaczącą pomocą w gromadzeniu piśmiennictwa obcojęzycznego służą różnego typu fundacje zagraniczne, z których korzystamy za pośrednictwem Biblioteki Gł. US, wzbogacając tą drogą księgozbiór. Staramy się też pozyskiwać dodatkowe środki z funduszy będących w dyspozycji dziekanów. Poza tym duży nacisk kładziemy na gromadzenie zbiorów drogą wymiany. Obecnie prowadzimy wymianę z 39 kontrahentami w kraju i 6 z krajów zachodnich.

Biblioteka świadczy usługi informacyjne w 5 agendach udostępniania: w wypożyczalni, w komórce wypożyczeń międzybibliotecznych polskich i zagranicznych, w 2 czytelniach książek i czasopism oraz w Ośrodku Informacji Naukowej. W 1993 r. we wszystkich agendach udostępniono: 140.000 wol., 72.000 stron odbitek kserograficznych oraz udzielono ok. 94.000 informacji bibliotecznych, bibliograficznych i rzeczowych.

Od 1976 r. w Bibliotece Ekonomicznej funkcjonuje Ośrodek Informacji Naukowej. Działalność Ośrodka prowadzona była i jest nadal w 3 kierunkach: organizacji warsztatu informacyjnego; działalności w zakresie tradycyjnych i nowoczesnych form udostępniania informacji; badania potrzeb użytkowników z myślą o ich zaspokajaniu.

Pierwsze badania prowadzone były w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, a ich wyniki zostały opublikowane w literaturze bibliologicznej¹. Badania ankietowe z 1994 r. zostały uwzględnione w pracy magisterskiej, obronionej w Uniwersytecie Szczecińskim². Postulaty użytkowników zgłaszane w czasie badań stanowiły i stanowią nadal podstawę przyjętych w bibliotece form i metod działalności informacyjnej.

Aktualnie kontynuujemy tradycyjne formy usług oraz stopniowo przechodzimy do zautomatyzowanych systemów wyszukiwania informacji.

¹ Gabrielewicz Lidia: *Formy i metody pracy Ośrodka Informacji Ekonomicznej Politechniki Szczecińskiej w świetle badań potrzeb użytkowników*. „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1976 nr 4 s. 16-27; Gabrielewicz Lidia: *Problemy szkolenia użytkowników w szkole wyższej. W: Udział biblioteki uczelniowej w procesie dydaktyczno-wychowawczym szkoły wyższej*. Międzynarodowe Seminarium Porównawcze. Poznań-Błażejewko, 26-28 wrzesień 1984. Poznań: Akademia Ekonomiczna 1985, Panel I, Komunikat 10, s. 1-5; Goc Jolanta: *Potrzeby użytkowników informacji naukowej a możliwości ich zaspokajania*. „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1988 nr 1-2, s. 51-61.

² Szoplińska Ewa: *Historia i etapy rozwoju centralnej biblioteki ekonomicznej Pomorza Zachodniego (obecnie Biblioteki Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego) i jej wpływ na życie naukowe i społeczno-gospodarcze Ziemi Szczecińskiej*. 1994, maszyn.

W procesie informowania uczestniczą wszystkie komórki organizacyjne biblioteki zaś Ośrodek Informacji Naukowej pełni rolę stimulatora. Wychodzimy z założenia, że od współpracy poszczególnych agend i właściwego podziału zadań zależy stopień świadczonych usług.

Z tradycyjnych form zachowały się następujące, nadal niezbędne:

- opracowywanie bieżącej informacji adresowanej do pracowników naukowych wg zgłaszanych indywidualnych profili zainteresowań oraz do zespołów zgłaszanych przez katedry i instytuty;

- bieżące dokumentowanie publikacji pracowników Wydziału Ekonomicznego oraz Wydziału Transportu i Łączności w formie 2 bibliografii: publikacji oraz rozpraw doktorskich i habilitacyjnych;

- opracowywanie wydawnictw informacyjnych o posiadanych zbiorach i świadczonych usługach, są to różnego typu informatory, komunikaty, przewodniki oraz bieżący wykaz nabytków³. W 1994 r. opracowano dla firm działających w szczecińskim biznesie — komunikat dotyczący usług informacyjnych biblioteki. Komunikat zaadresowano do 20 firm, które znalazły się na liście rankingowej przedsiębiorstw woj. szczecińskiego⁴;

- usługi kserograficzne z materiałów bibliotecznych za minimalną opłatą pozwalającą na zwrot kosztów eksploatacyjnych;

- dydaktyka dla studentów I i III roku wszystkich kierunków studiów, z przysposobienia bibliotecznego i podstaw informacji naukowej. W badaniach ankietowych młodzież bardzo pozytywnie oceniła zajęcia, podkreślając, że uczą one samodzielności w posługiwaniu się warsztatem biblioteczno-informacyjnym.

Uwzględniając potrzeby użytkowników oraz możliwości finansowe Biblioteki Uniwersyteckiej, staramy się korzystać z nowych technik informacyjnych.

W 1991 r. zaprenumerowane zostały 2 zagraniczne bazy danych na CD-ROM, są to bazy bibliograficzne uzupełniane streszczeniami. Baza EconLIT firmy Silver Platter, obejmuje literaturę ogólnoeconomiczną od 1969 r. oraz baza Wilson Business Abstracts firmy H. W. Wilson Company, która rejestruje artykuły z czasopism zachodnich od 1986 r. Na pod-

³ Nabytki Biblioteki Ekonomicznej. Wydawnictwa zwarte — niereg.; Gabrielewicz Lidia: *Przewodnik po wydawnictwach informacyjnych...* Szczecin: Politechnika Szczecińska 1980; Gabrielewicz Lidia, Pakuła Helena: *Biblioteka Uniwersytecka w Szczecinie. Informator dla użytkowników*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński 1993.

⁴ Lista rankingowa przedsiębiorstw opublikowana w wydawnictwie: *Kto jest kim w szczecińskim biznesie 1992*. Szczecin: Wydawnictwa JAS 1992.

kreślenie zasługuje fakt, iż z 345 tytułów czasopism zarejestrowanych w bazie Wilson Business Abstracts — 30 tytułów jest dostępnych w Bibliotece Ekonomicznej.

Jako placówka współpracująca z Centralną Biblioteką Ekonomiczną pośredniczymy w udostępnianiu 2 baz ekonomicznych w systemie PROQUEST, który działa na rzecz biznesu w Warszawie. Są to bazy: bibliograficzna, uzupełniana obszernymi streszczeniami i pełnotekstowa. Łącznie rejestrują one zawartość 800 tytułów czasopism anglojęzycznych.

Eksploatujemy „Przewodnik Bibliograficzny” na dyskietkach. Cieszy się on dużym powodzeniem, nieporównywalnym z tradycyjną formą wydawniczą. Pracownicy Ośrodka Informacji Naukowej (w tym dwoje ekonomistów z wykształceniem wyższym) opracowują we własnym zakresie 2 komputerowe bazy danych. Jedna dotyczy aktualnych problemów gospodarczych i rejestruje wybrane artykuły z wydawnictw ciągłych polskich wpływających do biblioteki od początku 1993 r. Selekcjonując zawartość czasopism pracownicy OIN uwzględniają tematy często powtarzające się w zapytaniach użytkowników oraz profile zainteresowań pracowników naukowych, których potrzeby analizują na bieżąco raz w roku. (Okres za lata 1976-1992 dostępny jest w kartotekach.) Druga baza własna obejmuje publikacje pracowników Wydziału Ekonomicznego oraz Wydziału Transportu i Łączności od 1993 r. (Dane za lata 1946-1992 udostępniane są w kartotekach i bibliografiach.)

Dzięki wymienionym bazom użytkownicy otrzymują wydruki komputerowe literatury polskiej i zagranicznej za niewielką opłatą.

Jeżeli czytelnik nie znajdzie satysfakcjonujących materiałów, zachęcamy go do korzystania z zasobów innych bibliotek naukowych Szczecińska, szczególnie Książnicy Pomorskiej, Politechniki Szczecińskiej oraz z bibliotek w sieci Uniwersytetu: Biblioteki Gł., Biblioteki Nauk Społecznych, Wydziału Prawa i Administracji oraz Biblioteki Wydziału Matematyczno-Fizycznego. Ekonomiści mają również dostęp do zagranicznej bazy PAIS INTERNATIONAL w Bibliotece Gł., oraz do baz prawa gospodarczego w Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji.

Doceniamy znaczenie komputerowych technik informacyjnych dla rozwoju nauki, szkolnictwa i polskiej gospodarki, dlatego będziemy dążyli śladem innych bibliotek polskich do stopniowej komputeryzacji prac biblioteczno-informacyjnych. Już w tej chwili pojawiła się szansa na połączenie światłowodowe z siecią NASK i INTERNET, a tym samym realny staje się dostęp do zasobów dużych bibliotek krajowych i zagranicznych oraz do światowych serwisów informacyjnych: bibliogra-

ficznych, faktograficznych lub pełnotekstowych, jak: DIALOG, DATA—STAR, czy EUROBASES.

Dla początkujących w sferze biznesu oraz dla małych i średnich przedsiębiorstw możliwy jest dostęp do Bazy Informacji Skierowującej, która powstała z inicjatywy Instytutu Organizacji i Zarządzania ORGMASZ w Warszawie we współpracy z Centrum Wyszukiwania Informacji Profesjonalnej i Uniwersytetem Warszawskim. Jest to baza o polskich firmach dostarczających informacji profesjonalnej na rzecz użytkowników nie znających technologii obsługi światowych baz danych i innych profesjonalnych źródeł informacji⁵.

Niestety, zdajemy sobie sprawę, że kompleksowa komputeryzacja wymaga ogromnych środków finansowych i zaangażowania pracowników. Czas pokaże jakie mamy szanse, może znajdziemy sponsora... A jeśli nie, pozostaje nadzieja, że po zakończeniu komputeryzacji Biblioteki Głównej US, przyjdzie kolej na Bibliotekę Ekonomiczną, tak aby mogła stać się instytucją odpowiadającą współczesnym potrzebom ludzi nauki, biznesu i gospodarki.

⁵ Borowski Lech: *Baza Informacji Skierowującej. Informacja Profesjonalna*. Miesięcznik o informacji naukowej, technicznej i gospodarczej 1994 nr 1 s. 10-12.

SUMMARY

The Economic Library has operated within the library and information system of the Szczecin University since 1985.

The Library provides information services mainly via its Information Centre.

The following databases are available: ECON LIT - Silver Platter, Wilson Business Abstracts, PAIS INTERNATIONAL etc. The PROQUEST system is used in cooperation with the Central Economic Library.

Soon the Library will provide access to world information services: DIALOG, DATA-STAR and EUROBASES.

OŚRODEK INFORMACJI BIZNESOWEJ W NAUKOWO-TECHNICZNEJ PAŃSTWOWEJ BIBLIOTECE PUBLICZNEJ ROSJI

Gdy sytuacja polityczna i ekonomiczna w naszym kraju zmieniła się, nastąpił nagły wzrost zapotrzebowania na informację biznesową. Literatura dotycząca gospodarki narodowej, finansów, bankowości, giełdy, handlu, rynku, inwestycji zagranicznych, kwestii prawnych itd. znajduje coraz więcej odbiorców. Sądzimy, że zapotrzebowanie na tę literaturę będzie nadal wzrastać.

Stałe zapotrzebowanie na informatory adresowe, informacje o giełdzie i marketingu, których biblioteka poprzednio nie nabywała lub pozyskiwała wybiórczo — wymaga teraz zmiany polityki gromadzenia zbiorów. Tym bardziej, że nowe, komercyjne struktury własnościowe spowodowały pojawienie się różnorodnych publikacji informacyjnych, zarówno tradycyjnych, jak i elektronicznych. Niestety, dostęp do tych informacji jest utrudniony.

Dlatego pomysł stworzenia Ośrodka Informacji Biznesowej w Naukowo-Technicznej Państwowej Bibliotece Publicznej Rosji okazał się słuszny. Jest to specjalistyczny ośrodek, którego główne zadanie polega na dostarczaniu przedstawicielom przemysłu, organizacjom naukowo-badawczym, spółkom, bankom, organizacjom handlowym, zagranicznym kompaniom — ekonomicznej, technologicznej i handlowej informacji.

Realizację tego pomysłu ułatwiły następujące okoliczności:

- zatrudnienie wysoko kwalifikowanych specjalistów w bibliotece;
- dobrze rozwinięta technika biblioteczna;
- efektywnie zorganizowana obsługa użytkowników;
- doświadczenie w stosowaniu nowych nośników informacji (bazy danych, elektroniczne katalogi);
- możliwość pozyskania wysoko kwalifikowanych ekspertów do specjalnych zadań i konsultacji.

Ośrodek Informacji Biznesowej utworzony w bibliotece wymaga — jak stwierdzono — zmian w strukturze zbiorów. W wyniku tych zmian gromadzone są wydawnictwa o następującej tematyce:

1. Ekonomia (teoria i praktyka).
2. Finanse (podatki, cła, inwestycje, finanse międzynarodowe).
3. Biznes, zarządzanie, przedsiębiorczość (negocjacje, aparat fiskalny).
4. Bankowość (banki, pieniądze, kredyty).
5. Giełdy, rynek kapitałowy, maklerstwo.
6. Handel, rynek (marketing, konkurencja).
7. Prawo.
8. Ubezpieczenia.
9. Cła.
10. Handel zagraniczny.
11. Informatory o firmach i ich produktach.

Wysoki poziom automatyzacji biblioteki pozwolił zainstalować w Ośrodku komputery osobiste, dzięki czemu możliwy był zakup elektronicznych wydawnictw do tychże zbiorów. W wyniku tego dostępne są:

1. Baza „Russian General Register” zawierająca około 50.000 adresów przedsiębiorstw i organizacji wraz z wykazem ich produktów.

2. Baza „Notebook” zawierająca ponad 40.000 adresów rządowych urzędów i przedsiębiorstw państwowych, spółek joint ventures, małych przedsiębiorstw, organizacji handlu zagranicznego, domów handlowych, banków, biur firm zagranicznych, agencji informacyjnych, ambasad, szkół biznesu, centrów biznesu, agencji podróży, linii lotniczych itp. Baza jest aktualizowana co miesiąc na podstawie publikacji „Kommersant”.

3. Bazy „Dokuments”, „Konsultant” — obejmujące dokumenty ustawodawcze i rozporządzenia na temat wszelkiego rodzaju działalności ekonomicznej. Bazy aktualizowane są co miesiąc.

4. Baza „Independent Manufactures of Goods and Services” zawierająca adresy i informacje o przedsiębiorstwach rosyjskich i ukraińskich.

Wśród materiałów informacyjnych wydawanych drukiem szczególnie poszukiwane są:

1. „Business-map” — katalog państwowych przedsiębiorstw Rosji i Wspólnoty Niepodległych Państw (CIS) oraz produkowanych przez nie towarów (opracowany regionami i działami).

2. „RAU-Pres Register”, zawierający dane o ponad 50.000 przedsiębiorstwach rosyjskich oraz 250.000 wzmianek o ich produktach.

3. Serie działowych katalogów o rosyjskim przemyśle: elektronice, wyrobach elektronicznych, narzędziach mechanicznych, chemii i petrochemii.

4. Informator o produktach, technologii i sprzęcie produkowanym przez kompleks wojskowo-przemysłowy.

Wydawnictwa informacyjne i bazy danych o produktach wytwarzanych przez partnerów zagranicznych cieszą się specjalnym zainteresowaniem. Musimy przyznać, że potrzebujemy coraz więcej informacji, m.in. po to, by przyjmować zamówienia na ochronę znaków fabrycznych, udostępnianie danych o patentach bądź licencjach.

Znaczące miejsce zajmują w naszych zbiorach czasopisma, biuletyny, biuletyny reklamowe i inne bieżące wydawnictwa. Regularnie gromadzimy materiały Centrum Informacyjnego ONZ.

Ośrodek Informacji Biznesowej jest usytuowany na zewnątrz głównego budynku biblioteki, co zapewnia dostęp ogółowi społeczeństwa. Ze względu na to, że zbiór znajduje się bezpośrednio w Ośrodku, czytelnicy nie muszą tracić czasu oczekując na zamówioną literaturę. W przypadku, gdy użytkownik żąda materiałów spoza Ośrodka — składa zamówienie, które wysyłane jest do innego ośrodka informacyjnego.

Wszystkie tradycyjne formy usług biblioteczno-bibliograficznych są bezpłatne, natomiast usługi doradcze, umowy różnych rodzajów, informacje adresowe, dostarczane są na zasadzie komercyjnej.

Jednym z głównych kierunków aktywności Ośrodka jest pomoc w rozwoju współpracy naukowej i technicznej poprzez nawiązanie kontaktów rosyjskich kół biznesu z partnerami zagranicznymi. Sądzimy, iż w ten sposób możemy stać się centrum prezentacji przedsiębiorstw, wystaw, demonstrowania produktów oraz pośrednictwa. Rozważamy np. propozycję Francuskiej Agencji Informacyjnej (ADITECH), aby Francuski Ośrodek Informacyjny ulokować w naszych pomieszczeniach. Podpisaliśmy też umowę z francuską firmą Relais Informatique International o prezentowaniu i rozprowadzaniu systemu „LIBER” (automatyzacja bibliotek i ośrodków informacyjnych, które pracują w systemie operacyjnym PIC). Zawarliśmy również umowę z „PIE Systems International” (USA), dostarczającym na rynek rosyjski systemy telekomunikacyjne; e-mail technologie oraz oprogramowanie tego systemu. Rozpoczęło działalność Biuro Info Technology Supply Company (Anglia). Przedsiębiorstwo to prezentuje bazy CD-ROM, wytwarzane przez dobrze znane zachodnie firmy informatyczne, specjalizujące się w różnych dziedzinach nauki, techniki, ekonomii, medycyny itd.

Zakres usług informacyjnych z pewnością rozszerzy się wówczas, gdy pracownicy Ośrodka zgromadzą jeszcze większe doświadczenia w obsłudze użytkowników; gdy lepiej poznają ich potrzeby. Jesteśmy otwarci na współpracę i zapraszamy do niej.

SUMMARY

The Business Information Centre acquires publications in the following fields: economy, finance, business and administration, banking, stock exchange and capital market, trade (marketing), law, insurance, customs duties, information on companies and products.

The data are included in the following databases: Russian General Register, NOTEBOOK, DOKUMENTY, KONSULTANT (regulations and legislation relating to business).

The Library publishes a publication called "Business-map", being a catalogue of state-owned enterprises in Russia and the CIS.

Also the Library has developed cooperation with the French Information Agency ADITECH. An agreement was concluded with PIE (USA) and Info Technology Supply Company (Great Britain).

INFORMACYJNA OBSŁUGA PRZEDSIĘBIORCÓW W LITEWSKIEJ BIBLIOTECIE TECHNIKI

Litewska Biblioteka Techniki została założona w 1957 r. Główny jej księgozbiór znajduje się w Wilnie. Biblioteka dysponuje oddziałami w sześciu dużych litewskich miastach. Jest to największa, tak wyspecjalizowana placówka w Republice. W swoim księgozbiorze posiada ponad 21 milionów egzemplarzy dokumentów. Są to opisy litewskich i zagranicznych wynalazków, biuletyny patentowe, dokumenty dotyczące znaków przemysłowych i towarowych, normy państwowe, republikańskie i międzynarodowe normy techniczne, normy i przepisy budowlane, cenniki, katalogi przemysłowe, wydawnictwa informacyjne firm zagranicznych, informatory statystyczne oraz wydawnictwa informacyjne służące badaniom koniunktury. Wymienione dokumenty noszą charakter uniwersalny.

Książki i periodyki obejmują następujące dziedziny: radiotechnika i radioelektronika, budownictwo i materiały budowlane, architektura, przemysł lekki, produkcja przyrządów i obrabiarek, przemysł chemiczny, transport samochodowy. Biblioteka posiada także duży zbiór książek o tematyce zarządzania produkcją i marketingu. Do druku przygotowano bibliografię retrospektywną na temat ekonomiki państwowej.

Z księgozbioru korzysta ponad 2.000 przedsiębiorstw i blisko 19.000 czytelników indywidualnych. Czytelnicy obsługiwani są tradycyjnie (abonament, czytelnia, abonament międzybiblioteczny, odpowiedzi na pytania, dostarczanie not bibliograficznych). Przedsiębiorstwom oferujemy bieżącą informację odpowiadającą zakresowi działalności firmy, kopie periodyków i dokumentów zagranicznych. Specjalistom zapewniamy informację dotyczącą charakterystyk technicznych wyrobów i urządzeń, adresy producentów, opisy wynalazków i technologie ich wdrażania.

Stopniowo, na ile pozwalają środki finansowe, biblioteka modernizuje się. Uzupełniany jest elektroniczny katalog książek. Zapoczątkowano prace nad elektronicznym bankiem danych na dyskach kompaktowych (CD-ROM).

W ostatnich latach, w nowej sytuacji ekonomicznej, zmieniają się zainteresowania i kategorie czytelników. Mniej cenione są nauka i studia. Pojawia się coraz więcej bezrobotnych specjalistów o wysokich kwalifikacjach. Z tego też powodu zmniejsza się popyt na publikacje z zakresu nauk podstawowych, coraz bardziej potrzebna staje się natomiast informacja z dziedziny biznesu i handlu.

Dostrzegając wzrastającą potrzebę takiej informacji oraz pragnąc uczestniczyć aktywnie w reformie ekonomicznej, utworzyliśmy Sektor Informacji Biznesowej (SIB). Jego zadaniem jest dostarczanie informacji faktograficznej i sprawozdawczej (nie bibliograficznej) dla potrzeb przedsiębiorców, small biznesu, studentów i in. SIB koncentruje się na gromadzeniu informacji niezbędnej marketingowi oraz osobom nawiązującym pierwsze kontakty gospodarcze. Sektor zgromadził w tym celu ok. 500 różnego rodzaju informatorów. W tak bogatym zestawie, dysponujemy adresami firm Europy i Świata, książkami telefonicznymi, faksowymi. Jesteśmy gotowi służyć taryfikatorami ceł, klasyfikatorami wyrobów, fachowymi słownikami itp. Dokonaliśmy zakupu informatorów KOMPAS. Pokażny zestaw materiałów o charakterze informacyjnym uzyskaliśmy w formie darowizn ambasad, najwięcej zaś od Litewskiej Izby Handlowej.

Pragnę podkreślić, iż z zasadniczych powodów, gromadzimy dokumentację najbardziej aktualną, gdyż tylko taka znajduje wzięcie wśród przedsiębiorców. Dotyczy to zwłaszcza cenników, danych statystycznych, norm eksportowych i taryf celnych.

Jak dotychczas SIB wyposażony jest w komputer, telefaksy, koparki i drukarki. Wykorzystywane są bazy danych na dyskach CD-ROM. Przygotowujemy się do korzystania z międzynarodowych systemów informacyjnych ONLINE. Uważamy, iż powinien to być ważny krok w pozyskiwaniu danych, które w rozwiniętych krajach uznawane są za pierwszorzędne.

Nie dysponujemy zbyt licznym personelem. W Sektorze pracują 4 osoby. Pracują ze znanstwem, fachowo. Jednakże zamówienia bardziej skomplikowane, wymagające wiedzy specjalistycznej są konsultowane z innymi instytucjami. Do takich trudnych zamówień zaliczamy badanie wiarygodności firmy, bądź rynku. Uważamy, że celowe byłoby zatrudnienie stale współpracujących z biblioteką profesjonalnych konsultantów.

W ostatnich latach zintensyfikowana została działalność wystawieni-
nicza. Służy ona zarówno promocji wyrobów bądź całych dziedzin go-
spodarki narodowej i zarazem upowszechnia zbiory samej biblioteki.
Dużym zainteresowaniem cieszyły się ostatnio takie ekspozycje, jak:
„Nasz dom”, „Budownictwo indywidualne”, „Budowlane instalacje sani-
tarne”, „Nasz dom — renowacja” i in. Dodam, iż wystawy organizowano
w ramach rządowego programu budownictwa.

Wszystkie wymienione przedsięwzięcia były dobrą okazją prezentacji
fachowej literatury, sygnowanej przez ponad 400 firm budowlanych Eu-
ropy i USA. W naszej działalności wystawienniczej — co uważamy za
duży sukces — uczestniczyło również ponad 40 firm i organizacji litew-
skich. Przedstawiały one projekty budynków i materiały budowlane. Do-
datkową niebagatelną korzyścią z wystaw jest możliwość reklamowania
nie tylko wyrobów technicznych, lecz także fachowej literatury, informa-
torów, katalogów itp.

Wystawom towarzyszą zazwyczaj seminaria związane z tematyką
ekspozycji, a także poradnictwo, konsultacje, instruktaż.

Jedyny mankament wystawiennictwa związany jest z niedostatkiem
środków transportowych. Braki te ograniczają nasze możliwości w udo-
stępnianiu ekspozycji mieszkańcom innych miast litewskich.

Usługi dla biznesu, rozwijane w różnej formie, mają na Litwie
przyszłość. Już dziś więcej niż połowa przedsiębiorstw należy do pry-
watnych właścicieli. 48% spośród nich zajmuje się handlem, 38% pro-
dukcją wyrobów, 12% — usługami. Należy sądzić, iż obecne prywatyza-
cyjne trendy nie ulegną zahamowaniu i kategoria prywatnych przed-
siębiorców rozrośnie się. Prawdopodobnie sektor państwowy w dziedzi-
nach szczególnie ważkich utrzyma swą pozycję. Te firmy również zwięk-
szać będą swe informacyjne potrzeby.

Wszystko to stawia na porządku dnia problem płatności za usługi bi-
blioteczne. Zwolennicy usług bezpłatnych wskazują, iż biblioteki są in-
stytucjami budżetowymi, finansowanymi przez państwo. Tymczasem
wiadomo, że dotacje państwowe, nawet w bogatych krajach, nie pokry-
wają wszystkich kosztów związanych z funkcjonowaniem bibliotek.

Pojawiają się również konkurenci w postaci różnego rodzaju wyspe-
cjalizowanych agencji, dostrzegających w naszej działalności instytucję,
która przechwytyuje ich klientelę. Nie zrażamy się tym, wychodząc z za-
łożenia, że dobra baza informacyjna musi być zarazem rentowna i nie
może przynosić finansowych strat.

Dlatego, różnicując kategorie naszych użytkowników postanowiono,
że pełnopłatne usługi świadczone będą przede wszystkim przedsię-

biorstwom. By wykluczyć przypadkowość, biblioteka zastrzega sobie odpowiednie dwustronne umowy z użytkownikami. Mają oni zapewniony stały dostęp do naszych zbiorów, konsultacje, a także otrzymują żądane kopie, wydruki, wydawnictwa i in. niezbędne, poszukiwane materiały.

Uzyskiwane z tytułu umów i zarazem usług — kwoty, przeznaczone są na remonty techniczne, zakup nowego sprzętu, materiałów eksploatacyjnych, a także na premie dla wyróżniających się pracowników biblioteki.

Mimo tak zarysowanych pozytywów, informacyjna obsługa przedsiębiorców daleka jest od doskonałości. Składa się na to kilka przyczyn. Sami przedsiębiorcy nie są bowiem należycie zorientowani w istniejących możliwościach; nie posiadamy brokerów w dziedzinie informacji, a ponadto nasz zasób danych też nie jest kompletny. M.in. dlatego bankructwa poszczególnych firm są dla wielu ich wspólników czy kooperantów-partnerów — zaskoczeniem; wynikają z nierozpoznanego w porę stanu danej firmy i stopnia jej wiarygodności.

Pragnąc zapobiec podobnym sytuacjom, firmy zajmujące się gromadzeniem i udostępnianiem informacji, postanowiły skoordynować swoją działalność i utworzyły „Asocjację Dostawców Informacji o Biznesie”. Członkiem Asocjacji jest również Litewska Biblioteka Techniki. Zadania Asocjacji obejmują:

- kształcenie w zakresie znajomości usług świadczonych przez światowe bazy danych;

- przygotowanie specjalistów posiadających wiedzę o strukturze informacji w bazach danych oraz umiejących tę wiedzę stosować w praktyce;

- przygotowanie litewskich danych dla światowych banków informacji;

- upowszechnianie w kręgach biznesu na Litwie problematyki związanej z funkcjonowaniem światowych systemów informacyjnych;

- umożliwienie litewskim przedsiębiorcom sprawdzanie wiarygodności i finansowej stabilności ich partnerów;

- przygotowanie metodyki nt.: „Analiza finansowo-ekonomicznych danych partnera zagranicznego”.

W każdym z wymienionych punktów programowych Asocjacji uczestniczą pracownicy naszej biblioteki. Program służy również naszej instytucji. Kadrowo jesteśmy przygotowani do zwiększonego zakresu prac i obowiązków; planujemy rozszerzanie współpracy z zagranicą; ręczymy też za rzetelność technicznych wdrożeń. Niestety, obecne trudności finansowe znacznie ograniczają nasze inicjatywy.

SUMMARY

The Lithuanian Library of Technology in Vilnius was established in 1957. Its resources consist of 21 million documents and they are of a universal profile. They are used by 2,000 enterprises and nearly 19, 000 readers.

The Library has a Business Information Unit. The unit makes available about 500 directories of various types combined with the KOMPAS data. Also databases on CD-ROM are used and in the near future the library will have access to online systems.

The firms specializing in information services coordinate their activity within the Association of Business Information Suppliers. The member of this organization is also the Lithuanian Library of Technology.

The tasks of the Agency include the following:

- training courses on the services provided by world databases;
- training for software specialists;
- adjusting the form of Lithuanian data to the needs of world databases;
- spreading the knowledge of computers among business people;
- providing Lithuanian entrepreneurs with the possibility to check the credibility and financial stability of their partners.

ZAKRES I FORMY INFORMACJI DLA PRZEDSIĘBIORCÓW W NAUKOWO- -TECHNICZNEJ PAŃSTWOWEJ BIBLIOTECE ROSJI

Głównym zadaniem Ośrodka Informacji Biznesowej w Naukowo-Technicznej Państwowej Bibliotece Rosji jest dostarczanie użytkownikom odpowiednich danych z zakresu ekonomii, techniki, handlu, reklamy, koniunktur i cen. Te zagadnienia określają też profil gromadzonych zbiorów, jak też ich tematyczny zakres.

Znaczną uwagę poświęca się teoretycznym aspektom biznesu, choć najbardziej koncentrujemy się na konkretach wynikających z funkcjonowania przedsiębiorstw oraz na właściwych praktycznych rozwiązaniach. Służą temu zarówno monografie typowo naukowe, jak i podręczniki. Gromadzimy specjalistyczne wydawnictwa seryjne, jak też o charakterze ciągłym. Nasi użytkownicy, korzystający z tego typu zbiorów rekrutują się w większości z przedstawicieli małych i średnich firm, a także spośród studentów, których przyszły zawód wiąże się z ekonomią, zarządzaniem, marketingiem itp. Przedstawiciele „poważnego biznesu” trafiają do nas wówczas, gdy poszukują literatury, której nie zdołali zgromadzić we własnej bibliotece lub nie znajdują jej na rynku księgarskim.

Znaczące miejsce przeznaczamy zbiorom zawierającym informacje o stanie rosyjskiego rynku finansowego. Informacja tego rodzaju zawarta jest głównie w takich periodykach jak „Ekonomia i życie”, „Kommersant-Daily”, „Gazeta finansowa. Wiadomości finansowe”, „Ekonomika i Handel”, „Rosyjskie Czasopismo Ekonomiczne” i in. Wydawać by się mogło, iż tytuły te powinny być gromadzone przez instytucje gospodarcze, banki itp. — choćby dzięki ich znacznie większym możliwościom finansowym — biblioteka potrafi to robić jednak efektywniej i bardziej fachowo. Ponadto możemy to czynić włączając bieżące nabytki do już skatalogowanych, co daje gwarancję kompletności danego tytułu.

Gwarancja taka jest niezbędna gdy zachodzi potrzeba dokonania retrospektywnych przeglądów bądź przekrojowych analiz w dłuższym przedziale czasowym.

Pośród informacji finansowych niepoślednie miejsce należy do codziennych, syntetycznych serwisów wiadomości odnoszących się do sesji giełdowych, obrotu pieniężnego i dewizowego, ruchu obligacji oraz wysokości kredytów bankowych.

Informacja statystyczna dotycząca zagadnień ekonomicznych zawarta jest w materiałach odpowiednich komunikatów ONZ i obejmuje wszystkie regiony świata. Jednakże ten rodzaj danych nie cieszy się obecnie szczególnym zainteresowaniem.

Ośrodek dysponuje znacznie rozbudowaną informacją adresową o producentach oraz usługodawcach. Wykorzystujemy tu zarówno tradycyjny przekaz, jak też bazy danych. Do tradycyjnych informatorów należą: BUSINESS MAP, RAU—PRES Register, ASU — Impulse, Informator o przedsiębiorstwach byłego WPK (kompleksu wojskowo-przemysłowego). Wśród wymienionych pozycji najbardziej przydatne wydają się przewodniki z serii „Mapa biznesu”, wydawane przy współudziale Agencji Informacji Biznesowej. Dane tej agencji, zawarte w odpowiednich bazach, aktualizowane są corocznie. Agencja publikuje ponadto w 4 wersjach językowych 350 różnego rodzaju biznesowych informatorów. Łącznie baza informacyjna „Mapy biznesu” zawiera dane o 110.000 przedsiębiorstwach, organizacji i firm WNP oraz krajów nadbałtyckich. W ciągu roku baza aktualizowana jest w 100%. Całość składa się z kilku problemowych serii obejmujących:

- przemysł, regiony;
- przemysł — poszczególne gałęzie;
- handel;
- rolnictwo;
- budownictwo.

Każdy z informatorów opatrzony jest indeksem producentów towarów, usługodawców oraz produkowanych wyrobów. Dane o firmie zawierają jej nazwę, adres, nazwisko właściciela, numery telefonów, faxu, telexu; podaje się też niektóre istotne parametry ilustrujące strukturę firmy, możliwości produkcyjne, cenę wyrobów, ilość pracowników, a nawet informacje o potrzebach dotyczących oprzyrządowania, surowców, imporcie bądź eksporcie produktów firmy i in. Powyższe dane udostępnia się w językach: angielskim, francuskim i niemieckim.

Jak wykazuje doświadczenie, zainteresowaniem cieszą się takie informatory z serii „Mapa biznesu”, jak: „Przedsiębiorstwa przemysłowo-

-handlowe", „Społeczno-ekonomiczny potencjał Rosji", „Banki" (tu zawarto informacje o 1.286 prywatnych i państwowych bankach Rosji), „Władza wykonawcza Rosji", „Organizacje społeczne i religijne". Dużą przydatność wykazuje monografia A. A. Frenkela „Ekonomika Rosji: Prognoza".

Do najczęściej wykorzystywanych wydawnictw zagranicznych należą:

- Informator o ekspertach USA.
- Informator KOMPACC.
- World Business Directory (Gale).

Niestety, tego typu materiały są zbyt szczupłe i nie zaspokajają w pełni potrzeb naszych czytelników, zwłaszcza tych, którzy poszukują informacji o naszych najbliższych sąsiadach. Z trudem zdobywamy (prawie ich nie posiadamy) materiały z Finlandii, Polski, Rumunii, Węgier. Będziemy wdzięczni, jeśli koledzy zechcą przysyłać nam publikacje służące biznesowi w wymienionych krajach. Ze swej strony możemy służyć danymi takich baz jak: „KONSULTANT +", „KONSULTANT" i „DOKUMENTY". Ta ostatnia aktualizowana jest co miesiąc i zawiera 1.000 aktów prawnych dotyczących głównych dziedzin życia gospodarczego Rosji takich, jak:

- działalność gospodarcza;
- banki;
- własność;
- podatki;
- cła;
- transport;
- zagadnienia gospodarcze.

Najbliższą, jak dotychczas — stroną naszej działalności jest brak materiałów prognostycznych. Dlatego nasze obecne usiłowania koncentrują się na pozyskiwaniu informacji o międzynarodowych i lokalnych korporacjach, towarzystwach, spółkach itp. Staramy się docierać do analiz prognozujących rozwój poszczególnych krajów, regionów i gałęzi przemysłu. Szczególnie cenne są dla nas wszelkie dane przeglądowe uwzględniające najbardziej aktualne zjawiska w światowym biznesie i finansach.

Wydaje się, iż jednym z najbardziej perspektywicznych zadań Ośrodka jest uzyskanie stałego dostępu do informacji na CD-ROM-ach. Obecnie Biblioteka jest w posiadaniu kilku baz danych na dyskach optycznych: „Predicasts F and S Index Plus Text" by Information Access Company, „The Research Bank by ARC", „The TFPL Directory" by TFPL Company, „The 11 milions, Phone-book Directory of USA by American Business Information Company".

Coraz bardziej utrwała się przekonanie, że im szerszy będzie dostęp do informacji biznesowej, tym szybciej ustabilizuje się nasza ekonomika, a tym samym bogatsze będzie nasze społeczeństwo — czyli my sami. Wiedząc w jak trudnym położeniu znajdują się biblioteki, znaczna część zbiorów zarówno na tradycyjnych, jak i elektronicznych nośnikach, przekazywana jest do biblioteki bezpłatnie w postaci darów, byleby tylko były one dostępne ogółowi użytkowników.

Kończąc, pragnę dodać, iż jesteśmy wdzięczni za umożliwienie uczestniczenia w przedsięwzięciach mających na celu rozwijanie międzybibliotecznej współpracy. Jesteśmy zainteresowani wszelkimi jej formami. W sprawach fachowych nawiązemy kontakty z każdą organizacją. Wyrażamy podziękowanie za zaproszenie na obecne II Międzynarodowe Sympozjum w Szczecinie, w toku którego mogliśmy wymienić różnorodne doświadczenia.

SUMMARY

The main task of the Information Centre is to provide users with data related to economy, technology, advertising, business prospects, and prices. A prominent position in the information services is held by the information on the situation in the Russian financial market.

Both traditional, print-on-paper materials are used, as well as electronic media. The traditional directories include: Business Map, RAU-PRES Register, ASU-Impulse. The most popular series is Business Map published in cooperation with the Business Information Agency. The data of this Agency entered into databases are fully updated each year. On the basis of these data several directories are published in the following fields:

- industry by regions,
- industry by branches,
- trade,
- agriculture,
- building.

The data are available in English, French and German.

Moreover, the Information Centre provides access to the databases KONSULTANT, KONSULTANT+, and DOKUMENTY. The latter contains legal regulations pertaining to economic life in Russia.

III.

BIBLIOTEKI SPECJALNE

BIBLIOTEKI IZB PRZEMYSŁOWYCH I HANDLOWYCH W REPUBLICE FEDERALNEJ NIEMIEC

Pragnę podziękować organizatorom sympozjum za możliwość przedstawienia międzynarodowemu audytorium obrazu bibliotek działających przy Niemieckich Izbach Przemysłu i Handlu. W pierwszej kolejności naszkicuję zadania Izb Przemysłu i Handlu (IPH) w Niemczech. Następnie otrzymają Państwo przegląd tych bibliotek oraz charakterystykę ich działalności jako instytucji, służących przedsiębiorstwu informacją. Na koniec w krytycznym podsumowaniu omówię istotne obszary, w których istnieje szczególne zapotrzebowanie na działalność bibliotek w wymienionych izbach.

1. ZADANIA I USŁUGI IZB PRZEMYSŁU I HANDLU W REPUBLICE FEDERALNEJ NIEMIEC

Niemieckie Izby Przemysłu i Handlu (IPH) są samorządnymi organami gospodarki przemysłowej. Każde przedsiębiorstwo wpisywane do rejestru handlowego staje się automatycznie członkiem właściwej ze względu na położenie terytorialne izby i wnosi obowiązkowe składki członkowskie. Rzemiosło, zakłady rolne i tzw. wolne zawody są zorganizowane we własnych izbach. Obowiązkowe członkostwo wszystkich przedsiębiorstw jest zapisane w statucie IPH, zapewnia niezależność izby jako osoby prawnej prawa publicznego. Obecnie istnieją w Niemczech 83 izby różnej wielkości. Niemiecki Kongres Przemysłu i Handlu jest organizacją naczelną izb. Izby reprezentują całość gospodarki, a więc handel, przemysł i sektor usług na poziomie regionalnym. To różni je od licznych związków branżowych. Do zadań izby nie należą problemy polityki taryfowej, które znajdują się w gestii związków pracodawców. Niemiecki Kongres Przemysłu i Handlu reprezentuje interesy globalne

niemieckiej gospodarki w stosunku do Rządu Federalnego i Komisji Wspólnoty Europejskiej w Brukseli.

Do najważniejszych zadań izby należy:

- obrona globalnego interesu wszystkich firm należących do izb;
- doradztwo państwa i władz poprzez propozycje, opinie i raporty;
- ustosunkowywanie się do projektów ustaw;
- popierania rozwoju gospodarczego w regionie;
- prawo zgłaszania sędziów prawa handlowego i sędziów hono-

rowych;

- organizacja rzeczoznawstwa;
- zwalczanie nieuczciwej konkurencji;
- obserwacja zjawisk gospodarczych i statystyka;
- kształcenie zawodowe i organizacja egzaminów;
- doksztalcanie;
- przeprowadzanie egzaminów dla rzeczoznawców;
- wystawianie wierzytelności i zaświadczeń, np. w handlowych kon-

taktach międzynarodowych.

Izby traktowane są wyraźnie jako instytucje usługodawcze w stosunku do swoich członków. Doradzają, informują i pośredniczą we wzajemnych kontaktach. Usługi te są kierowane do małych i średnich przedsiębiorstw.

Aby móc sprostać zadaniom, izby dysponują szerokim spektrum gromadzenia, opracowywania i przekazywania informacji. Wydają miesięcznik, przygotowują broszury i poradniki, oferują własne banki danych, poszukują informacji w zewnętrznych bankach danych, organizują zebrania informacyjne i doskonalenie zawodowe.

2. PRZEGLĄD BIBLIOTEK DZIAŁAJĄCYCH PRZY IZBACH PRZEMYSŁU I HANDLU

Nie wszystkie Izby dysponują samodzielnymi bibliotekami. Z przeprowadzonej w 1991 r. ankiety wynika, że 54 z 83 istniejących izb (65%) posiada bibliotekę. Jednakże nie jest pewne, czy chodzi tu o jednostki samodzielne organizacyjnie z profesjonalną administracją, czy tylko o prosty zbiór książek. Prawie połowa bibliotek należy do działu zarządzającego, jedna trzecia zaś do działu informacyjnego.

Część bibliotek (ok. 44%) jest organizacyjnie ściśle powiązana z registraturą. Biblioteki różnią się znacznie pod względem wielkości. Jedynie 10% z nich dysponuje zbiorem ponad 40.000 tomów. Do tej grupy zaliczają się biblioteki działające przy Izbach w Hamburgu, Kolonii. Frankfur-

cie nad Menem i Monachium. Dysponują one również bogatymi zbiorami historycznymi. Największą bibliotekę liczącą 100.000 tomów posiada IPH we Frankfurcie nad Menem, tuż za nią plasuje się Commerzbibliothek przy Izbie Handlowej w Hamburgu. Prawie 60% bibliotek ma jednak zbiory liczące mniej niż 10.000 woluminów.

Godna uwagi jest też struktura zatrudnienia w tych bibliotekach. Ponad połowa bibliotek (54%) podaje w ankiecie, że ich izby nie zatrudniają stałego pracownika, lecz praca w bibliotece traktowana jest jako zajęcie uboczne. Odnosi się to z reguły do bibliotek, które są powiązane z registraturą. W około jednej trzeciej bibliotek jest zatrudniony jeden lub więcej pracowników. Tylko część kadry ma fachowe wykształcenie, inni zaś w pionach administracyjnych i biurowych.

Biblioteki działające przy izbach nie zawsze mają charakter publiczny. Z dwóch trzecich odpowiedzi na ankietę wynika, że użytkownicy mogą z nich korzystać w każdym czasie lub po wcześniejszym uzgodnieniu. Warunki lokalowe nie pozwalają w wielu przypadkach na zbyt intensywne korzystanie z pomieszczeń bibliotecznych. Wiele bibliotek jest usytuowanych niezbyt korzystnie, często muszą się zadowolić lokalami, których położenie jest niewygodne dla użytkowników. Wypożyczanie literatury jest możliwe tylko w nielicznych z nich. Przede wszystkim są one odwiedzane przez studentów. Nie prowadzi się jednak dokładnych statystyk dotyczących ich wykorzystania.

Przeważająca część bibliotek prezentuje swoje zbiory w ustawieniu wygodnym dla użytkownika wg grup tematycznych. Jednak wiele bibliotek przechowuje książki w magazynach. Duża część aktualnej literatury znajduje się w wielu izbach w formie tzw. bibliotek podręcznych w poszczególnych działach specjalistycznych.

Tylko połowa bibliotek posiada centralne katalogi kartkowe autorskie i tytułowe. Częściej spotyka się katalogi przedmiotowe niż katalogi hasłowe lub systematyczne. Nie jest jeszcze regułą zastosowanie komputerów. W chwili obecnej jedynie 10 bibliotek stosuje program banku danych przynajmniej do katalogowania. Cztery z nich wprowadzają tzw. „zintegrowany program biblioteczny”, który łączy gromadzenie, katalogowanie i wypożyczanie. Prowadzone są starania w celu wybrania uniwersalnego programu banku danych dla wszystkich bibliotek. Rozbijają się one jednak o różne oczekiwania i możliwości poszczególnych izb.

Dostęp do zewnętrznych banków danych online nie jest obecnie możliwy w żadnej bibliotece. Nie istnieją też aktualne plany realizacji tego w przyszłości. Online jest w izbach zazwyczaj domeną działów naukowo-technicznych.

3. DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI PRZY IZBACH PRZEMYSŁU I HANDLU

Niejednorodność bibliotek działających przy IPH odzwierciedla się również w zakresie usług informacyjnych dla gospodarki przemysłowej. Szereg z nich ma licznych użytkowników zewnętrznych. Inne zaś spełniają głównie funkcję wewnętrzną biblioteki administracyjnej i wspierają w ten sposób zadania informacyjne i doradcze izb jako całości.

Spektrum usług obejmuje z reguły klasyczne obszary pracy biblioteki:

- udostępnianie literatury specjalistycznej;
- udostępnianie słowników, poradników i czasopism specjalistycznych,
- udzielanie informacji dotyczących konkretnych, indywidualnych problemów.

Biblioteki gromadzą literaturę ze wszystkich dziedzin działalności izby. Ich zbiory odzwierciedlają zatem aktualne potrzeby gospodarki, obejmujące:

- politykę gospodarczą;
- prawo handlowe i gospodarcze;
- prawo podatkowe i problemy celne;
- prawo zagraniczne;
- gospodarkę zagraniczną i informacje o innych państwach;
- politykę finansową i podatkową;
- politykę przewozową i problemy zagospodarowania przestrzennego;
- kształcenie i doskonalenie zawodowe;
- gospodarkę przedsiębiorstw;
- ochronę środowiska.

Szczególnie ważna jest oferta aktualnych leksykonów i czasopism z zakresu biznesu, a w szczególności:

- teksty ustaw i zarządzeń państwa i poszczególnych landów;
- teksty ustaw Unii Europejskiej;
- druki poszczególnych landtagów i ewentualnie również Bundestagu;
- prawnicze zbiory ustaw i postanowień;
- dane statystyczne;
- wykaz znaków towarowych;
- katalogi firm i produktów oraz inne księgi adresowe;
- katalogi targowe;

- poradniki prowadzenia interesów;
- wybór bieżących leksykonów specjalistycznych.

Ważne czasopisma gospodarcze i prawnicze, regionalne i ponadregionalne gazety są wyłożone do ogólnego wglądu. Niestety, nie zawsze są to aktualne numery, lecz egzemplarze, które wyszły z obiegu wewnętrznego.

Wiele bibliotek gromadzi również literaturę z zakresu gospodarki regionalnej. Są to np. druki jubileuszowe firm należących do danej izby, jak również inne materiały dotyczące historii przemysłu regionalnego. Wiele bibliotek jest więc ważnym źródłem wiedzy dla historyków.

Oczywiście biblioteki archiwizują publikacje swojej własnej izby, jak również piśmiennictwo wydane przez Kongres Przemysłu i Handlu.

Szereg bibliotek nie zadowala się tylko udostępnianiem książek i innych materiałów. Przy pomocy środków aktywnej pracy informacyjnej reklamują one usługi biblioteki. Miesięcznik wydawany przez izbę zamieszcza informacje o nowościach wpływających do bibliotek. Regularnie zestawiane listy nowych nabytków dla pracowników izb mają podobny cel.

Równolegle do tego, szereg bibliotek reklamuje swoje usługi. Redagują krótkie autoprezentacje w czasopiśmie wydawanym przez IPH. Reklamówki informują o ofercie usług oraz wskazują osobę odpowiedzialną za kontakty w bibliotece. Stałe i zmieniające się witryny wystaw prezentują warte oglądu rarytasy bądź też nowe nabytki. Stoiska z książkami podczas imprez doskonalących uzupełniają nie tylko omawiany materiał, lecz reklamują bibliotekę na zewnątrz.

Biblioteki działające przy izbach współpracują w ramach tzw. Koła Pracy Bibliotek które mają swoją siedzibę przy Niemieckim Kongresie Przemysłu i Handlu i stanowią główne forum wymiany doświadczeń oraz doskonalenia zawodowego. W ramach koła roboczego tworzy się „systematykę dla bibliotek IPH”, która powinna oszczędzić bibliotekarzom budowę własnego systemu udostępniania. Nowo założona grupa robocza rozwija również koncepcje skutecznego marketingu bibliotecznego.

Istnieją plany połączenia katalogów bibliotek, które pracują w systemie komputerowym w jeden narodowy katalog online. Projekt ten znajduje się jednak dopiero w fazie koncepcyjnej. Centralny katalog online jest pomyślany jako zasadniczy element „struktury informatycznej bibliotek”. Winien on wzmacniać wzajemną informację i komunikację oraz łączyć rozproszone zasoby bibliotek.

Na szczeblu lokalnym nie istnieje żadna współpraca instytucjonalna pomiędzy daną biblioteką i innymi bibliotekami spełniającymi podobne zadania.

4. PROBLEMY

Przegląd bibliotek wskazuje dobitnie, że nie zajmują one znaczącej roli w ofercie informacyjnej skierowanej do ludzi biznesu. Tylko nieliczne biblioteki są znanymi w regionie i uznanymi instytucjami zajmującymi się informacją gospodarczą.

Decydujące jest to, jaki pomysł na informację ma dana izba i czy biblioteka zajmuje w nim znaczącą rolę. Wadą wielu bibliotek jest to, że są one w pierwszym rzędzie prowadzone jako wewnętrzne jednostki administracyjne i archiwizujące, a mniej jako miejsca przekazywania informacji. Pokazuje to wyraźnie często występujące powiązanie biblioteki z registraturą. Tymczasem registratura opowiada się z reguły za pasywnym przechowywaniem informacji, a nie aktywnymi usługami.

Wielkość kadry biblioteki starczy właściwie w większości przypadków tylko na uporanie się z codzienną pracą administracyjną, nie pozwala więc na obsługę większego kręgu użytkowników.

W bibliotekach półpublicznych aktualna literatura znajduje się często w działach specjalistycznych. Biblioteka zaś dysponuje starszym i rzadko używanym piśmiennictwem, jak również materiałami, które nie dają się zakwalifikować do żadnego z działów. Powoduje to małą atrakcyjność takiej biblioteki.

Praca informacyjna dzielona jest w wielu izbach na działy specjalistyczne i tzw. centra informacyjne. Centra informacyjne są rozlokowane zazwyczaj przy wejściu do lokalu izby i posiadają oznakowanie przyciągające wzrok. Są one wyraźną częścią składową wizerunku izby i dlatego są otoczone jej szczególną troską. Oferują one m.in. aktualne publikacje wydawane przez daną izbę, jak również wykazy produktów i firm. Ale i tu istnieje niebezpieczeństwo, że biblioteki nie będą postrzegane jako równorzędne stanowiska informacyjne, co spowoduje, że nie otrzymają niezbędnego wyposażenia.

Zakres informacyjny Wspólnoty Europejskiej koncentruje się we wszystkich izbach w tzw. Europejskich Centrach Informacyjnych (EIC). Centra te doradzają nie tylko w sprawach Wspólnoty Europejskiej, ale gromadzą również obszerne piśmiennictwo Unii Europejskiej. Lecz w ten sposób biblioteka traci kolejny dynamiczny i ważny sektor. W każdym razie trzeba stwierdzić, że większość bibliotek nie jest w stanie ani kadrowo ani lokalowo podjąć się kolejnych zadań.

Podporządkowana pozycja bibliotek odzwierciedla się szczególnie w ofercie banków danych i w CD-ROM-ach. Te perspektywiczne media informacyjne mieszczą się zazwyczaj w innych działach izb, podczas gdy

biblioteka musi się zadowolić tradycyjną książką. Książki posiadają jednak mniejszą aktualność i szybko tracą atrakcyjność.

Tylko nieliczne izby zwracają z naciskiem uwagę na instytucję, jaką jest biblioteka. Bibliotekarzom pozostaje tylko konieczność prowadzenia marketingu na rzecz biblioteki, aby udowodnić sens jej istnienia oraz zaprezentować ofertę serwisową. Akcje takie są często podejmowane dopiero wtedy, gdy istnieje zagrożenie rozwiązania biblioteki.

5. ZAPOTRZEBOWANIE NA DZIAŁALNOŚĆ

Aby zdobyć, a następnie utrzymać ważne miejsce w informacji biznesowej, biblioteki jako część większych instytucji, którymi są izby, powinny spełniać następujące zadania:

a) biblioteka musi być znaczącą częścią składową struktury informacyjnej zarządzającej nią instytucji. Przez odpowiednie opracowania koncepcyjne kierownictwo biblioteki musi zwracać uwagę gremiom decyzyjnym odpowiednio wcześniej na znaczenie biblioteki dla informacji biznesowej. Ze względu na często trochę antykwaryczny wizerunek biblioteki mogłoby się bowiem zdarzyć, że zostałaaby ona pominięta podczas planowania, czemu należy zapobiec.

Zakłada się, że biblioteka jest w stanie zaprezentować swoją ofertę w dziedzinie informacji biznesowej oraz sposoby jej realizacji. Dla decydentów musi być jasne, że biblioteki mają wieloletnie doświadczenie w zakresie informacji. Jeśli pojęcie „biblioteka” wywołuje niekorzystne skojarzenia (np. że jest to instytucja przestarzała) należy zrezygnować z używania tego pojęcia;

b) biblioteka winna być tożsama z centrum informacyjnym. Łączy ona posiadane źródła informacji, co zapobiega potrzebie kwerend w różnych miejscach. Za pomocą takiego połączenia źródeł informacji można odpowiedzieć precyzyjniej na wszelkie pytania,

c) nie jest też obojętne ulokowanie biblioteki w firmie. Winno ono na tyle ile to tylko możliwe, sprzyjać jak najlepszemu spełnianiu oczekiwań użytkownika. Punkt informacyjny oraz zbiór aktualnych leksykonów i czasopism winny znajdować się możliwie blisko wejścia,

d) biblioteka powinna być nowoczesna i nie może się ograniczać tylko do tradycyjnych mediów takich jak książka. To oczywiste, że biblioteka winna posiadać podstawowe zbiory na CD-ROM-ach i dysponować dostępem do banku danych, tak aby można było szybko udzielić pierwszych informacji.

Katalogowanie online i administrowanie czasopismami za pośrednictwem komputerów są niezbędne dla skutecznej pracy biblioteki. Pierwszym krokiem winno być pogrzebanie z należną czcią tradycyjnego katalogu kartkowego. Wymaga to również od bibliotekarzy, pozbycia się załamowań w stosunku do nowoczesnego przetwarzania informacji. Muszą oni doskonalić się w tej dziedzinie. Bibliotekarz winien wiedzieć, dokąd zmierza nowoczesna technologia i jaki może mieć wpływ na jego pracę,

e) bibliotekarze muszą uwolnić się od tradycyjnych wyobrażeń o swoim zawodzie. Nie wystarcza już pasywno-administracyjny stosunek do informacji. W zakresie informacji biznesowej chodzi szczególnie o to, aby biblioteka aktywnie wychodziła do użytkownika z nowinkami i specjalną ofertą. Serwis musi być przy tym szybki, elastyczny i niebiurokratyczny,

f) konieczne jest dobre doradztwo. W tym celu winno być prowadzone stałe badanie rynku. Wyniki tych badań muszą wpływać na politykę informacyjną i gromadzenia zbiorów, aby nawet małe zasoby uczynić bardzo efektywnymi.

Jeśli w wyniku tego działania okaże się, że pewne działy tematyczne znajdujące się w zbiorach biblioteki nie funkcjonują na rynku, należy je drastycznie zredukować. Niewykorzystane zbiory w magazynach są de facto zbiorami bezwartościowymi. Funkcja archiwistyczna biblioteki winna pozostać nienaruszona, ale trzeba ją ograniczyć do jasno zdefiniowanych dziedzin,

g) biblioteka nie może „wszystkiego wiedzieć i mieć”. Dobrze, jeśli można użytkownikowi wskazać dalsze miejsca, gdzie on otrzyma informację. Ważne jest przy tym, aby znać infrastrukturę informacyjną regionu i dbać o niebiurokratycznie działającą sieć wzajemnego wspierania się.

SUMMARY

German Chambers of Industry and Commerce are organizations of economic self-management in industry. Obligatory membership of all companies is provided for in the statutes of the Chambers of Industry and Trade. The supreme body is the German Congress of Industry and Trade.

According to the current data, 65% of the Chambers have libraries and 10% of the libraries possess resources in excess of 40,000 volumes. These are the libraries of Chambers of Industry and Commerce in Hamburg, Cologne, Frankfurt and Munich. The biggest resources are in the library in Frankfurt/Main (190,000 volumes).

Only 10 libraries use databases for cataloguing. Four of them have installed an integrated library system combining acquisitions, cataloguing and circulation functions.

Such libraries specialize mainly in providing access to data in the following areas:

- economy and economic policy,
- commercial and economic law,
- tax law,
- customs regulations,
- international law,
- information on the economy of other states,
- financial and tax policy,
- staff training and development,
- environment protection.

Information services are provided by specialist departments and the so- called information centers. They draw on the data of the European Communities and literature of the European Union.

BIBLIOTEKA KRAJOWEJ IZBY GOSPODARCZEJ JAKO ŹRÓDŁO WIEDZY DLA BIZNESMENÓW. STAN AKTUALNY I KIERUNKI ROZWOJU

O pomyślnym rozwoju gospodarczym we współczesnym świecie decyduje w dużej mierze szybki dostęp do informacji. Ma to duże znaczenie zwłaszcza dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w warunkach silnej konkurencji na rynkach zagranicznych.

W celu wspomaganie i promowania krajowej przedsiębiorczości na terenie Polski, jak również za granicą, przed czterema laty powołano Krajową Izbę Gospodarczą (KIG). Jej głównym zadaniem jest tworzenie podstaw organizacyjnych i finansowych samorządu gospodarczego kraju, jak również:

- reprezentowanie interesów środowisk gospodarczych wobec rządu oraz centralnych i lokalnych organów administracji państwowej;
- upowszechnianie nowych uregulowań prawnych dotyczących gospodarki;
- prezentowanie administracji państwowej stanowiska środowisk przemysłowych w różnych dziedzinach gospodarki;
- opiniowanie projektów przepisów prawnych;
- wspomaganie przedsiębiorczości gospodarczej;
- promowanie polskiej gospodarki za granicą, organizowanie krajowych i zagranicznych targów i wystaw;
- organizowanie misji handlowych w kraju i za granicą.

Krajowa Izba Gospodarcza jest członkiem Stowarzyszenia Europejskich Izb Przemysłowych EUROCHAMBERS.

KIG łączy także współpraca bilateralna z wieloma krajowymi izbami przemysłowo-handlowymi, np. z Zrzeszeniem Francuskich Izb Przemysłowo-Handlowych, także holenderskich, austriackich i wielu innymi.

Ważną rolę w działalności Krajowej Izby Gospodarczej stanowią kursy i szkolenia związane tematycznie z zainteresowaniami środowisk

gospodarczych. Dominujące tematy szkolenia to: marketing, zarządzanie i finanse.

W KIG można legalizować dokumenty handlowe, otrzymać karnety ATA umożliwiające warunkową odprawę celną oraz świadectwa pochodzenia towarów upoważniające posiadacza do ulg celnych. Przy KIG działa sąd arbitrażowy, który rozstrzyga spory pomiędzy podmiotami gospodarczymi — krajowymi i zagranicznymi. W KIG prowadzone jest również poradnictwo prawne z zakresu systemów prawnych w Polsce i w innych krajach.

Duże znaczenie ma działalność pracy KIG. Wydawane są periodyki takie jak „Rynki Zagraniczne” oraz informatory, biuletyny i przewodniki dotyczące życia gospodarczego Polski i innych krajów.

Jednym z najważniejszych kierunków pracy KIG jest działalność informacyjna podporządkowana tym wszystkim nadrzędnym celom.

Specjalistyczna Biblioteka Izby jest największą tego typu placówką w kraju. Powstała wraz z utworzeniem PIHZ w 1949 r., przejmując część zachowanego księgozbioru przedwojennej Izby Przemysłowo-Handlowej, np. roczniki międzywojenne Dziennika Urzędowego i Monitora Polskiego, pozycje dotyczące działalności izb handlowych w latach 1918-1939 oraz szereg innych publikacji. Od 1949 r. w Bibliotece jest gromadzony i aktualizowany księgozbiór zgodnie z wytycznymi Dekretu działalności PIHZ. Tak więc Biblioteka KIG jest kontynuacją (z przerwą w latach 1939-1945) przedwojennej Biblioteki Izby Przemysłowo-Handlowej i Biblioteki PIHZ, działającej w latach 1949-1989. Jej potencjalni użytkownicy to członkowie 500 przedsiębiorstw w KIG, zrzeszonych w ponad 120 organizacjach regionalnych i branżowych. Pod kątem ich zainteresowań i potrzeb gromadzone i opracowywane są zbiory biblioteczne.

Największa liczba klientów biblioteki, to pracownicy reprezentujący małe i średnie firmy, pracownicy ośrodków ekonomicznych, dziennikarze, a także zagraniczni przedsiębiorcy i doradcy. Mogą oni korzystać z gromadzonego od 1949 r., a więc od chwili utworzenia biblioteki, bogatego księgozbioru (ok. 25 tys. wol.) oraz zbioru czasopism (ok. 20 tys. wol. roczników) z zakresu gospodarki światowej i handlu zagranicznego.

Na szczególną uwagę zasługują:

— bogate zbiory statystyk z poszczególnych krajów i organizacji międzynarodowych, tj. ONZ, EWG/UE, FAO, MFW, GATT, BŚ itp. — w tym: Aussenhandel. Analytische Übersichten, CST., Export, Import;

— Basic Statistic of the Community;

— Energiestatistik;

- General Report of the Activities of the European Community;
- EFTA Trade;
- European Free Trade Association;
- International trade (GATT);
- General Agreement on Tariffs and Trade Basic instruments and selected documents;

Publikacje OECD:

- Agricultural policies, markets and trade;
- Annual reports on consumer policy in OECD member countries;
- Energy balances of OECD countries;
- Energy statistics;
- National Accounts of OECD countries;

Publikacje ONZ:

- Demographic yearbook;
- Energy statistics yearbook
- Industrial statistics yearbook
- Industrial Trade Statistics yearbook;
- Handbook of international Trade and Development Statistics;
- Trade development report, report by the secretariat of the

UNCTAD;

- UNCTAD Commodity yearbook;
- FAO production yearbook;
- FAO trade yearbook;

Trzeba także wymienić opracowania, takie jak:

- International Standard Industrial Classification of All Economic

Activities;

- Nomenclature For The Classification of Goods in Customs Tariffs;
- Trade Information Classification wyd. International Trade Centre;
- publikacje z dziedziny ekonomii, prawa, marketingu, techniki

handlu zagranicznego, obrotu gospodarczego, inwestycji;

— poszukiwane źródła informacji — p.w. książki adresowe i monograficzne opracowania poszczególnych krajów;

— bogaty zbiór wydawnictw zawierających adresy i informacje o firmach w poszczególnych krajach, stanowiący podstawę do przygotowania (jest to usługa płatna, świadczona przez bibliotekę na zlecenie) zestawień adresów i informacji o firmach;

- pełny zbiór przepisów EWG/UE;
- komplety przepisów i ustaw krajowych i zagranicznych;
- publikacje z zakresu techniki organizacji przedsiębiorstwa i działalności gospodarczej oraz handlu zagranicznego;

- opracowania rynkowe i marketingowe;
- publikacje statystyczne, cenowe, celne itp.;
- publikacje izb handlowo-przemysłowych;
- raporty firm i korporacji międzynarodowych;
- raporty Międzynarodowej Izby Handlowej (ICC).

Zbiory aktualizowane na bieżąco, zgodnie z rezultatami analizy popytu, obecnie uporządkowane są w sposób tradycyjny, tzn. czytelnicy poszukują potrzebnych im informacji, posługując się kilkoma katalogami: alfabetycznym, geograficznym, organizacji międzynarodowych, publikacji KIG.

Czytelnicy mają możliwość korzystania również z odpłatnych usług bibliotecznych, takich jak:

- wykonywanie kserokopii z publikacji znajdujących się w zbiorach biblioteki;
- wyszukanie na zlecenie adresów firm krajowych i zagranicznych;
- opracowanie na zlecenie zestawień statystycznych i bibliograficznych;
- sprzedaż publikacji KIG.

Oprócz biblioteki w Warszawie KIG posiada 20 małych bibliotek regionalnych, znajdujących się w 20 oddziałach Izby. Zgromadzony w tych bibliotekach zbiór dokumentów jest ukierunkowany na potrzeby regionalnego biznesu.

Informacje, których zainteresowany nie uzyska w bibliotece regionalnej, może otrzymać faksem z biblioteki KIG w Warszawie. Trzeba zauważyć, iż biznesmeni, poszukujący informacji, często nie bardzo potrafią sobie poradzić ze specyfiką pracy w bibliotece, tak więc pracownicy biblioteki przygotowując dla tych osób pełną informację, opracowują gotowe zestawienia i wyciągi, są zmuszeni poświęcić tej grupie czytelników więcej uwagi niż na przykład udostępnić poszukiwane przez nich źródło.

W Bibliotece KIG w Warszawie zatrudnionych jest 6 pracowników, 3 osoby mają wyższe wykształcenie, pozostałe 3 pomaturalne, kierunkowe. Biblioteki w oddziałach Izby są obsługiwane przez pracowników innych działów, jest to ich dodatkowy obowiązek.

Struktura organizacyjna biblioteki w Warszawie ma charakter układu funkcjonalnego zgodnie z przebiegiem procesów bibliotecznych i obejmuje: gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i udostępnianie.

Najważniejszą komórką usługową jest czytelnia biblioteki, w której realizuje się również wypożyczenia międzybiblioteczne.

Niezależnie od podziału funkcjonalnego wszyscy pracownicy biblioteki świadczą usługi informacyjne w dowolnym czasie i w dowolny sposób.

Działalność biblioteki opiera się na systematycznej analizie popytu, czyli ustalaniu oczekiwań użytkowników i sponsorów.

Zadania i dyspozycje do realizacji wydawane są Bibliotece przez:

- 1) kierownictwo KIG i komórki organizacyjne Izby,
- 2) członków KIG,
- 3) administrację państwową i ośrodki informacji gospodarczej.

Biblioteka jest zlokalizowana w gmachu KIG, usytuowanym w centrum Warszawy, miejsce lokalizacji jest bardzo korzystne, pozwala na szeroką dostępność biblioteki zarówno użytkownikom z Warszawy, jak i z całej Polski. Biblioteka jest dostępna dla wszystkich zainteresowanych.

Ten tradycyjny sposób gromadzenia i udostępniania informacji zaczyna być niewystarczający w dobie powszechnej komputeryzacji. Pojawia się konieczność automatyzacji prac bibliotecznych.

Już w tej chwili biblioteka zaczyna gromadzić i przechowywać elektronicznie informacje (na CD-ROM-ach i dyskietkach), gromadzone zbiory stają się multimedialne, tak więc planuje się wprowadzenie zintegrowanego systemu bibliotecznego, ukierunkowanego na innowacje i szybkość usług, a także świadczenie usług wysokiej jakości.

I choć droga do stworzenia biblioteki wirtualnej jest jeszcze daleka, to już planujemy wprowadzenie systemu jak najbardziej otwartego, uniezależnionego od platformy sprzętowej, który w zależności od potrzeb, będzie miał możliwość rozbudowy i współpracy w sieci. Dążymy również do tego, aby był to system jak najefektywniejszy, wykorzystywany nawet przez czytelników mających małą wiedzę z zakresu komputeryzacji, aby spełniał takie funkcje, jak: gromadzenie, katalogowanie, wyszukiwanie (OPAC), udostępnianie, gromadzenie wydawnictw zwartych, gromadzenie i opracowanie czasopism, wypożyczanie międzybiblioteczne, wymiana danych z- i do- innych systemów oraz aby miał generator raportów (wydruków statystycznych).

Po analizie aktualnych potrzeb i możliwości innowacyjnych wybrany został program TINLIB firmy Information Managment and Enginnering (IME) z Londynu. Będzie on wdrażany w bibliotece KIG.

Spodziewamy się, że automatyzacja będzie miała korzystny wpływ na cały system prac bibliotecznych, że umożliwi szybszy, lepszy i pełniejszy dostęp do informacji, że korzystnie wpłynie na strukturę wydatków w budżecie Biblioteki.

Biblioteka KIG (mamy taką nadzieję), będzie się rozwijała w kierunku uniwersalnej agencji usługowej z wyspecjalizowanym w poszczególnych dziedzinach personelem i wyspecjalizowanymi zasobami informacji — uniwersalnym programem danych dla wszystkich bibliotek izb przemysłowo-handlowych i dla innych struktur samorządu gospodarczego w kraju. Sądzimy, że stanie się niezbędnym instrumentem pracy biznesmenów, mających ambicje, aby ich firma była konkurencyjna, nie tylko na małym, regionalnym podwórku, ale aby dorównywała standardom światowym.

SUMMARY

The Polish Chamber of Commerce (KIG) was called into being in order to support and promote commercial undertakings in Poland and abroad KIG is the member of the Association of European Chambers of Industry and Commerce - EUROCHAMBERS.

The Special Library at KIG is the biggest library of this type in the country; it was established in 1949 when it took over the collections of the Chamber of Industry and Commerce that existed until 1939.

The collections of the Library embrace among others:

- statistical data from individual countries and international organizations: UN, EU, FAO, IMF, GATT, World Bank etc.,
- Basic Statistics of Community,
- Energiestatistik,
- EFTA Trade.

KIG has 20 smaller-size regional libraries. Their collections are adjusted to the needs of the region.

For data storage and data entry CD-ROMs are used. The programme of automation of the library envisages at a later stage the use of the TINLIB system of the London-based company IME.

Uczestnicy Sympozjum podczas spotkania towarzyskiego przy lampce wina reńskiego i kameralnej muzyce, w za-
bytkowym pałacu w Buku Kamieńskim, Oddziale Książnicy Pomorskiej

IV.

POTRZEBA INTEGRACJI I KSZTAŁCENIA

POTRZEBA MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY W OBSŁUDZE INFORMACYJNEJ BIZNESU

1. NOWA ROLA BIBLIOTEKI

Tradycyjna rola bibliotek polegająca na gromadzeniu i udostępnianiu książek, periodyków oraz innych źródeł informacji, traktowanych jako „uniwersalna wiedza” lub „dziedzictwo ludzkości” — zmienia się w sposób radykalny. W czasach gdy publikuje się więcej książek i różnego rodzaju materiałów, niż łącznie od momentu wynalezienia druku; kiedy pojawia się zarazem nowa technika oferująca dostęp do tej ogromnej kolekcji wiedzy — dynamicznie zwiększa się zakres usług bibliotekarskich. Równocześnie zmienia się rola bibliotekarza; rosną jego profesjonalne obowiązki, a wraz z nimi przekształca się jego zawodowe środowisko.

Ta wprowadzająca uwaga zaczerpnięta została z publikacji Lappa i Neubauera. Odwołujemy się do ich opinii, ponieważ autorzy ci postawili ważne pytanie: „Czy dysponujemy właściwą, współczesną koncepcją biblioteki”?¹

Aby na tak sformułowane pytanie dać trafną odpowiedź, trzeba przede wszystkim wiedzieć, które potrzeby oraz jakie źródła informacji mają dziś priorytetowe znaczenie. Większość informatyków i bibliotekoznawców reprezentuje opinię, iż do tak szybko zmieniających się współczesnych i perspektywicznych zadań, biblioteki muszą się jeszcze sposobieć.

¹ Por. E. Lapp, W. Neubauer: *Information und Kommunikation in der naturwissenschaftlich — technischen Forschung. Monographien des Forschungszentrums Jülich*. Bd. 7/1992.

Respektując powyższe założenia, niezależny ośrodek konsultacyjno-badawczy „COMEDIA” zaproponował w 1991 r. przeprowadzenie na terenie Zjednoczonego Królestwa studialnych badań nt. „Przyszłość usług w bibliotece publicznej”. W następnym, 1992 r. do tak nakreślonego tematu włączono² 20 bibliotek angielskich. Rezultaty badawcze, jakie wówczas uzyskano, jednoznacznie wskazywały na wysoką ocenę bibliotek publicznych stanowiących dla lokalnych społeczności tzw. miejsce bezpieczne. Zazwyczaj placówki te były postrzegane jako terytorium politycznie neutralne, „demokratyczne”, otwarte dla wszystkich. Biblioteki uznano za przestrzeń, w której przekracza się granicę pomiędzy nauką bądź uczeniem się, a zabawą; gdzie przenika się pożyteczne spędzanie czasu z intelektualną rozrywką.

Nie są to zapewne oceny, z których można wyprowadzić jednoznaczny wniosek o gotowości bibliotekarskiego tradycjonalizmu do szybkiej modernizacji. Podkreślano jednakże, iż w zestawieniu z rosnącą komercjalizacją kultury i nowymi technikami przekazu, repertuar intelektualno-społecznego oddziaływania bibliotek będzie się zmieniał. Uznano, iż zbliża się moment, gdy tradycyjną rolę biblioteki publicznej, azylu spokojnych intelektualnych rozważań, skorygują nowe wymagania. Już dziś rysują się one w koncepcjach uniwersytetu trzeciego wieku, w ekspansji nowoczesnej techniki obsługi czytelników oraz ich nietradycyjnych oczekiwaniach i żądaniach. Ta przyszłościowa wizja zawiera się w pytaniu: czy ludzie będą przychodzić do bibliotek, czy też biblioteki przyjdą do ludzi?

2. TECHNIKA INFORMACYJNA I JEJ ZASTOSOWANIE

Biorąc pod uwagę powszechnie stosowany podział na biblioteki publiczne, akademickie i specjalistyczne, można przypuszczać, iż w przyszłości podział ten będzie powoli zanikał. Symptomy, być może nie tak odległej, unifikacji, są już dostrzegalne, zwłaszcza w sposobach udostępniania zbiorów i ciągłych ułatwieniach w docieraniu do bibliotecznych zasobów, nawet tych najbardziej oddalonych w geograficznym wymiarze.

Opinię powyższą często kojarzy się z nowoczesnym rozwojem bibliotek w skali międzynarodowej; w ich niemal globalnej współpracy. Oczywiście, mowa tu o spójnych systemach informacyjnych, a te przecież są już dostępne nie tylko w największych renomowanych pla-

² *Comedia Working Papers. The Future of Public Library Services. Working Paper 1. Key Themes and Issues of the Study 1993. p. 5.*

cówkach współczesnego świata. Być może przejawy tej nowoczesności najbardziej dostrzegalne są w Anglii, RFN, Francji i Stanach Zjednoczonych. Tam też najwcześniej biznes wpłynął na szeroko rozumiany rynek informacyjny, stwarzając z kolei nowe pole działalności usługowej bibliotek.

Gwoli ścisłości, międzynarodowa współpraca tych instytucji w sprawach związanych z biznesem, handlem, wymianą gospodarczą itp. pojawiła się znacznie wcześniej niż odpowiednie europejskie struktury polityczne. Stąd też „rola informacji jako decydującego źródła sukcesu w biznesie”, była już od dłuższego czasu przedmiotem rozważań profesjonalistów bibliotecznych. Jednakże dopiero w połowie lat osiemdziesiątych, problematyka ta stała się obszarem zainteresowań bibliotek³. Tak było w Anglii, lecz podobne procesy dały się zauważyć i w innych krajach o rozwiniętej infrastrukturze ekonomiczno-gospodarczej.

Druga połowa lat osiemdziesiątych była okresem ożywionych dyskusji koncentrujących uwagę na modelowym kształcie instytucji bibliotecznych, choć już wtedy pojawiły się obawy przed dominacją czynnika technicznego, wysoce wyspecjalizowanego i zarazem rugującego uniwersalizm bibliotek. Z perspektywy dnia dzisiejszego widać, iż obawy te nie były bezpodstawne. Technicystyczne zapędy dały o sobie znać zwłaszcza we Francji i RFN. Tu szczególnie głośno wyrażano opinię, iż wiele posunięć organizacyjnych dotyczących bibliotek, podejmowanych jest tak, „jakby technika informacyjna była celem samym w sobie”. Tendencje takie dostrzeżono w niektórych publikacjach instruktażowych Niemieckiego Ministerstwa Gospodarki (Bundesministerium für Wirtschaft) oraz Ministerstwa Badań i Technologii (Bundesministerium für Forschung und Technologie). W jednej z broszur sygnowanych przez te urzędy zatytułowanej: *Perspektywiczna koncepcja techniki informacyjnej* (wyd. 1989 r.) zalecano m.in. aby: „Wszystkie instytucje edukacyjne, tj. szkoły, uniwersytety, ośrodki kształcenia zawodowego oraz placówki zajmujące się kształceniem ustawicznym — bazowały na technice informacyjnej oraz przysposabiały do stosowania tej techniki ludzi w każdym wieku i o różnym poziomie wykształcenia”⁴.

³ Simon/Abell, *In Librarianship and Transformation Work Worldwide*, London, Bouker-Saur 1991, 47 p.

⁴ *Zukunftskonzept Informationstechnik. Der Bundesminister für Forschung und Technologie, Der Bundesminister für Wirtschaft. Zusammenfassung 1989*, 320 p.

W innym fragmencie przytoczonej publikacji, zwrócono uwagę na konieczność zintensyfikowania prac badawczych dotyczących techniki informacyjnej. Uznano za niezbędne ich skoordynowanie z planowaną przebudową infrastruktury informacyjnej instytutów badawczych, uniwersytetów, jak też samych przedsiębiorstw — pośród których, jak stwierdzono: „promocją powinny być objęte średnie oraz małe firmy”.

Śmiało i ambitnie nakreślony program, wsparty dość okazałymi środkami finansowymi, przyniósł jednak ograniczone rezultaty. Jego wyjściowe planistyczne parametry dotychczas nie zostały bowiem w pełni wdrożone. Z danych zawartych w materiałach ministerialnych pt. *Program Informacji Zawodowej — 1990-1994* wynika np., iż przepływ informacji ekonomicznej w Niemczech zwiększył się z 2% w 1985 r. do 3% w 1989 r. Wprawdzie ciągle dostrzega się tendencję wzrostową, lecz tempo wzrostu trudno uznać za zadowalające. Znacznie dynamiczniej procesy te przebiegają w Stanach Zjednoczonych oraz w Anglii.

Problem informacji biznesowej ciągle więc nurtuje kręgi decydenckie RFN. Pod koniec lat osiemdziesiątych przystąpiono tu do realizacji kolejnego projektu badawczego, którego zadaniem było bardziej skuteczne zainteresowanie małych i średnich przedsiębiorstw wykorzystaniem nowych technik informacyjnych. Wyniki badań ponownie wykazały, iż realizacja żmudnie przygotowanych projektów dokonuje się z trudem. Według opinii ekspertów (m.in. prof. Schmidta z Hamburga) opublikowanych w 1992 r. tzw. punkty pośrednictwa informacyjnego były znowu wykorzystywane głównie przez kadrę akademicką, a nie przez biznesmenów bądź przedsiębiorców. Tymczasem to im właśnie stwarzano szansę posługiwania się tego typu informacją.

Na podobne kłopoty już w 1988 r. zwracał uwagę D. Horchler, dyrektor Izby Handlowej w Hamburgu. W swoim wystąpieniu na konferencji poświęconej usługom bibliotecznym dla przemysłu — akcentował on, iż zarówno średnie, jak i małe przedsiębiorstwa, decydujące o funkcjonowaniu niemieckiej gospodarki, nie uzyskiwały należytego serwisu informacyjnego, który mógł być oferowany przez izby handlowe oraz inne agencje⁵. Działo się tak, ponieważ potrzeby dyrektorów przedsiębiorstw różniły się z proponowanymi usługami informacyjnymi wyspecjalizowanych placówek. Stan powyższy uznano niemal za naganny, wychodząc z założenia, iż rosnąca konkurencja gospodarcza, wspomagana w innych krajach techniką informacyjną — może w przyszłości wyeliminować część niemieckich przedsiębiorstw z międzynarodowego rynku. Niektórzy

⁵ *Fachinformationsprogramm 1990—1994*. Der Bundesminister für Forschung... 1990, 210 p.

są nawet przekonani, że wiele obecnych, trudnych do przewyższenia zjawisk, osłabiających gospodarkę i handel RFN, ma swe źródło w błędach informacyjnych popełnionych w ubiegłym dziesięcioleciu.

Ale również i dziś, mimo różnych apeli i ostrzeżeń, małe i średnie przedsiębiorstwa RFN nie otrzymują należytych subsydiów przeznaczonych na rozwój techniki informacyjnej. Ta ważna, potencjalna klientela nadal pozbawiona jest więc efektywnego narzędzia pracy, a w ślad za tym i możliwości rzeczowej współpracy międzynarodowej. Istnieją wprawdzie budujące przykłady, świadczące o korzystaniu przez niektórych biznesmenów z techniki informacyjnej w skali międzynarodowej, lecz nadal nie jest to w RFN zjawisko powszechne.

3. NRD-owskie REMANENTY

Sytuacja, z jaką mamy do czynienia w RFN, uwarunkowana jest w dużej mierze niedawną przeszłością ziem na wschód od Łaby. Wszystkim powszechnie wiadomo, że bibliotekarstwo b. NRD — podobnie jak inne dziedziny życia społecznego — stało się w wyniku zjednoczenia ogniwem ogólnoniemieckiego systemu państwowego. Jednakże proces zrastania się tych, do niedawna zróżnicowanych, organizmów nie jest automatyczny, wymaga przebudowy struktur instytucjonalnych, zmiany przepisów prawnych, nowego ustawodawstwa itp.

Niewątpliwie w funkcjonowaniu bibliotek w b. NRD i w RFN można odnaleźć wiele podobieństw. Jednak rozwój tych instytucji w NRD przebiegał odmiennie, zwłaszcza w odniesieniu do placówek bibliotecznych funkcjonujących w przedsiębiorstwach i różnego rodzaju instytucjach państwowych. Istniała tu pewna dwutorowość wyrażająca się w tworzeniu na gruncie wymienionych instytucji zarówno bibliotek, jak i ośrodków informacji. Często ich zadania nie tylko krzyżowały się, lecz były niemal tożsame.

Jak wiadomo, w strukturze gospodarczej NRD zdecydowanie przeważały wielkie przedsiębiorstwa państwowe. Małe i średnie firmy należały do rzadkości. Nic dziwnego, że ośrodki informacyjne, a także biblioteki dużych przedsiębiorstw, uzyskiwały odpowiednie do ich gospodarczej rangi subsydia. Niestety, wszystkie tego rodzaju placówki zniknęły wraz z likwidacją tychże przedsiębiorstw. Dziś trudno odtworzyć nawet ślady ich międzynarodowej współpracy w dziedzinie informacji⁶. Trudne i zło-

⁶ Simon E., *The Demands on Information Services and Sources in East Germany*, W: European Business Information Conference Proceedings 1993, p. 113.

żone są też próby określenia rangi, zakresu, bądź rodzaju informacji, którą ośrodki te dysponowały.

Jak dotychczas, nie poczyniono żadnych starań by poznać przyczyny szybkiej likwidacji tego typu instytucji. Tymczasem wydaje się, że zbadanie różnorodnych aspektów ich funkcjonowania w dawnej NRD mogłyby pomóc w określeniu form, metod oraz sposobów informacyjnej obsługi biznesu w zjednoczonych Niemczech. Wiedza na powyższy temat mogłaby również skutecznie służyć koordynacji tej obsługi z działalnością bibliotek.

4. WSPÓŁPRACA Z EUROPĄ ŚRODKOWĄ I WSCHODNIĄ

Zmiany ustrojowe dokonujące się w Europie środkowo-wschodniej na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych wydatnie zintensyfikowały współpracę krajów postsocjalistycznych z Europą zachodnią. Otworzyły się nowe możliwości przepływu informacji. Towarzyszyła im coraz bardziej zwiększająca się wymiana literatury. Praktycznie zniknęły bariery utrudniające dostęp do informacyjnych źródeł. Zmalały trudności w pozyskiwaniu stypendiów, staży, w szkoleniu fachowców z krajów postsocjalistycznych, na Zachodzie Europy bądź w USA.

Możliwości powyższe w równej mierze odnoszą się do naszej profesji. Coraz częstsze jest przecież kontynuowanie przez bibliotekarzy Polski, Czech, Węgier, Bułgarii czy Rosji edukacji w placówkach bibliotecznych Niemiec lub Anglii. Istnieją pełne warunki do studiów na wydziałach bibliotekoznawstwa zachodnich uniwersytetów.

Jednakże wśród tak różnorodnych możliwości i ułatwień, nie pojawiło się niestety na gruncie bibliotekarskim — wzorem innych dziedzin — żadne przedsięwzięcie typu joint ventures. Być może przeszkodą są tu nie tylko bariery językowe, lecz także nikły zakres dotychczasowej współpracy tych placówek; ograniczanie jej do wymiany publikacji i sporadycznej, tzw. wymiany osobowej. Brak nadal tego, co najbardziej potrzebne: wielostronnego przepływu informacji.

Staje się to tym bardziej zagadkowe, gdyż swego czasu podjęto odpowiednie inicjatywy finansowane przez Wspólnotę Europejską w ramach DG 13. Polegają one na dwu- lub trójstronnej współpracy i obejmują tworzenie ogólnodostępnych zintegrowanych katalogów regionalnych. Inną formę współdziałania stwarza udostępnianie (przez pewien czas nawet bezpłatnie) krajom Europy środkowo-wschodniej baz danych Niemieckiego Instytutu Bibliotecznego.

Międzybiblioteczna współpraca będzie kontynuowana. W czerwcu 1995 r. Austriackie Stowarzyszenie Bibliotekarzy wspólnie z Niemieckim Instytutem Bibliotekarskim organizuje konferencję poświęconą dwu zagadnieniom: pierwsze z nich to: „Demokratyzm informacji, jej dostarczanie, a prawa obywatelskie i obowiązki publiczne”, drugie zaś odnosić się będzie do przedsiębiorstw typu joint ventures oraz sposobów dostarczania informacji biznesowej.

5. INFORMACJA BIZNESOWA W KRAJACH EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ

Główne trudności w pracy bibliotek krajów, które przeszły skomplikowaną fazę zmian społeczno-ustrojowych, związane są ze zmniejszonym wsparciem finansowym państwa. Wprawdzie i przed 1989 r. biblioteki tych krajów natrafiały na takie lub inne kłopoty, jednakże państwowy mecenat umożliwiał ich funkcjonowanie; mogły one liczyć na wsparcie sektora publicznego. Udostępniano środki na zakup nowości, płace personelu i eksploatację pomieszczeń. Placówki te odstawały natomiast — w stosunku do swych zachodnich odpowiedników — w standardach technicznych, a zwłaszcza w nowoczesnej elektronice, decydującej o sprawnej wymianie informacji międzybibliotecznej, w tym i międzynarodowej. Wydaje się, iż szczupła baza techniczna powodowała też konieczność zatrudniania zwiększonej liczby personelu.

Zmiany dokonujące się obecnie w bibliotekach tego obszaru są w jakiejś mierze uwarunkowane mechanizmami rynkowymi i przypominają sytuację, z jaką mają lub miały do czynienia takie placówki na Zachodzie. Rewelacyjne wydaje się to, iż zabiegając o zachowanie swoich funkcji, biblioteki w krajach postsocjalistycznych i w Rosji niekiedy szybciej opanowały nowe, specjalistyczne usługi, niż w swoim czasie czyniły to biblioteki niemieckie. Niektóre biblioteki w Polsce, Czechach, na Węgrzech, wykazały się całkiem skuteczną przedsiębiorczością. Stopień operatywności zależał tu w decydującej mierze od samego personelu, a zwłaszcza jego kierowniczej kadry. Bywało, że biblioteki publiczne w działalności usługowej wykazały większą aktywność, niż inne biblioteki.

Przykładem wyjątkowej operatywności jest zapewne międzynarodowa spółka biblioteczna służąca wymianie informacji, utworzona przez Bibliotekę Akademii Nauk w Pradze (Czechy) i Bibliotekę Publiczną w Kolonii (RFN).

Biblioteki krajów Europy środkowej przeżywają niewątpliwie okres intensywnego poszukiwania nowych ról i nowych możliwości usługowych. Daje temu świadectwo pierwsza polska publikacja dotycząca roli bibliotek w społecznościach lokalnych. Wiele danych w niej zawartych ilustruje

narastającą aktywność bibliotek w opanowaniu nowych form działania, łącznie z wykorzystaniem informacji służącej biznesowi.

Pośród wielu budujących przykładów odwołajmy się tylko do kilku. Należy tu wymienić inicjatywę Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie (Książnicy Pomorskiej) rozwijającej usługi informacyjne dla biznesu we współpracy z Biblioteką Hrabstwa Dorset w Wielkiej Brytanii. Szczeciński ośrodek informacji służąc miastu, znalazł właściwych mecenasów w lokalnych władzach administracyjno-samorządowych. Uzyskał też środki z funduszu Know How Fund z Wielkiej Brytanii.

Przykład powyższy wskazuje, iż obrana przez WBP w Szczecinie i jej dyrektora droga jest — po pierwsze — właściwa, a po drugie — prowadzi do wymiernych rezultatów. Będą one jeszcze bardziej wyraziste, gdy uczestnictwo szczecińskiej biblioteki w sieci HATRICES (Hrabstwo Dorset) nabierze rumieńców.

Akceptacja wzorca szczecińskiego w innych krajach ma jeszcze jeden pozytywny aspekt. Otóż, bibliotekarstwo brytyjskie szczeni się znacznym doświadczeniem w udzielaniu informacji biznesowej. Tradycje te sięgają lat dwudziestych. Powstały tu takie systemy informacyjne jak: SINTO, HERTIS i HATRICES. Większość z nich to wielofunkcyjne sieci obejmujące wszystkie typy bibliotek. Podstawowym warunkiem ich sprawnego funkcjonowania jest gwarancja dostępności do źródeł informacji i baz danych odpowiednich zbiorów.

Ciekawe i zarazem niespodziewane sukcesy towarzyszą rozwojowi usług informacyjnych w bibliotekach Rosji. Budujące są zwłaszcza projekty realizowane przez Naukowo-Techniczną Państwową Bibliotekę Rosji w Moskwie. Ośrodek informacji, który tu funkcjonuje, utworzony został przy wydatnej pomocy zagranicznych sponsorów. W ich opinii praca ośrodka, wykorzystującego współczesną technikę, zorganizowana jest na wysokim poziomie i odpowiada międzynarodowym standardom.

Wymieniona biblioteka jest partnerem FIZ w Karlsruhe (RFN) i w ten sposób ma zapewniony dostęp do ISTN. Już dziś wiadomo, że poszczególne ogniwa systemu obejmującego Rosję, będą w przyszłości stanowić czołówkę biblioteczną w tej części Europy. Przekonują o tym również prace prowadzone w Centralnej Bibliotece Technicznej w St. Petersburgu.

6. KONKLUZJE

Rozwój informacji biznesowej w skali międzynarodowej wymaga spełnienia kilku podstawowych wymagań. Najważniejszym czynnikiem decydującym o powodzeniu podjętych zamierzeń jest przeszkolony, fachowy personel. Jest to element ważniejszy niekiedy niż taka lub inna

generacja sprzętu komputerowego. Natomiast gwarancją sprawnej i rzetelnej informacji są odpowiednie bazy danych, gromadzące materiał informacyjny. Oczywiście jest, że bez możliwości dotarcia do baz, stają się one bezużyteczne dla tych, którzy nie dysponują sprzętem pozwalającym na przekaz i rejestrację żądanej informacji.

Niezbędna jest zatem komunikacja, zarówno w aspekcie ludzkim, jak i technicznym. Biblioteki, patrząc na ich potencjalne zasoby, nie tylko mogą, lecz wręcz muszą sprzyjać tak rozumianej komunikacji. Nie jest ona celem samym w sobie; jest narzędziem łączącym ludzi w globalnym wymiarze.

SUMMARY

Due to economic and social changes the traditional role of the library has become obsolete. Information technology has opened new fields of services, especially for business information. But new and specific services require networking, especially across countries. Information services for business and industry are not possible without close cooperation with other agencies, also those based abroad. Some examples are given of successful joint ventures in this area in the countries of Eastern and Central Europe.

The future of libraries will be determined by special services which they will make available to their users depending on their needs. Therefore, the role of libraries will change from that of a place providing access to material to an agency offering their customers tailor-made information services. Library users will ever more frequently look for consultancy and special services. Business information is of vital importance for building small and middle-sized enterprises in a market which is becoming more and more global.

GOBI — PROJEKT MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY BIBLIOTEK PUBLICZNYCH W ZAKRESIE INFORMACJI BIZNESOWEJ (krótki przegląd)

GOBI oznacza „Guided online Business Information” i jest nazwą projektu kilku europejskich bibliotek publicznych. Zgłoszony został do Komisji Wspólnoty Europejskiej w lutym 1993 r. Mimo że projekt nie odniósł jeszcze sukcesu — myślę, iż warto przedstawić jego główne idee.

Grupa bibliotek: 4 duże biblioteki publiczne 3 krajów — Danii, Holandii i Niemiec i 2 biblioteki specjalizujące się w patentach i statystyce (obie z Danii), utworzyły minispołeczność biblioteczną celem dostarczania informacji biznesowej dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Byliśmy przekonani, że istnieje niekwestionowana potrzeba rozwijania fachowego współdziałania opartego o nowoczesną technologię informatyczną i lepszą orientację w zasobach dostępnych w innych bibliotekach. Zastanawialiśmy się, jak poprawić usługi biblioteczne dla klientów korzystających z informacji biznesowej, poprzez rozszerzenie jej zakresu.

Klienci poszukujący informacji biznesowej korzystają z niej, jak dotychczas — w sposób ograniczony. Bardziej skuteczne — a to przewiduje program GOBI — byłoby przyłączenie online do sieci bibliotecznej, w której dostępne są zintegrowane zasoby różnych bibliotek. Klient powinien mieć bowiem dostęp zarówno do głównej bazy takiej, jak OPAC czy CD-ROM lokalnej biblioteki, oraz do baz pozostałych, a ponadto możliwość skontaktowania się z bibliotekarzem za pomocą „Online help”.

Dzięki temu obie strony, czyli: poszukujące informacji przedsiębiorstwo i asystujący bibliotekarz, mogłyby łatwiej wyszukać dane komunikując się i wzajemnie na siebie oddziałując. Ten wspomagany cykl wyszukiwania danych mógłby być kontynuowany w innej bibliotece

w przypadku, gdy wyczerpane zostaną możliwości informacyjne jednej z nich. Biblioteka bardziej wyspecjalizowana lub w innym kraju, posiadająca bliższe informacje na dany temat, mogłaby w ten sposób służyć znacznie większą pomocą.

Tak pomyślana współpraca umożliwi również wymianę innych typów informacji oraz dokumentów przez serwer GOBI, albo też za pomocą innych środków.

Dla osiągnięcia tych celów zamierzamy:

- zbudować serwer i sieci pomiędzy współpracującymi bibliotekami;
- zapewnić klientom dostęp do sieci;
- połączyć istniejące zasoby informacyjne w sieć i udostępnić je wszystkim użytkownikom;
- świadczyć specjalne usługi w sieci, umożliwiające użytkownikom spoza bibliotek i bibliotekarzom jednocześnie wyszukiwanie danych.

SUMMARY

GOBI is an acronym for "Guided Online Business Information" and is the name of the project of several European public libraries from Denmark, Holland and Germany. They will form a system serving small and medium- size businesses in Europe.

Thus designed interlibrary cooperation will allow for the exchange of information and documents via the GOBI server. The users of the system will have access both to central databases, as well as local databases of individual libraries on CD- ROM.

KSZTAŁCENIE W ZAKRESIE INFORMACJI DLA BIZNESU NA WĘGRZECH (Tezy)

Jestem docentem na Wydziale Bibliotekoznawstwa i Studiów Informacyjnych w Studium Szkolenia Nauczycieli. Nie pracuję w bibliotece, lecz zajmuję się przygotowaniem studentów do udzielania w ich przyszłej pracy zawodowej usług informacyjnych dla biznesu.

1. PIERWSZE PRÓBY WPROWADZENIA SŁUŻB INFORMACJI O BIZNESIE W WĘGIERSKICH BIBLIOTEKACH

Osoba, która podjęła na Węgrzech problem rozwijania służb informacyjnych dla biznesu w latach dziewięćdziesiątych była, Ibolya Billedi, przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Węgierskich. W 1990 r. przedstawiła ona program obsługi informacyjnej biznesu oparty o biblioteki. Program o nazwie IBI (Informacja o biznesie i przemyśle) miał być wsparty przez Brytyjski Fundusz Know-How. Wcześniejsze próby tworzenia specjalnych systemów informacyjnych czynione były wprawdzie przez współpracujące ze sobą od 1986 r. Stowarzyszenie Węgierskich Bibliotekarzy i Stowarzyszenie Bibliotek, jednak nie przyniosły spodziewanych rezultatów, gdyż przedsięwzięcie nie uzyskało niezbędnych funduszy. Próby te stanowiły jednak dobry punkt wyjścia do dalszych przedsięwzięć, zaś współpraca z Wielką Brytanią zaowocowała w 1992 r. organizacją pierwszych kursów i szkoleń na temat informacji dla biznesu na Węgrzech.

2. STAN INFORMACJI O BIZNESIE NA WĘGRZECH

Prace na powyższy temat zawarto w programie „Służba Informacji o Biznesie” (BIS). Jego realizację rozpoczęto jesienią 1992 r. z inicjatywy

Stowarzyszenia Bibliotekarzy Węgierskich. Ministerstwo Kultury i Szkolnictwa przeznaczyło na ten cel 1 mln forintów. We wdrażaniu programu uczestniczą biblioteki uniwersyteckie, regionalne, Narodowy Ośrodek i Biblioteka Informacji Technicznej, a także wydziały bibliotekoznawstwa Studiów Szkolenia Nauczycieli w Szombathely i Nyiregyhaza. Celem przedsięwzięcia jest m.in. przygotowanie przedsiębiorstw do korzystania z informacji o biznesie, możliwej do uzyskania w bibliotekach.

3. GŁÓWNE KIERUNKI POSZUKIWAŃ

a. Biblioteki regionalne i Centralna Biblioteka Uniwersytetu Budapeszteńskiego przeprowadziły badanie usług proponowanych przez firmy i instytucje pod kątem zapewnienia informacji o biznesie. Wyniki badania wprowadzono do bazy danych VI:TIPP-TAR. Ich zawartość jest regularnie aktualizowana. W kwietniu 1994 r. bazy dysponowały danymi z 244 instytucji. Korzystanie z danych nie nastręcza trudności. Przeszkolony fachowy personel ma do wyboru cztery możliwości głównego menu, ma dostęp do logicznego operatora AND ułatwiającego konfrontację informacji z różnych źródeł. W użytkowaniu bazy danych pomocny okazał się specjalny przewodnik.

b. W pracach, o których mowa, uczestniczy również Narodowy Ośrodek Informacji Technicznej. W ramach tej instytucji funkcjonuje baza danych o dokumentach, obejmująca bieżącą informację biznesową dostępną w bibliotekach. Jest ona zawarta w Microsis i nosi nazwę VIP-VIA.

4. SZKOLENIE

Materiały szkoleniowe propaguje głównie czasopismo „Tudományos és Muszaki Tájékoztató” („TMT”). Jest to periodyk specjalizujący się w dziedzinie informacji naukowej i zarazem zaspokajający potrzeby małych i średnich firm.

Podejmowane są i inne inicjatywy, również w skali międzynarodowej. W sierpniu 1992 r. odbyły się np. dwa jednodniowe kursy dotyczące informacji o biznesie, zorganizowane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Węgierskich i British Council. Prelegenci z Wielkiej Brytanii oraz węgierscy wykładowcy zaznajomili uczestników kursu z nowymi metodami korzystania z niektórych baz danych informacji biznesowej zawartej w CD-ROM.

W roku akademickim 1993/94 przeprowadzone zostały kursy nadobowiązkowe dla studentów. Obejmowały one słuchaczy czwartego roku i były organizowane przy udziale Studium Finansów i Księgowości z Zalaegerszeg. W pierwszym semestrze studenci zapoznani zostali z problematyką funkcjonowania przedsiębiorstw, w drugim zaś z teorią i praktyką służb informacyjnych.

Od początku 1993/94 r. uczestniczymy w DIALOG CIP (Program Szkolenia Klasowego). Zapewniamy sobie w ten sposób dostęp do baz danych online. W ciągu tego roku jednym z najbardziej regularnie otrzymywanych CD-ROM były Korporacje Standardowe i Poor's. Niestety, znacznie łatwiej jest tam znaleźć informacje o firmach w USA, bądź Kanadzie niż na Węgrzech.

W celu usprawnienia naszej infrastruktury informacyjnej po raz trzeci wystąpiliśmy z prośbą o włączenie Węgier do programu TEMPUS. Tym razem powiodło się i wkrótce będziemy omawiać szczegóły programu z naszymi partnerami, reprezentującymi szkoły bibliotekarskie Stuttgartu, Kopenhagi, Aberdeen oraz Mel Collier z Leicester.

SUMMARY

The first attempts to set up a system of business information in Hungary were made by the President of the Hungarian Librarians Association, Ibolya Billedi in the early 1990s. She put forward a proposal of a programme of information services for business IBI. The Programme received the support of the British Know- How Fund.

The next stage of the work on the development of business information services that has been implemented since Autumn 1992 is the programme Information Services for Business BIS. The programme is participated by regional (local) libraries, university libraries and the National Technical Information Centre and Library.

Intensive training programmes are taking place for librarians, among others within the framework of the DIALOG CIP Programme. Efforts are made to include Hungary in the international TEMPUS system.

INFORMACJA GOSPODARCZA I RZĄDOWA PROWADZONA PRZEZ BIBLIOTEKI NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA SZCZECIŃSKIEGO

I. TRWAŁY DORÓBEK BIBLIOTEK

Biblioteki, przede wszystkim publiczne, wykazują w toku polskich przemian wyjątkowo dużą stabilność. Zastanawialiśmy się, co legło u podstaw tej trwałej pozycji bibliotek. Sądzę, że częściową odpowiedź na ten temat dało międzynarodowe sympozjum, zorganizowane w 1991 r. w Książnicy Szczecińskiej.

Tematem tego sympozjum była działalność bibliotek na rzecz społeczności lokalnych. Bibliotekarze z 11 krajów próbowali wówczas odpowiedzieć na pytanie: jakie miejsce zajmują biblioteki wśród innych instytucji w swoim środowisku. Zainteresowanych odsyłam do lektury publikacji wydanej przez Bibliotekę Narodową, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Książnicę Szczecińską¹. Konkluzją wszystkich wypowiedzi i dyskusji — zaprezentowanych na sympozjum — było potwierdzenie wzrastającej roli bibliotek w społecznościach lokalnych.

Interesujące doświadczenie w tym zakresie przedstawiły biblioteki skandynawskie i brytyjskie. Już wtedy bibliotekarze z Europy środkowej i krajów nadbałtyckich sygnalizowali gwałtowne odchodzenie od modelu biblioteki upolitycznionej i konieczność poszukiwania przez te placówki swojego miejsca w społecznościach lokalnych.

Proces ten nie ominął również bibliotek naszego regionu. Do trwałych elementów ich działalności niewątpliwie należy zaliczyć:

1. Wspomaganie systemu edukacji na wszystkich poziomach kształcenia. Zjawisko to obserwujemy szczególnie wyraźnie na przykładzie

¹ *Biblioteka w społeczności lokalnej = Library in the local community.* Warszawa 1993.

naszego województwa. Porównajmy: całe szczecińskie środowisko akademickie, jeszcze pięć lat temu liczyło niespełna 13.000 studentów i pracowników naukowych, dziś tylko Uniwersytet Szczeciński, jedna z siedmiu wyższych uczelni Szczecina, posiada ponad 18.000 studentów oraz około 2.000 pracowników naukowych i pomocniczych. Prognozy na najbliższe dziesięć lat zakładają niemal podwojenie liczby studentów.

Współpraca bibliotek różnych typów w realizacji tego kluczowego zadania będzie więc jednym z dominujących kierunków działalności w najbliższych latach. W wielu środowiskach podkreśla się, że wiedza staje się jedną z wartości najbardziej pożądanых. Tym należy tłumaczyć duży wzrost liczby uczącej się młodzieży, również na odpłatnych studiach zaocznych.

Na przykładzie bibliotek publicznych obserwujemy także, że stają się one instytucjami edukacji ustawicznej, czyli jak to się u nas potocznie mówi „szkołami na całe życie”. Nie rozwijam tego tematu, bowiem wymaga on, jak sądzę, odrębnego i troskliwego potraktowania.

2. Współorganizowanie edukacji kulturalnej i zapewnienie szeroko pojętego uczestnictwa w kulturze. Biblioteki naszego regionu zajęły tu trwałe miejsce. Skorzystaliśmy wiele z doświadczeń bibliotek skandynawskich. Liczne nowo budowane placówki posiadają warunki do prowadzenia wystawiennictwa, imprez muzycznych i literackich. Przykładem może tu być Książnica Szczecińska, która posiada m.in. pinakotekę (wypożyczalnię oryginalnych dzieł sztuki), udostępniającą rocznie około 2.000 obrazów do ponad 600 tzw. domowych galerii, jeden z największych w Polsce zbiorów muzykaliów (ponad 60.000 jednostek), wido-tekę, dużą wypożyczalnię literatury pięknej. Książnica jest również organizatorem licznych wystaw, imprez artystycznych oraz literackich. Na uwagę zasługuje cykl wystawienniczy pod ogólnym hasłem: „Skarby kultury narodowej w zbiorach największych polskich bibliotek”. O działalności artystycznej wspominam w tym miejscu nieprzypadkowo, bowiem do organizacji tych imprez włączamy licznych sponsorów-biznesmenów. Na uwagę zasługuje też akcja przeprowadzona z bankami szczecińskimi pod hasłem: „banki na rzecz dziedzictwa kulturalnego Pomorza”. W wyniku tego przedsięwzięcia za uzyskane pieniądze zakupiliśmy cenne zbiory muzealne oraz wydaliśmy wspólny informator o bibliotece i bankach. W roku przyszłym planujemy wydanie informatora „Szczeciński biznes i kultura”.

3. Umacnianie bibliotek jako coraz bardziej liczących się ośrodków informacji. Obserwujemy wyraźne rozszerzenie się tej funkcji bibliotek. Sprzyja temu łatwość dostępu do nowych źródeł informacji, także za-

granicznych, szybkie wchodzenie na polski rynek zdobywczy światowej elektroniki, nowych mediów, oraz możliwość połączeń online z bankami danych na całym świecie. Niestety, nadal barierą są ograniczenia finansowe. W tej sytuacji ważna jest współpraca międzynarodowa i wzajemne wspomaganie bibliotek.

Wszystko, co zostało do tej pory zaprezentowane, zalicza się do tzw. tradycyjnych funkcji bibliotek. Odnosi się jednak wrażenie, że przez wielu jest to jednak mało doceniane. Nie bierze się pod uwagę faktu, że owa podstawowa działalność utrwała pozycję biblioteki w społecznościach lokalnych; dużych (wielkie aglomeracje) i małych (osiedla, wsie). Takie podejście, jest niestety — zwłaszcza w Europie wschodniej — wynikiem historycznych losów instytucji bibliotecznych oraz formacyjnych przemian zachodzących w tym regionie.

II. NOWE WYZWANIE

Nowym wyzwaniem dla bibliotekarstwa szczecińskiego jest poznanie środowiska ludzi biznesu i ich otoczenia. Temat ten do niedawna nie występował zbyt ostro. W znacjonalizowanym powszechnie systemie gospodarczym przedsiębiorczość nie mogła ujawnić się w podobnym stopniu, jak to ma miejsce w gospodarce rynkowej. Również sam system edukacji ekonomicznej był mało przydatny dla biznesu. Literatura gromadzona w bibliotekach, w swojej przeważającej masie stała się bezużyteczna. Powstało wiele organizacji gospodarczych. To wszystko stworzyło nowe, wielkie środowisko, znane bibliotekarzom zachodnim od lat. My natomiast musieliśmy je poznawać i przygotowywać się do nowych zadań. W planowanych zamierzeniach braliśmy pod uwagę następujące przesłanki:

1. Biblioteki regionu, w tym Książnica Szczecińska, należą do instytucji najbardziej powszechnie odwiedzanych. Wspomniane powyżej formy działania powodują, że aktualnie z usług tylko Książnicy Szczecińskiej korzysta systematycznie około 40.000 stałych użytkowników, w tym ponad 15.000 studentów i pracowników naukowych. Przy jej aktualnym modelu — biblioteki prowadzącej usługi od uczniów szkoły podstawowej do profesorów wyższych uczelni — drogę do niej znają niemal wszyscy aktywni intelektualnie mieszkańcy naszego miasta. Wieloletnia współpraca z placówkami innych sieci pozwoliła na stworzenie jednolitego systemu bibliotecznego w mieście, co znacznie ułatwiło podjęcie nowych zadań.

2. Drugą, niezwykle ważną przesłanką do podjęcia działalności na rzecz ludzi przedsiębiorczych były zgromadzone zbiory biblioteczne. Należy do nich zaliczyć aktualizowane normy polskie (ponad 60.000), katalogi firm, cenniki, prospekty firmowe, patenty, literaturę firmową, statystykę, literaturę prawniczą itp. Wiele z tych materiałów, w poprzednim okresie było zbiorem wykorzystywanym w niewielkim stopniu. Używano nawet pogardliwego określenia dla części tych zbiorów jako: śmietnik biblioteczny. W przypadku naszej biblioteki zasoby te liczą około 500.000 jednostek.

3. I wreszcie trzecim, nie mniej ważnym, argumentem do podjęcia działalności na rzecz biznesu był fakt posiadania wysoko wykwalifikowanej kadry bibliotekarzy, umiejącej tworzyć sprawny warsztat informacyjny.

Barierą w stworzeniu optymalnych warunków dla ośrodka informacji biznesowej, w którym można by zgromadzić wszystkie zbiory potrzebne dla ludzi biznesu, okazały się warunki lokalowe. Postanowiliśmy więc utrzymać zbiory w wielu miejscach, organizując równolegle ośrodek informacji biznesowej, w którym gromadzono podstawowe materiały informacyjne w postaci tradycyjnej i na nowych nośnikach elektronicznych. Tworzono też własne kartoteki i bazy danych. Prace te rozpoczęliśmy w 1993 r., opracowując założenia programowe i organizacyjne ośrodka. Duży wkład pracy wniósł tu Pan Carleton Earl, dyrektor Biblioteki Publicznej Hrabstwa Dorset w Wielkiej Brytanii. Poznając nasze zamierzenia utwierdził nas w przekonaniu, że podejmujemy bardzo pożyteczną pracę, którą ich bibliotekarstwo praktykuje niemal od 30 lat. Powstała więc myśl by skorzystać z brytyjskich doświadczeń, a równocześnie ze środków „Funduszu Know-How” rządu brytyjskiego, wspierającego m.in. podobne inicjatywy w Europie środkowej i wschodniej. Równocześnie zostało zawarte odpowiednie porozumienie pomiędzy Wojewodą Szczecińskim a władzami Hrabstwa Dorset. Koordynatorem przedsięwzięcia ze strony władz Hrabstwa został Carleton Earl, ze strony Szczecina Stanisław Krzywicki — dyrektor Książnicy Szczecińskiej. Ustalono szczegółowy harmonogram oraz kosztorys zadania. Inicjatywa ta została ukończona m.in. dzięki pomocy C. Earla z dużym powodzeniem. Mamy ośrodek, mamy również za sobą pierwszy etap komputeryzacji Książnicy. Od dwóch lat jesteśmy członkiem brytyjskiego systemu informacji biznesowej HATRICES.

Obecnie znajdujemy się na drugim etapie naszej działalności. Tworzymy regionalny system informacji biznesowej pod nazwą BIBLIO-TEKI i BIZNES — w skrócie BiB. W uzgodnieniu z dotychczasowym kon-

sultantem, stroną brytyjską — wystąpiliśmy o kontynuowanie przedsięwzięcia. Jest to szczególnie ważne dla strony polskiej, gdyż organizatorzy systemu HATRICS mają ogromne doświadczenie i wyjątkowo serdeczny stosunek do współpracy z Polską. Szczególne słowa podziękowania kierujemy pod adresem dyrektora, Carletona Earla, za udzieloną pomoc merytoryczną i niezbędne materiały. W ramach wzajemności będziemy zaopatrywać bibliotekę w Dorset i system HATRICS w coraz liczniejsze i coraz lepsze polskie materiały informacyjne.

III. BIBLIOTEKI I BIZNES

Tworzenie ośrodka informacji biznesowej w Książnicy Szczecińskiej rozpoczęliśmy od wygospodarowania pomieszczeń w najdogodniej zlokalizowanej dla użytkowników części biblioteki (parter, tuż przy głównym wejściu). Nie bez znaczenia było jej nowoczesne i estetyczne wyposażenie.

Zakupiono podstawowe urządzenia techniczne (komputer — model do pracy w ogólnopolskiej sieci komputerowej, pocztę elektroniczną, telefaks, kserokopiarkę). Obok wyposażenia technicznego najważniejsze stało się rozpoczęcie intensywnego gromadzenia aktualnych zbiorów, tworzenie narzędzi informacji w postaci banku danych o zgromadzonych zbiorach własnych, jak też zakup adresowych baz danych (Business Foundation Book, Wer Liefert was itp.).

Wiele pomocy w gromadzeniu zbiorów udzieliły: Goethe Instytut z Monachium, Biblioteka Dorset, różne instytucje ze Szczecina i z kraju. Podstawowymi materiałami gromadzonymi w ośrodku są:

- księgozbiór fachowy;
- czasopisma polskie i zagraniczne;
- publikacje urzędowe;
- normy;
- statystyka;
- materiały informacyjne dotyczące przedsiębiorstw (katalogi handlowe, spisy telefonów, kompas, tzw. panoramy firm itp.);
- początki zbiorów dotyczące informacji europejskiej;
- materiały z konferencji.

Najliczniejszą grupą odwiedzającą ośrodek informacji biznesowej są ludzie młodzi. Wielu z nich poszukuje wiadomości związanych z podjęciem działalności gospodarczej. Dużym powodzeniem cieszą się materiały dotyczące funkcjonowania giełdy.

Do pytań, z którymi najczęściej zwracają się nasi użytkownicy można zaliczyć:

— w jakich dziedzinach biznesu istnieją programy lokalne, krajowe, lub międzynarodowe?

— na jaką pomoc może liczyć osoba rozpoczynająca działalność gospodarczą?

— gdzie i na jakich zasadach uzyskać środki finansowe dla swojej działalności?

— jak i gdzie zabiegać o lokal?

— gdzie zaprezentować siebie i jak znaleźć partnerów do współpracy?

Szczególnie poszukiwane są niedoceniane przez nas księgi adresowe firm, tzw. literatura firmowa, prospekty i cenniki.

Odrębnym, wielkim działem wiedzy, wymagającym innego, jak do tej pory, potraktowania, są wszelkiego typu przepisy prawne. Liczba osób zainteresowanych powyższą tematyką jest tak wielka, że zmusza nas do wyodrębnienia tej części zbiorów w oddzielnej czytelni. Liczne postulaty wysuwają ludzie biznesu i profesjonalne środowisko pracowników, doradców firm. Ów typ odbiorców informacji systematycznie powiększa się. Coraz liczniej zgłaszane są pytania o przepisy zagraniczne, głównie niemieckie. Dlatego scalone zbiory dotyczące prawa oraz cały aparat informacyjny z tego zakresu, pragniemy powiązać z ośrodkiem informacji biznesowej.

Inna grupa tematów coraz częściej kierowanych do Książnicy dotyczy administracji regionu, w tym działalności samorządów, terenów rekreacyjnych, historii i najbliższych planów rozwoju poszczególnych miejscowości. Utworzony przed laty Dział Regionalny oraz Oddział Kartografii i Ochrony Środowiska zaczyna wyraźnie odczuwać wzrastające zapotrzebowanie na informację tego typu.

Obsługa ludzi przedsiębiorczych będzie w najbliższych latach jednym z podstawowych kierunków naszej działalności, co wymaga istotnych zmian w strukturze samej Książnicy. Zachodzi potrzeba wyodrębnienia, wzorem bibliotek zagranicznych, działu informacji biznesowej, zawierającego dane rządowe i samorządowe.

W pierwszej części referatu informowałem o prowadzonej przez Książnicę bogatej działalności związanej z upowszechnianiem sztuki. Zamierzamy więc rozbudować informację dla ludzi biznesu o możliwości wykorzystania środowiska artystycznego do prowadzenia działalności gospodarczej. Temu celowi ma służyć tworzona w Szczecinie Europejska Akademia Sztuki.

Nie rozwijam tego tematu, gdyż i on wymaga odrębnego potraktowania.

IV. NAJBLIŻSZA PERSPEKTYWA

Z chwilą zorganizowania ośrodka informacji biznesowej w Książnicy przystąpiliśmy do tworzenia regionalnego systemu „Biblioteka i Biznes”. Pierwszym etapem prac było rozpoznanie działalności już istniejących ośrodków w naszym regionie. Plonem pracy jest publikacja pt. *Ośrodki Informacji Biznesowej na Pomorzu Zachodnim*. Zawiera ona dane z 13 ośrodków. Wystąpiliśmy równocześnie do ok. 250 większych zakładów i organizacji gospodarczych z ankietą i pytaniem, jakiego typu informacje potrzebne są poszczególnym instytucjom dziś i w najbliższej perspektywie. Lektura tego materiału pomaga ukierunkować politykę gromadzenia zbiorów. Kontakty z zakładami pracy zaowocowały pomysłem zakupu zbiorów i urządzeń dla ośrodka za ich pieniądze. I tak prasę zagraniczną z zakresu bankowości będziemy kupować za pieniądze banków i sporządzać dla nich serwisy informacyjne.

Potrzebę tworzenia organizacji na wzór brytyjskiego systemu HATRICES uważamy za bardzo pilną.

Sądzę, że z chwilą powołania Książnicy Pomorskiej będziemy przygotowywać się do tworzenia regionalnego systemu gospodarczego, obejmującego całe wielkie Pomorze.

SUMMARY

In spite of various, unfavourable developments affecting the economic and financial basis of the operation of libraries, their situation remains exceptionally stable. In the hitherto functions performed by libraries the following action lines may be distinguished:

- education system support at all levels;
- participation in the cultural education and ensuring participation of local communities in the local cultural life;
- launching projects in the field of business information.

The Książnica Pomorska Library in Szczecin has about 0.5 million volumes of collections and the following areas are covered: Polish standards (over 60,000), patents, company profiles, economic statistics and law.

The library services in the field of business information are provided with a major help of the Dorset County Public Library in Great Britain and its Director Carleton Earl. For two years now the Książnica Pomorska has been a member of the British System of Business Information HATRICES. Also a regional system of business information BIBLIOTEKI I BIZNES (BIB) is being formed. The system will be serviced by the Centre of Information to be established in the Książnica.

AUTORZY I UCZESTNICY

Autorzy

1. Vija BASKO
Kierownik Ośrodka Informacji w Bibliotece Publicznej w Venspils (Łotwa)
2. Stanisław CZAJKA
Przewodniczący Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Zastępca Dyrektora Biblioteki Narodowej
3. Carleton EARL
Dyrektor Bibliotek Hrabstwa Dorset (Wielka Brytania)
4. Lidia GABRIELEWICZ
Kierownik Biblioteki Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego
5. Jolanta GOC
Dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego
6. Inge HALLING
Kierownik Działu Głównej Biblioteki Publicznej w Kopenhadze (Dania)
7. Ulrich HÜSCHEN
Kierownik Działu Biblioteki Niemieckiego Kongresu Przemysłu i Handlu w Bonn (RFN)
8. Joanne KOSANKE
Kierownik Działu Informacji Biznesowej w Bibliotece Publicznej Hrabstwa Toledo-Lucas w stanie Ohio (USA)
9. Stanisław KRZYWICKI
Dyrektor Książnicy Pomorskiej w Szczecinie
10. Tamara LEWELEWA
Dyrektor Centralnej Naukowo-Technicznej Biblioteki St. Petersburga (Rosja)
11. Kazys MACKIEVIČIUS
Dyrektor Litewskiej Biblioteki Techniki w Wilnie (Litwa)
12. Peter MURNYI
Profesor w Studium Szkolenia Bibliotekarzy w Szombathely (Węgry)

13. Inara MUTULE
Kierownik Działu Parlamentarnego w Bibliotece Narodowej (Łotwa)
14. Bernard NAYLOR
Dyrektor Biblioteki Uniwersytetu w Southampton (Wielka Brytania)
15. Jelena NIEBOGATIKOWA
Wicedyrektor Biblioteki Narodowej Rosji
16. Olga PUTULINA
Kierownik Ośrodka Informacji Biznesowej w Naukowo-Technicznej Państwowej Bibliotece Rosji
17. Heli SAARINEN
Kierownik Ośrodka Obsługi Biznesu Biblioteki Szkoły Handlowej w Rovaniemi (Finlandia)
18. Jelena SIERGIEJEWA
Kierownik Działu w Ośrodku Informacji Biznesowej Naukowo-Technicznej Państwowej Biblioteki Rosji
19. Elisabeth SIMON
Kierownik Działu w Niemieckim Instytucie Bibliotecznym w Berlinie (RFN)
20. Christine von STEINAECKER
Kierownik Działu Informacji w Bibliotece Publicznej w Hamburgu (RFN)
21. Ewa SZOPIŃSKA
Kierownik Sekcji Wydawnictw Zwartych Biblioteki Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego
22. Irena ZIÓŁKOWSKA
Dyrektor Biblioteki Krajowej Izby Gospodarczej w Warszawie

Uczestnicy

1. Rainer BERG — Berlin, RFN
2. Oleg BRYKIN — Konsul Generalny Rosji w Szczecinie
3. Bronisław CHITROW — Zachodniopomorska Izba Gospodarcza
4. Stefan CZAJA — UMK, Toruń
5. Janusz DEMBSKI — Biblioteka Raczyńskich, Poznań
6. Grażyna DOKTÓR — WSzZiM., Warszawa
7. Roman GARBACIK — AE, Kraków
8. Janusz GLAPA — Książnica Pomorska
9. Elżbieta GÓRSKA — Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy
10. Krystyna GRECZYCHO — WBP, Elbląg

11. Anna GRZELAK-ROSENBERG — Politechnika Szczecińska
12. Irena HORBOWA — Konsulat USA w Poznaniu
13. Janina JAGIELSKA — ZG SBP
14. Andrzej KEMPA — WBP, Łódź
15. Leon KRZEMIENIECKI — WiMBP, Warszawa
16. Jan KUBIŃSKI — ATR, Bydgoszcz
17. Krystyna KUŹMIŃSKA — MKiS
18. Dariusz KUŹMIŃSKI — ZG SBP
19. Józef LEWICKI — Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy,
Warszawa
20. Victoria MACKOVA — Słowacja
21. Tadeusz MATYJASZEK — WiMBP, Słupsk
22. Romana MROZOWSKA — Ambasada USA w Warszawie
23. Joanna PASZTALENIEC-JARZYŃSKA — BN, Warszawa
24. Joanna PIWOCKA — Urząd Miejski, Szczecin
25. Czesława SCHEFFS — WBP, Gdańsk
26. Walentyna SINIAKOWICZ — WBP, Białystok
27. Adam SOSNOWSKI — Zachodniopomorska Szkoła Samorządu Tery-
torialnego, Szczecin
28. Magdalena STRZYŻ — WBP, Olsztyn
29. Wiesław SZCZEPANEK — Fundacja BN, Warszawa
30. Mieczysław SZYSZKO — Biuro ZG SBP
31. Magdalena ŚLIWKA — Książnica Pomorska
32. Maria WASIK — WiMBP, Zielona Góra
33. Maria WOŁOSZ — Bank PKO SA, Warszawa
34. Andrzej ZIEMIŃSKI — WiMBP, Koszalin
35. Petr ŽAK — BN, Warszawa

Pracownicy Książnicy Pomorskiej

1. Danuta DWORZYŃSKA
2. Wiesława DZIECHCIOWSKA
3. Urszula KAŻMIERSKA
4. Hanna KUSTROŃ
5. Małgorzata MACIEJEWSKA
6. Lidia MARCINKIEWICZ
7. Krzysztof MARCINOWSKI
8. Elżbieta MAĆZKA
9. Władysław MICHNAŁ
10. Jadwiga WALASKO
11. Barbara WITKOWSKA

Pamiętkowe zdjęcie uczestników Sympozjum przed gmachem Książnicy

WYDAWNICTWO

Kronika

Marian B. Michalik

Szanowni Państwo !

Wydawnictwo „**KRONIKA**” od lat wspomaga wszystkich swoją rzetelną wiedzą i bogactwem informacji.

Tematyczna wszechstronność i doskonałe edytorstwo udostępnianych Państwu tomów — to zaleta naszej serii wydawniczej.

Pragniemy, aby „**KRONIKA**” służyła czytelnikom każdej biblioteki w skutecznym poznawaniu świata i ludzi, by ułatwiała zrozumienie otaczających nas zdarzeń wraz z towarzyszącymi im faktami.

Cechuje nas obiektywizm i zasada bezstronności przekazu. **Tym wyróżniamy się wśród innych.**

Marian B. Michalik
Wydawca

00-375 Warszawa
ul. Smolna 11
tel./fax 27 94 15

Dział handlowy
tel./fax 27 33 89

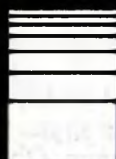
PBK SA O/III W-wa
370015-7197-136
NIP 526-015-29-62

ISKRY nie nudzą przekonaj się sam

ISKRY działają już od 45 roku nawiązując do tradycji firmy wydawniczej powstałej w 1923 roku. Do marca 1995 roku wydaliśmy 4.953 tytuły o łącznym nakładzie 166.512.000 egzemplarzy.

Zmieniają się czytelnicze upodobania i ISKRY nie są już w dawnym sensie tego słowa wydawnictwem młodzieżowym. Obecnie kierujemy swe książki do znacznie szerszego kręgu odbiorców. Jesteśmy wydawnictwem bardziej wszechstronnym — wydajemy książki dla dzieci i dorosłych, od encyklopedii po kalendarze. Przede wszystkim literaturę dla dzieci i młodzieży, beletrystykę (polską i zagraniczną), książki poradnikowe i popularnonaukowe (zwłaszcza historyczne), literaturę faktu i fantastyczno-naukową.

Szczegółowe informacje w „Poradniku Bibliotekarza”, miesięczniku SBP

P O M O R S K I
BANK
KREDYTOWY S.A.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE (Stanisław Krzywicki)	5
WYSTĄPIENIE INAUGURACYJNE MARKA TAŁASIEWICZA — WOJEWODY SZCZECIŃSKIEGO	9
Stanisław Czajka	
BIBLIOTEKI POLSKIE WOBEC PRZEMIAN ZACHODZĄCYCH W POLSCE	12
I. BIBLIOTEKI PUBLICZNE I BIZNES	
Carleton Earl	
HATRICKS, JEGO ROZWÓJ ORAZ ROLA BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W DOSTARCZANIU INFORMACJI BIZNESOWEJ	23
Joanne Kosanke	
BIBLIOTEKI PUBLICZNE W SŁUŻBIE BIZNESU	34
Inge Halling	
W JAKI SPOSÓB BIBLIOTEKA PUBLICZNA ZASPOKAJA POTRZEBY ŚWIATA BIZNESU W DUŻYM MIEŚCIE	41
Heli Saarinen	
USŁUGI INFORMACYJNE ZWIĄZANE Z BIZNESEM W LAPONII	46
Vija Basko	
INFORMACJA BIZNESOWA W BIBLIOTECIE PUBLICZNEJ W VENTSPILS	50
II. BIBLIOTEKI NAUKOWE I NOWE POTRZEBY INFORMACYJNE	
Bernard Naylor	
BIBLIOTEKI AKADEMICKIE I WSPARCIE PRZEMYSŁU LOKALNEGO	55
Jolanta Goc	
UDZIAŁ BIBLIOTEK NAUKOWYCH W ROZWOJU GOSPODARCZYM REGIONU	65
Tamara Lewelewa	
INFORMACYJNO-BIBLIOGRAFICZNA OBSŁUGA BIZNESMENÓW (Tezy)	73
Inara Mutule	
INFORMACJA BIZNESOWA W BIBLIOTEKACH ŁOTWY	77
Jelena Niebogatikowa	
DZIAŁ INFORMACJI O ORGANIZACJACH HANDLOWYCH W ROSYJSKIEJ BIBLIOTECIE NARODOWEJ	87
Lidia Gabrielewicz, Ewa Szoplińska	
USŁUGI BIBLIOTEKI EKONOMICZNEJ UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO NA RZECZ ŚRODOWISKA EKONOMICZNEGO	94
Olga Putulina	
OŚRODEK INFORMACJI BIZNESOWEJ W NAUKOWO-TECHNICZNEJ PAŃSTWOWEJ BIBLIOTECIE PUBLICZNEJ ROSJI	100
Kazys Mackievičius	
INFORMACYJNA OBSŁUGA PRZEDSIĘBIORCÓW W LITEWSKIEJ BIBLIOTECIE TECHNIKI	104

Jelena Siergiejewa	
ZAKRES I FORMY INFORMACJI DLA PRZEDSIĘBIORCÓW W NAUKOWO- -TECHNICZNEJ PAŃSTWOWEJ BIBLIOTECE ROSJI	109

III. BIBLIOTEKI SPECJALNE

Ulrich Hüschen	
BIBLIOTEKI IZB PRZEMYSŁOWYCH I HANDLOWYCH W REPUBLICE FEDERALNEJ NIEMIEC.....	115
Irena Ziółkowska	
BIBLIOTEKA KRAJOWEJ IZBY GOSPODARCZEJ JAKO ŹRÓDŁO WIEDZY DLA BIZNESMENÓW. STAN AKTUALNY I KIERUNKI ROZWOJU.....	124

IV. POTRZEBA INTEGRACJI I KSZTAŁCENIA

Elisabeth Simon	
POTRZEBA MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY W OBSŁUDZE INFORMACYJNEJ BIZNESU	133
Christine von Steinaecker	
GOBI — PROJEKT MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY BIBLIOTEK PUBLICZNYCH W ZAKRESIE INFORMACJI BIZNESOWEJ	142
Peter Murnyi	
KSZTAŁCENIE W ZAKRESIE INFORMACJI DLA BIZNESU NA WĘGRZECH	144
Stanisław Krzywicki	
INFORMACJA GOSPODARCZA I RZĄDOWA PROWADZONA PRZEZ BIBLIOTEKI NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA SZCZECIŃSKIEGO	147
AUTORZY I UCZESTNICY SYMPOZJUM	154

Contents

INTRODUCTION (Stanisław Krzywicki)	5
INAUGURAL SPEECH BY THE SZCZECIN VOIVODE, MAREK TAŁASIEWICZ	9
Stanisław Czajka	
POLISH LIBRARIES IN A TIME OF CHANGE IN POLAND.....	12
I. PUBLIC LIBRARIES AND BUSINESS	
Carleton Earl	
HATRICKS, ITS DEVELOPMENT, AND THE ROLE OF THE PUBLIC LIBRARY IN THE PROVISION OF BUSINESS INFORMATION.....	23
Joanna Kosanke	
PUBLIC LIBRARY SERVICES FOR SMALL BUSINESS	34
Inge Halling	
HOW DOES A PUBLIC LIBRARY MEET THE DEMANDS OF THE BUSINESS WORLD IN A BIG CITY	41
Heli Saarinen	
BUSINESS INFORMATION SERVICES IN LAPLAND	46
Vija Basko	
BUSINESS INFORMATION IN VENTSPILS PUBLIC LIBRARY	50
II. RESEARCH LIBRARIES AND THEIR NEW INFORMATION NEEDS	
Bernard Naylor	
ACADEMIC LIBRARIES AND THE SUPPORT OF LOCAL INDUSTRY.....	55
Jolanta Goc	
PARTICIPATION OF RESEARCH LIBRARIES IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION	65
Tamara Leveleva	
INFORMATION AND BIBLIOGRAPHIC SERVICES FOR BUSINESSMEN.....	73
Inara Mutule	
ORGANIZATION OF BUSINESS INFORMATION IN THE BIGGEST LIBRARIES OF LATVIA.....	77
E. V. Nebogatikova	
INFORMATION SERVICES FOR COMMERCIAL STRUCTURES IN THE NATIONAL LIBRARY OF RUSSIA.....	87
Lidia Gabrielewicz, Ewa Szoplińska	
SERVICES OF THE UNIVERSITY OF SZCZECIN ECONOMIC LIBRARY FOR THE BUSINESS COMMUNITY	94
Olga Putulina	
BUSINESS INFORMATION OFFICE OF THE RUSSIAN NATIONAL LIBRARY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY	100
Kazys Mackievičius	
THE SYSTEM OF INDUSTRIAL INFORMATION IN THE LITHUANIAN TECHNICAL LIBRARY.....	104

Elena Sergeyeva	
THE POSSIBILITIES OF THE BUSINESS INFORMATION CENTRE OF PROVIDING USERS WITH INFORMATION SERVICES	109
III. SPECIAL LIBRARIES	
Ulrich Huschen	
THE LIBRARIES OF THE CHAMBERS OF INDUSTRY AND COMMERCE IN THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY	115
Irena Ziółkowska	
THE LIBRARY OF THE NATIONAL CHAMBER OF COMMERCE AS A SOURCE OF INFORMATION FOR BUSINESSMEN. THE CURRENT STATE AND DIRECTIONS FOR DEVELOPMENT	124
Elisabeth Simon	
THE NEED FOR INTERNATIONAL COOPERATION IN PROVIDING INFORMATION SERVICES WITH REFERENCE TO BUSINESS INFORMATION.....	133
Christine von Steinaecker	
GOBI - AN IDEA HOW TO BUILD A STRUCTURE FOR THE COOPERATION IN BUSINESS INFORMATION AMONG LARGE PUBLIC LIBRARIES OF DIFFERENT COUNTRIES BASED ON MODERN INFORMATION TECHNOLOGY	142
Peter Muranyi	
EDUCATION FOR BUSINESS INFORMATION SERVICES IN HUNGARY	144
Stanisław Krzywicki	
BUSINESS AND GOVERNMENT INFORMATION SERVICES AS PROVIDED BY LIBRARIES OF THE SZCZECIN VOIVODSHIP	147
AUTHORS AND PARTICIPANTS OF THE SYMPOSIUM	154

W tej serii ukazały się drukiem:

tom 1 — BIBLIOGRAFIE REGIONALNE

tom 2 — JAK POMAGAĆ BIBLIOTEKOM

w przygotowaniu:

tom 4 — ORGANIZACJA I ZARZĄDZANIE
BIBLIOTEKAMI
W PROCESIE AUTOMATYZACJI

Zamówienia prosimy kierować na adres:
Dział Sprzedaży i Promocji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich,
ul. Hankiewicza 1, 00-103 Warszawa
oraz Biuro ZG SBP ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-950 Warszawa

15422

Swi

WYDAWNICTWO
SBP

